

РЕГУЛАТОРНИТЕ ТЕЛА ЗА МЕДИУМИ И МЕДИУМСКИОТ ПЛУРАЛИЗАМ РЕГИОНАЛНА ПУБЛИКАЦИЈА

Слобода на изразување и слобода на
медиумите во Југоисточна Европа

www.coe.int/en/web/freedom-expression

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

COUNCIL OF EUROPE

Имплементирано
од Советот на Европа

РЕГУЛАТОРНИТЕ ТЕЛА ЗА МЕДИУМИ И МЕДИУМСКИОТ ПЛУРАЛИЗАМ РЕГИОНАЛНА ПУБЛИКАЦИЈА

Авторка/уредничка:

Асја Рокша-Зубчевиќ

Соработници/чки:

Јадранка Војводиќ

Магдалена Давидовска - Довлева

Маида Ќулаховиќ

Миранд Тафаршику

Роберт Томљеновиќ

Сами Незај

Саша Симовиќ

и

Ива Ненадиќ

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Имплементирано
од Советот на Европа

Регионална публикација
РЕГУЛАТОРНИТЕ ТЕЛА ЗА МЕДИУМИ И
МЕДИУМСКИОТ ПЛУРАЛИЗАМ

Авторка/уредничка: Асја Рокша-Зубчевиќ
Соработници/чки: Јадранка Војводиќ,
Магдалена Давидовска – Довлева,
Маида Ќулаховиќ, Миранд Тафаршику,
Роберт Томљеновиќ, Сами Незај,
Саша Симовиќ и Ива Ненадиќ

Оваа публикација е изготвена во рамките на заедничката програма на Европската Унија и Совет на Европа „Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и Турција 2019-2020 година“, и нејзиниот проект „Слобода на изразување и слобода на медиумите во Југоисточна Европа (ЈУФРЕКС 2)“.

Дозволено е репродуцирање на извадоци (до 500 зборови), освен ако е за комерцијални цели, сè додека се внимава да се зачува интегритетот на текстот, извадокот не се користи вон контекст, не дава нецелосни информации или на друг начин го наведува читателот во погрешен правец во однос на природата, опсегот и содржината на текстот. Изворниот текст секогаш мора да се наведува на следниов начин „©Совет на Европа, година на објавување“. Сите други барања за репродуцирање/превод на целиот или на дел од документот треба да се упатат до Директоратот за комуникации (Directorate of Communications, Council of Europe, F-67075 Strasbourg Cedex или publishing@coe.int).

Целата друга кореспонденција во врска со овој документ треба да се упати до Генералниот директорат за човекови права и владеење на правото, Оддел за информатичко општество, (Directorate General Human Rights and Rule of Law, Information Society Department, Avenue de l'Europe F-67075 Strasbourg Cedex, France, Tel. +33 (0)3 88 41 20 00; Е-пошта: Horizontal.Facility@coe.int

© Совет на Европа, мај 2021.
Сите права се задржани. Европската Унија има право на користење под одредени услови.

Фотографија: Shutterstock

Овој документ е изработен со финансиска поддршка од Европската Унија и Советот на Европа. За ставовите што се изнесени овде одговорни се авторите и нужно не ги одразуваат официјалните ставови на која било од овие две организации.

*„Доколку целото човештво освен еден човек
дели исто мислење, подеднакво ќе биде неоправдано
човештвото да го замолкне тој еден човек
како што би било неоправдано ако тој човек,
кога би имал моќ, го замолкне човештвото.“*

Џон Стјуарт Мил

Содржина

Благодарност	8
Извршно резиме	9
Листа на акроними	12
1. Вовед	13
2. Разбирање на медиумскиот плурализам и неговата важност	15
3. Законската и институционалната рамка за медиумскиот плурализам	19
4. Медиумскиот плурализам и улогата на регулаторните тела за медиуми	26
5. Поглед кон иднината – од емитување до алгоритми	41
6. Препораки и заклучоци	46
Анекси	
Анекс 1: Преглед на правните рамки	54
Анекс 2: Случаи поврзани со медиумскиот плурализам	104
Анекс 3: Предвидени законодавни мерки	115
Библиографија и извори	121

Благодарност

Советот на Европа би сакал да ја изрази својата благодарност до регулаторните тела во областа на електронските медиуми од Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска Косово¹, Црна Гора, Северна Македонија и Србија за нивното учество во изработката на оваа публикација. Исто така им изразува благодарност на нивните претставници: Јадранка Војводиќ, Магдалена Давидовска – Довлева, Маида Кулаховиќ, Миранд Тафаршику, Роберт Томљеновиќ, Сами Незај и Саша Симовиќ за нивниот скапоцен придонес.

Посебно признание и благодарност сакаме да ѝ изразиме на Асја Рокша-Зубчевиќ како автор на оваа публикација и за координирањето на придонесот од регулаторните тела за медиуми, корисници на овој проект.

Како и во претходните активности, соработката на регулаторните тела за медиуми од Западен Балкан којашто се карактеризира со посветеност, иницијатива, подготвеност да се одговори и тимска работа, проследена со близок и пријателски однос меѓу колегите, резултираше со изработката на оваа важна публикација.

Исто така, Советот на Европа сака да ѝ изрази благодарност и на Ива Ненадиќ за нејзината поддршка и стручност што значително придонесе за дополнителната вредност на предвидениот контекст на оваа публикација.

---

1 Косово* – Оваа ознака не ги прејудира ставовите за статусот и истата е во согласност со Резолуцијата на ОНСБ 1244 и Мислењето на МСП за Декларацијата за независност на Косово.

Извршно резиме

Иницијативата „Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и Турција 2019-2020 година“, финансирана од Европската комисија и Советот на Европа претставува програма за соработка, чиј опсег на работа е поврзан со градење капацитети, експертско советување за законодавни и стратешки прашања, вклучително и проценка на усогласеноста на законодавството и/или стратешките документи со стандардите на Советот на Европа и Европската Унија во различни области, вклучително и слободата на изразување и на медиумите што е конкретно опфатено со нејзиниот проект „Слобода на изразување и слобода на медиумите во Југоисточна Европа“ (JUFREX 2). Како корисници на овој проект меѓу другите се јавуваат регулаторните тела за медиуми од Албанија, Босна и Херцеговина, Косово*, Црна Гора, Северна Македонија и Србија коишто ја признаваат релевантноста на темата за медиумскиот плурализам како важна демократска одлика што треба да се развие и заштити со оглед дека претставува суштинска состојка на демократските општества.² Од овие причини договорено е да се изработи оваа публикација којашто се осврнува на прашањето на медиумскиот плурализам така што ќе се разгледа низ призмата на европските стандарди, законодавните и институционалните рамки, постојната практика и предложените мерки во насока на унапредување на разновидноста, како и улогите и активностите на регулаторните тела за медиуми на ова поле укажува на потребата – со законите за демократските процеси да се соочиме преку примена на активни и на дејствителни мерки.

Оваа публикација забележува дека, глобално, современиот медиумски простор се чини богат во својата понуда (помогнат од технолошкиот напредок што се развива со брзо темпо), но неговите реални ефекти врз медиумскиот плурализам и разновидност се чинат дека се претежно неповолни, со јасна и опасна поларизација и медиумски пазарни парадигми што се карактеризираат со своите негативни ефекти по основните премиси на правото на слобода на изразување и општа опасност по демократското ткиво. За жал за време на пандемијата на Ковид-19, овие прашања станаа сè попроблематични и покажаа моќ да креираат погрешни претстави, дезинформации и манипулации. Општествата се соочија со криза на плуралистичките и демократските вредности, што укажува на потребата – со законите за демократските процеси да се соочиме преку примена на активни и дејствителни мерки.. Во рамките на тој контекст, медиумските политики имаат за цел да ја заштитат и промовираат разноликоста на културното изразување така што во својот круг го вклучуваат и интернетот, со

2 Иако Хрватска не е земја корисничка на проектот, хрватската Агенција за електронски медиуми учествува во активностите на JUFREX 2, споделувајќи го своето искуство и давајќи им поддршка на колегите од регионот.

став за креирање услови коишто ќе помогнат во заштитата и промовирањето на разноликоста на културното изразување.

Наодот од публикацијата посочува дека легислативните и регулаторните механизми во регионот не се сообразени со постојните реалности од дигиталните медиуми, односно сè уште се устроени според околности својствени за аналогни медиуми и, на одредени места се покажуваат како претерана регулација, а всушност, практично не придвижуваат промена на медиумското опкружување. На регионот којшто се карактеризира со огромен број на медиумиму недостасува разноликост, но и доследен и унифициран метод за нејзино мерење. Корисниците, регулаторните тела за медиуми главно се занимаваат со сопственичките прашања на медиумите што имаат дозвола. Постојат и се применуваат регулаторни механизми за линеарните и нелинеарните медиумски сервиси што се занимаваат со содржината, а се прават и првите чекори во насока на воспоставување на корегулаторни механизми. Постојат јавни радиодифузни сервиси, но понекогаш се чини дека се сериозно политизирани. Содржината на националните медиуми ги преминува границите и се дистрибуира низ регионот. Присутни се и некои информативни медиуми во странска сопственост кои покриваат како домашни така и регионални вести. Можат да се забележат примери на иницијативи насочени кон активности за медиумска и информациска писменост, како и фондови за медиумски плурализам. Забележани се различни мерки на земјите кориснички наменети за поддршка за време на пандемијата на Ковид-19 и истите заслужуваат да бидат пофалени. Сепак, се забележува и недостаток на целосна транспарентност на медиумската сопственост, а релевантните државни институции одговорни за прашања поврзани со конкуренцијата заостануваат во спроведувањето на работи поврзани со медиумската конкуренција. Иако традиционалните медиуми и понатаму се силни, регионот исто така искусува нови медиумски понуди, со правни и регулаторни одговори на предизвиците за актуелниот медиумскиот плурализам што е во својот зародиш. Со транспонирањето на ревидираната ДАВМУ, што е задолжително за сите земји кориснички, тие ќе се приклучат на регулирањето на онлајн медиумите, иако ќе бидат ограничени во обем и опсег.

Информациите добиени од регулаторните тела за медиуми за потребите на оваа публикација сугерираат дека политиките во оваа област во целиот регион треба да предвидуваат непристрасни прописи засновани на докази, примена на законите и професионалните стандарди, како и делотворни саморегулаторни и корегулаторни механизми во комбинација со воспоставување на редовни мерења на медиумскиот плурализам. Треба да се бара одржливоста на независни и професионални јавни медиумски сервиси, заедно со понатамошен развој на транспарентни и еднакви основи на пазарот за сите приватни и јавни актери и јакнење на транспарентноста на медиумската сопственост и спречување на негативни импликации по медиумската концентрација. Во однос на медиумската содржина, регулирањето не треба да се сведува само на проценти и квоти, туку и на потребниот фокус на квалитативната димензија преку спроведување на мерки за да се обезбеди квалитетна содржина. Улогата на регулаторите може да варира од негување на механизми за финансирање, како што тоа се прави во некои земји во регионот, до обезбедување на содржини што се важни и соодветни за еден јавен сервис. Во врска со онлајн платформите,

стана очигледно дека се јавува потреба од некаков вид на умереност на содржината, но истата треба да биде сразмерна и во согласност со принципите на слободата на изразување. Сесугерирадополнително да се развие правичен и транспарентен систем на јавни субвенции за медиумите со цел да се негува професионалниот интегритет на новинарите и медиумската писменост. Треба да се регулира и ефикасно да се спроведе соодветна (балансирана) компилација на финансирање, транспарентност на сопственоста и спречување на концентрација. (Ре)дефинирањето на улогата на РТМ на полето на мониторингот, спречувањето на концентрација и обезбедувањето транспарентност во финансирањето и/или сопственоста треба да биде внимателно формулирана. Треба да се надополнат улогите и обврските на други надлежни органи (пр. заштита на конкуренцијата) и да се обезбедат со неопходните човечки ресурси и делотворни надлежности за спроведување. Согледувајќи ја важноста на иницијативите за медиумска писменост и на саморегулаторните и корегулаторните механизми, законските акти во целиот регион треба да ги утврдат целите на корегулирањето и јасната улога на РТМ и на корегулаторните тела во процесот, како и во иницијативите за медиумска писменост.

Потребата и важноста на соработката на РТМ на сите нивоа (на регионално и особено на меѓународно ниво) со вклучување на сите засегнати страни, е од клучна и витална важност за понатамошниот развој и подобрување во оваа насока. Земјите кориснички го следат развојот на европските и други (над)национално предложени мерки паралелно со оние од ревидираната ДАВМУ (пр. тековниот процес во однос на Законот на ЕУ за дигитални услуги) и различни национални регулаторни предлози. Иако мали во смисла на мерењето на пазарните индикатори, РТМ од овој регион мора да имаат право на глас во однос на она што е видлив тренд на структурните промени што се јавуваат на хоризонтот на јавните политики поврзани со медиумските слободи.

Во наредниов период има доста работа што треба да се заврши, но е потребна политичка волја и холистички приод. Сите засегнати страни, од домашните законодавци и влади до наднационалните и меѓународните организации, мора да се вклучат во напорите за заштита на медиумскиот плурализам. Исто така, очајнички е потребно пазарните интереси да се надополнат со интересите за човековите права и поголем акцент да се стави на јавниот интерес. Во таа насока, начелата за човековите права треба да обезбедат јасни насоки за правецот во којшто ќе се движат законите, регулативите и стратешките активности за делотворно да се осврнат на различните актуелни предизвици и за да се оживее медиумскиот плурализам. Оттука, оваа публикација нуди промена во прифаќањето на јавните политики, и национален и меѓународен приод на соработка по однос на овие прашања, при што е потребен широк спектар на актери и засегнати страни. РТМ, владите и парламентите, изборните комисии и агенциите за заштита на податоци, заедно со медиумите, научната заедница и оние што ги проверуваат фактите и онлајн платформите треба да вложат заеднички напори за враќање на демократијата преку градење доверба во демократските процеси и избегнување на цензура. При тоа општествата треба да се погрижат да не навлезат во областа на дигитално угнетување, почитувајќи ги правата и слободите и внимателно, отворено и искрено обидувајќи се да креираат трајни решенија.

Листа на акроними

- АЕМ ХР – Агенција за електронски медиуми, Хрватска
- АЕМ ЦГ – Агенција за електронски медиуми, Црна Гора
- АМА – Агенција за аудиовизуелни медиуми, Албанија
- АВМ – Аудиовизуелни медиуми
- ДАВМУ – Директива за аудиовизуелни медиумски услуги
- АВМУ – Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Северна Македонија
- Земји кориснички – Земји кориснички на JUFREX: Албанија, Босна и Херцеговина, Косово*, Црна Гора, Северна Македонија и Србија додека корисници – во контекст на оваа публикација се регулаторните тела за медиуми што учествуваат во овој проект
- ЦМПФ – Центар за медиумски плурализам и медиумска слобода
- СЕ – Совет на Европа
- РАК – Регулаторна агенција за комуникации, Босна и Херцеговина
- ЕК – Европска комисија
- ЕКЧП – Европска конвенција за човекови права
- ЕСЧП – Европски суд за човекови права
- ЕУ – Европска Унија
- ИКТ – Информатичко-комуникациска технологија
- НКМ – Независна комисија за медиуми, Косово*
- МПМ – Монитор на плурализмот во медиумите
- РТМ – Регулаторно тело за медиуми
- МСИ-МЕД – Комитет на експерти на Советот на Европа за медиумски плурализам и транспарентност на медиумската сопственост
- МСИ-РЕФ – Комитет на експерти на Советот на Европа за медиумска средина и реформи
- ОТТ – ОТТ Платформи (Over-the-Top)
- РЕМ – Регулаторно тело за електронски медиуми, Србија
- РТШ – Јавен радиодифузен сервис на Албанија (Албанска радио и телевизија)
- УНЕСКО – Организација на Обединетите нации за образование, наука и култура
- ВОД – Видео на барање
- ВСП – Платформа за споделување видео
- РТВ – Радио и телевизија
- РТС – Јавен радиодифузен сервис на Србија (Радио и Телевизија Србија)

1. Вовед

„Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и Турција 2019-2020 година“, финансиран од Европската Унија и Совет на Европа, им овозможува на своите корисници да ги спроведат своите реформски агенди на полето на човековите права, владеењето на правото и демократијата и придржувањето на европските стандарди, вклучително и кога е тоа релевантно во рамките на процесот на проширување на ЕУ. Оваа тригодишна програма опфаќа проекти во Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Северна Македонија, Србија, Турција и Косово* и се спроведува од страна на Совет на Европа од мај 2019 година.

Во оваа рамка проектот „Слобода на изразување и слобода на медиумите во Југоисточна Европа (JUFREX)“, којшто се надоврзува на претходниот проект за „Зајакнување на судската експертиза за слобода на изразување и за медиумите во Југоисточна Европа“ (JUFREX), ја потврдува плодната соработка на регулаторните тела за медиуми (РТМ) преку регионални настани и заеднички публикации. На конференцијата во септември 2019 година беше договорено да се подготви публикација која по форматот ќе биде иста како претходните две публикации: Регулаторните тела за медиуми и говорот на омраза и Регулаторните тела за медиуми и заштитата на малолетниците. Овој пат РТМ се одлучија да се осврнат на прашањето за медиумскиот плурализам така што ќе го разгледаат низ призмата на европските стандарди, законската и институционалната рамка, како и улогите, одговорностите и активностите на регулаторните тела за медиуми на ова поле, претставувајќи ги постојните практики и промовирајќи европски вредности како и позитивни примери на ова поле. За да се соберат информации за националните рамки и практики, бил подготвен прашалник за корисниците од страна на уредничката на публикацијата, со кој се олесни собирањето на релевантните информации³.

Оваа публикација е достапна и во електронски и во печатен формат, а е напишана на англиски јазик и ќе биде преведена на јазиците на сите земји кориснички од JUFREX.

Таа исто така ќе се сподели со други релевантни актери како на пример судската бранша и уште пошироко со парламентите, академски установи, саморегулаторните тела и новинарите.

---

3 ЗАБЕЛЕШКА: Оваа публикација е подготвена во текот на 2020 година, но дополнително беше ажурирана во април 2021 година и ги вклучува најновите информации добиени од земјите кориснички за да се отсликаат и вклучат и промените што може да настанале од првобитното собирање на релевантните податоци, имајќи во предвид дека сите корисници во моментот се во процес на транспонирање на ревидираната ДАВМУ.

Главната цел на оваа публикација е да придонесе за пошироко разбирање на концептот на медиумскиот плурализам, неговата институционална и стратешка важност, и суштинската улога на регулаторните тела за медиуми во оваа област. Таа исто така ја нагласува потребата да се вклучат различни засегнати страни за да се негува богатата медиумска средина, како офлајн така и онлајн, за да се обезбедат различни мислења и гласови, при тоа осврнувајќи се на мерките за избегнување концентрација на медиумите, што може да го попречи медиумскиот плурализам, и оттука да доведе до ослабување на правото на слобода на изразување. Таа треба да претставува корисна и важна алатка во понатамошните активности не само за регулаторните тела, туку исто така и во рамката на пошироките општествени фактори.

2. Разбирање на медиумскиот плурализам и неговата важност

Главното прашање за плурализмот е: „како се дистрибуира моќта и влијанието“. Иако групи на поединци се обидуваат да ги максимизираат своите интереси, коегзистенцијата на разновидни и спротивставени интереси е основата за демократската рамнотежа. Медиумскиот плурализам, во своето основно значење и без да се земе во предвид економската димензија, значи разновидност на гласови, мислења и јавно дебатирали прашања, но исто така и мноштво на медиуми и кохабитација (особено во европски контекст) на јавните и приватните медиуми и медиумите на заедниците. Оваа публикација намерно ги исклучи упатувањата и фокусот на економските димензии на медиумскиот плурализам, концентрирајќи се на разновидноста на гласовите и медиумите, имајќи го на ум фактот дека друга публикација на Советот на Европа: „Плурализам на медиумската сопственост во новото медиумско опкружување“⁴, првично изготвена од АВМУ, регулаторното тело за медиуми на Северна Македонија, но која вклучува информации и од другите земји кориснички, ги опфаќа и економските и бизнис аспектите. Тоа е термин што подеднакво се однесува и на плурализмот во медиумите, и во самите општества.

Медиумскиот плурализам е поврзан со разновидноста на медиумската сопственост, а оттука и со спречувањето на медиумската концентрација. Ова е логичен и неопходен начин на размислување со оглед на значителната културна и социјална важност на медиумите. Економскиот/бизнис аспект, како и прашањата за концентрацијата поврзани со медиумскиот плурализам се исто така од голема важност, но оваа публикација се фокусира на културните/социјалните/политичките/правните аспекти на медиумскиот плурализам и ќе се обиде колку што е можно повеќе да се држи на страна од прашањата поврзани со бизнисот и концентрацијата. Секако, медиумскиот сектор придонесува за обликувањето на идентитетите и проектните вредности, покрај тоа е и бизнис сектор и двигател на иновации. Оттука, природата на медиумските стоки и услуги е сложена и не може ниту да биде дефинирана исклучиво како културна стока ниту едноставно да се смета за економска стока. Неизбежно, пазарните услови сериозно влијаат на состојбата со медиумскиот плурализам, особено во последно време, така што во текстот понатаму малку ќе се осврнеме и на ова.

4 <https://rm.coe.int/hf37-study-media-ownership-eng/16809f0272>.

Идејата за важноста на слободата на говорот и мнозинството на гласови и мислења постои одамна. Меѓу другото, Џон Милтон би рекол, во контекст на неговото приговарање на лиценцирањето/цензурата пред објавувањето, дека немањето ставови и идеи што им се нудат на луѓето ја ослабува нивната способност да ги препознаат и потврдат вистините преку користење на својот разум. Тој верувал дека мора да се знаат вистините преку користење пред сè на разумот наместо преку прифаќање на авторитет: „ако нема богат корпус на идеи, вклучително и некои погрешни, коишто се достапни за рационална дебата, способноста на луѓето за резонирање нема да се развива.“⁵ Милтон, како и Џон Стјуарт Мил, Томас Џеферсон и други поддржувачи на концептот за слободен пазар на идеи се потпира на премисата за разумот и размислувањето. Според Мил: „ако луѓето не бидат оставени да живеат онака како што сакаат ‘по пат што ги засега само нив’; цивилизацијата не може да напредува; вистината нема да излезе на виделина, заради отсуството на слободен пазар на идеи ... Општеството ќе биде здробено под товарот на ‘колективниот медиокритет’“⁶. Меѓутоа тој исто така нагласил дека борбата секогаш се одвива меѓу спротивставените барања на властите и слободата. Тој тврдел дека не можеме да го имаме второто без првото бидејќи: „Сето она што на сите им го прави постоењето вредно зависи од примената на ограничувањата во делувањето на другите луѓе. Затоа мора да бидат наметнати некои правила на однесување - најпрво со закон, и со мислење за многу нешта коишто не одговараат да се предмет на закон.“⁷ Светот денеска, слично како и во другите ери од историјата, покажува знаци на голема инфериорност во однос на заслугата и разумот, од на пример растечкиот број на луѓе на социјалните мрежи кои во 21. век веруваат дека земјата е рамна, до низа непоимливи совети за „лечење“ на Ковид-19, како на пример со пиење варикина и сл. Ова уште посилено ја потврдува потребата да се стави акцент на важноста на медиумскиот плурализам, но исто така и на усвојувањето и спроведувањето на политики поврзани со тоа.

Сложените поими, како што е медиумскиот плурализам, честопати се објаснуваат со она што тие опфаќаат, вклучуваат и на што се однесуваат, со што ќе се обидеме и овде. Без никакви претензии да понудиме практична дефиниција, оваа публикација едноставно ќе забележи дека медиумскиот плурализам е алатка и задолжителен услов за правото на слобода на изразување.⁸

Медиумскиот плурализам не се однесува само на мноштвото на медиумска понуда и на разновидноста на вести и информации што им се нудат на сите публики, туку исто така се однесува и на пристапот до различни извори на вести и идеи,

5 <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1259/john-milton>.

6 I. Berlin, ‘Two Concepts of Liberty’, in *Four Essays on Liberty*, Oxford 1969. Cf. W. Galston, *Liberal Pluralism*, Cambridge 2002, p. 6, достапна на: https://cactus.dixie.edu/green/B_Readings/I_Berlin%20Two%20Concpets%20of%20Liberty.pdf.

7 Mill, J.S., *On Liberty*. Indianapolis: Hackett Publishing. 1978

8 Од многуте извори на дефиниции за медиумскиот плурализам една од најсеопфатните можеби е таа дадена во Препораката на Комитетот на министри на Советот на Европа до земјите членки за мерките за промовирање на медиумскиот плурализам, којашто го дефинира како: „разноликост на она што го обезбедуваат медиумите, отсликано на пример во постоењето на мноштво независни и автономни медиуми (генерално наречен структурен плурализам), како и разновидност на типовите на медиуми и на содржини (гледаништа и мислења) што и` се прават достапни на јавноста.”

богатство на различни гледишта, уредувачка независност во информативните програми, социјална инклузивност и политичка клима којашто ја почитува слободата на медиумите. Медиумскиот плурализам се однесува на сите овие работи заедно, тоа е амалгам на целите на јавните политики креиран да обезбеди богатство и разновидност од повеќе гласови и мислења. Медиумскиот плурализам е важен бидејќи претставува суштинска состојка на демократското ткиво. Тој ја прифаќа уредничката независност и обезбедува богат, разновиден и транспарентен медиумски пејзаж којшто промовира слобода на изразување, што придонесува за добро информирано јавно мислење и гарантира дека новинарите се слободни да ја играат својата улога на чувар. Медиумскиот плурализам поддржува различно културно претставување и нуди различни начини на негова интеракција и употреба. Апсолутно е важно луѓето да можат да уживаат во своите законски признаени права, коишто покрај слободата на изразување вклучуваат цел спектар на права и слободи како што е правото да се гласа (и да се биде изгласан), правото на одговор и правото на приватност. Конечно, медиумскиот плурализам е катализатор на јавниот дијалог меѓу општеството, политиката и медиумите.

Појавата и брзиот развој на различни онлајн медиуми и платформи за нивно собирање и дистрибуција, покажаа дека медиумскиот плурализам, покрај разновидноста на извори и содржина, недвојбено бара да се погледне и од еден друг многу поразличен аспект: разновидноста во изложеноста – како на извори така и на содржини. Тој опфаќа елементи како на пример колку лесно се откриваат, пронаоѓаат и им се пристапува на информациите, и претставува аспект којшто сè потешко може да се обезбедува. Ниеден од овие аспекти сам не може да обезбеди вистински плурализам: можно е да се има мноштво медиуми но многу малку разновидност на содржина, како и многу извори но кои не се лесно достапни за луѓето. Овие работи како последица негативно влијаат на јавниот дискурс.

Еден од примерите за идентификување на прашањата од значење за медиумскиот плурализам и неговото мерење е Мониторот на плурализмот во медиумите (МПМ), алатка што е изработена од Центарот за медиумскиот плурализам и медиумска слобода (ЦМПФ), кофинансирана од ЕУ, за да се оценат ризиците за медиумскиот плурализам во земјите членки и земјите кандидати на ЕУ.

Индикаторите што ги користи МПМ опфаќаат четири главни области:

- основна заштита;
- плурализам на пазарот;
- политичка независност; и
- социјална инклузивност.

Алатката содржи променливи вредности што се однесуваат на правните, економските и социополитичките прашања што се мерат според скалата на ризик (низок, среден и висок). Индикаторите се прилагодени така што од 2020 година ги оценуваат и традиционалната и онлајн димензијата на медиумскиот плурализам. Тој навистина е ажуриран да ги отслика монументалните промени коишто се обликувани од интернетот и промената во начините на кои вестите и

информациите се собираат, продуцираат, дистрибуираат и примаат (прашања разработени во Глава 5 од оваа публикација). Последниот Монитор на плурализмот во медиумите од 2020 година, којшто го опфаќа периодот 2018-2019, покажува некои загрижувачки трендови, вклучително и растечка закана по одржливоста на бизнис моделите на издавачите на информативни медиуми, коишто се погодени од интернет посредниците (пребарувачите и социјалните мрежи) чиј капацитет за таргетирано рекламирање го пренасочи приходот од традиционалните издавачи на вести. Исто така, сопственичката концентрација го загрозува плурализмот на пазарот и претставува висок ризик на влијание врз уредувачката содржина од страна на комерцијалните и сопственичките интереси во поголемиот дел од Европа. Високата концентрација на интернет посредници, од кои двата најголеми заземаат повеќе од половина од пазарот во сите земји и две третини од пазарот на дигитално рекламирање во повеќето земји значително ја загрозува економската одржливост на квалитетното новинарство. Исто така ризиците по медиумскиот плурализам се поврзани со онлајн следењето и дигиталните закани по новинарите, недоволниот пристап до интернет и достапност на широкопојасен интернет, како и неделотворна реализација на неутралност на мрежата.

Графикон 1. Условите што влијаат на медиумскиот плурализам
(Инспириран од критериумите на Мониторингот на плурализмот во медиумите)

3. Законската и институционалната рамка за медиумскиот плурализам

Законска и институционална рамка што го штити медиумскиот плурализам постои на сите нивоа на политики и владеење, од националните законодавства до наднационалните и меѓународните нивоа. Со оглед дека се премногубројни по обем и суштина за да се навлегува во детали овде, долу е дадено само кратко упатување на некои од нив, и на тој начин се обезбедува неисцрпна листа.

ЕВРОПСКА УНИЈА

Медиумскиот плурализам е опфатен со членот 11 од Повелбата за основни права на ЕУ, којашто покрај тоа што го обезбедува правото на слобода на изразување, утврдува и почитување на слободата и плурализмот на медиумите. Европската комисија ја става оваа тема високо на својата агенда фокусирајќи се на бројни активности во врска со ова. На пример, Европската комисија го помогна формирањето на Европскиот центар за слобода на печатот и медиумите (ЕСРМФ) чија мисија е да се промовира, заштити и одбрани медиумскиот плурализам. Таа го кофинансира гореспоменатиот Центар за медиумски плурализам и медиумска слобода (СМРФ) чија цел е да се развијат иновативни и релевантни истражувања за слободата и плурализмот на медиумите во Европа.

Во 2016 година Европската комисија организираше Колоквиум за основните права посветен на медиумскиот плурализам и демократијата, што резултираше со објавување на бројни извештаи⁹. Тие извештаи ја нагласуваат потребата за блиска соработка и сопственост од страна на сите инволвирани за заштита и промовирање на слободни и плуралистички медиуми во полза на сите Европејци и европски демократии. Следниве активности беа предвидени се обезбедени за да се осврнат на прашањата на медиумскиот плурализам:

- Заштита на медиумската слобода и независност од политички притисок;
- Заштита на финансиската независност на медиумите во Европската Унија;

9 Повеќе информации се достапни на: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=31198.

- Заштита на новинарите и на нивната слобода на изразување;
- Заштита на новинарите и на новите медиумски актери од говор на омраза;
- Заштита на укажувачите и на истражувачкото новинарство;
- Промовирање на здрава политичка дебата и траен политички ангажман преку медиумска писменост, медиумска етика и медиумски плурализам.

Во 2018 година Советот на Европската Унија усвои Заклучоци за зајакнување на европската содржина во дигиталната економија. Иако се признава дека работата и содржината на медиумите, покрај другите креативни области, претставуваат суштински столбови на европскиот развој, се нагласуваат и политичките приоритети на ЕУ во смисла на:

- Негување на разновидност, видливост и иновација;
- Воспоставување на еднаков терен за работа;
- Јакнење на довербата во информациите и изворите;
- Подобрување на вештините и надлежностите.

Таму се наведува дека: „Медиумскиот плурализам е важен за да се обезбеди граѓаните да имаат пристап до цел спектар на информации и гледишта. Прекуграничната соработка меѓу актерите во медиумскиот сектор може да помогне да се постигне критична маса и да се допре до поширока публика. Претераната концентрација на сектори што продуцираат содржина и дистрибуираат содржина може да го загрози пристапот на граѓаните до одреден опсег на содржини“. Покрај заклучокот за континуираната поддршка за алатката за Мониторинг на медиумскиот плурализам во оценката на ризиците по медиумскиот плурализам во дигиталната средина на ЕУ, исто така ја нагласува и потребата да се размисли за растечките улоги на онлајн бизнис моделите во продукцијата и дистрибуцијата на содржини и нивното влијание врз медиумскиот плурализам во Европа.

Усвоените заклучоци понатаму нагласуваат дека медиумскиот плурализам зависи од постоењето на разновидност во медиумската сопственост, разновидност на содржината и независно новинарство. Медиумскиот плурализам исто така претставува клучен елемент во спротивставувањето на ширењето на дезинформации и грижата европските граѓани да бидат добро информирани. Конечно, апелираат до Европската комисија, меѓу другото, да продолжи да ги поддржува проектите коишто вршат мониторинг на слободата на медиумите и медиумскиот плурализам, и да обезбедува правна и практична помош за новинарите и медиумските практичари соочени со закани¹⁰.

Главниот документ што ги регулира аудиовизуелните медиумски услуги во ЕУ е ревидираната Директива за аудиовизуелни медиумски услуги (ДАВМУ), која е во процес на транспонирање во националните законски рамки. Во врска со медиумскиот плурализам, ДАВМУ ги нагласува некои од следниве поими:

¹⁰ Во врска со ова многу други релевантни извештаи и студии континуирано се објавуваат и посочуваат од страна на Европската комисија. За дополнителни детали посетете ја следнава веб страница: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/media-freedom-and-pluralism>

- Транспарентност на сопственоста на давателите на аудиовизуелни медиумски услуги (Рецитал 16);
- Соодветно истакнување на содржината од општ интерес, односно европските дела (Рецитал 25);
- Саморегулаторни и корегулаторни механизми за платформите за споделување на видео (Рецитал 49);
- Улогата на независните национални регулаторни тела во обезбедувањето на почит за целите, меѓу другото, на медиумскиот плурализам (Рецитал 61 и член 30).

Дополнително, Дигиталната агенда на Европската комисија за 2010 година содржи активности за дополнително јакнење на медиумскиот плурализам, повикувајќи се на Конвенцијата за културна разноликост на УНЕСКО (ратификувана на ниво на ЕУ во 2006 година). Таа ја нагласува важноста на промовирањето на културната разноликост и креативна содржина, при што интернетот е признат како двигател за поголем плурализам во медиумите: *„обезбедувајќи, како пристап до поширок спектар на извори и гледишта, така и на средства за поединци – коишто можеби не би добиле можност – да се искажат целосно и отворено.“* Конвенцијата на УНЕСКО има за цел (меѓу другите цели) да ги поддржи националните политики и мерки за промоција на креирањето, продукцијата, дистрибуцијата и пристапот до културни добра и услуги и да придонесе за информирани, транспарентни и партиципаторни системи на владеење за културата. Акцискиот план¹¹ на ЕК за европска демократија, претставен во декември 2020 година, креиран да *„гради поотпорни демократии низ ЕУ преку промовирање на слободни и правични избори, јакнење на слободата на медиумите и борбата против дезинформации“* исто така ја нагласува важноста на јакнењето на слободата и плурализмот на медиумите. Понатаму дополнително упатува на различните дејствија што треба да се преземат со Европскиот медиумски и аудиовизуелен акциски план (март 2021), усвоен со цел: *„да се поддржат европските медиуми и да се помогне да се одржи европската културна и технолошка автономија во Дигиталната деценија“*, и да се поддржи медиумскиот плурализам со активности наменети за финансиската одржливост и зајакнувањена медиумскиот сектор, како и преку обезбедување можност за дигитална трансформација на медиумите.

СОВЕТ НА ЕВРОПА

Спроведени се или се во тек бројни активности за медиумски плурализам на ниво на Советот на Европа, со што темата претставува еден од најголемите приоритети. Ги има премногу за да ви дадеме сеопфатна листа од сите, но некои вреди да се споменат.

Најпрво, медиумскиот плурализам произлегува од членот 10 – Право на слобода на изразување на Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (Конвенцијата), основно човеково право врз кое може да негативно да

¹¹ За повеќе детали: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_en#documents.

се одрази ослабениот медиумски плурализам во општеството, попречувајќи го уживањето во здрава и силна демократска средина¹².

Комитетот на експерти за медиумски плурализам и транспарентност на медиумската сопственост (МСИ-МЕД) работеше две години (2016-2017)¹³ на политики и други мерки како што се: обезбедување на плуралистички медиумски пејзаж, транспарентност на медиумската сопственост, разновидност на медиумската содржина, инклузивност во јавните сервиси, родова еднаквост во медиумското известување од изборните кампањи. МСИ-МЕД изготви предлози за воспоставување стандарди за медиумскиот плурализам и транспарентност на медиумската сопственост. МСИ-МЕД исто така ги проучи и димензиите на родовата еднаквост во медиумското известување за изборите, начелата и правилата во врска со медиумското известување за изборите и употребата на интернетот за време на избори. Некои од поважните резултати од оваа работа ги вклучуваат претходно споменатите механизми, како и Препораката на Комитетот на министри до земјите членки за медиумски плурализам и транспарентност на медиумската сопственост и Препораката на Комитетот на министри до земјите членки за улогата и одговорностите на интернет посредниците. Овие документи содржат насоки за дополнително јакнење на транспарентноста на медиумската сопственост и промовирањето на разноликост во дигиталната медиумска средина и идентификување на одговорностите на интернет посредниците при заштитата на човековите права онлајн.

Иако првата Препорака се фокусира на медиумскиот плурализам и транспарентноста на медиумската сопственост преку нагласување на позитивната обврска за државите да обезбедат плуралистички и слободни медиуми, таа ја зема во предвид еволуцијата на медиумскиот пејзаж и согледува дека разновидните улоги што ги играат интернет посредниците при креирањето и дистрибуцијата на содржина може да влијаат на плурализмот и разновидноста. Таа дава група насоки за институционалната и правната рамка којашто треба да ја утврдат државите за да ги регулираат транспарентноста, контролата и концентрацијата на медиумската сопственост. Овде исто така се вклучени и мерките коишто поддржуваат независни јавни медиумски сервиси, локални медиуми и медиуми на заедницата.

Втората Препорака се фокусира на задолженијата и обврските на интернет посредниците и, иако ја признава важноста на начинот на кој слободата на изразување има корист од интернетот, исто така забележува дека креира и предизвици во други области. Оттука, нуди насоки за тоа што државите и интернет посредниците треба да направат за почитувањето и заштитата на правата на слобода на изразување, приватност и заштита на податоците, и пристап до делотворен правен лек.

Декларациите на Комитетот на министри од 13 февруари 2019 година за 1) одржливоста на квалитетно новинарство во дигиталната ера и 2) за манипулативните капацитети на алгоритамските процеси дополнително идентификуваат постоење

12 За повеќе детали за членот 10 и за стандардите на Европскиот суд за човекови права меѓу другото видете: <https://rm.councilofeurope.int/16806da515>.

13 Комитетот работел под надзор на Управниот комитет за медиуми и информатичко општество, којшто има важна мисија да ја насочува работата на Советот на Европа на полето на слободата на изразување, медиуми и регулирање на Интернетот.

опасност од информациско нарушување и обезбедуваат ресурси за справување со ова прашање. Акцентот се става на важноста на слободата и плурализмот на медиумите и квалитетот на новинарството. Овие документи препознаваат дека онлајн медиумите и интернет платформите овозможуваат пристап до информации од различни извори, но исто така поттикнуваат загриженост за медиумскиот плурализам. Всушност, интернет посредниците се имаат стекнато со сè поголема контрола врз текот, достапноста, можноста за пронаоѓање и пристапноста на информации и друга содржина онлајн.

ЗЕМЈИ КОРИСНИЧКИ НА JUFREX ВО ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА

Разгледувањето на правните инструменти поврзани со медиумскиот плурализам во земјите кориснички покажува дека со исклучок на Хрватска и Северна Македонија, коишто имаат поразработени одредби и ограничувања поврзани со ова прашање, заштитата на медиумскиот плурализам е само номинално призната во останатиот дел од регионот. Транспарентноста на медиумската сопственост е донекаде нагласена во повеќето случаи и на повеќето прашања се работи од перспектива на прописите поврзани со издавањето и пренесувањето или менувањето на сопственоста на дозволата. Покрај одредбите од законите што се однесуваат на медиумите, земјите имаат и закони што се однесуваат на конкуренцијата, коишто главно се занимаваат со општите аспекти на концентрацијата.

Графиконот 2 долу подетално ги илустрира законодавните рамки во регионот, коишто беа обезбедени од земјите кориснички и коишто подетално се прикажани во Анексот 1 на оваа публикација.

Графикон 2: Релевантната законска регулатива во Западен Балкан.

AL: Албанија, BA: Босна и Херцеговина, HR: Хрватска, XK: Косово*, ME: Црна Гора;
MK: Северна Македонија, RS: Србија (извор за акронимите: Евростат¹⁴)

	AL	BA	HR	ME	MK	RS	XK
Номинална заштита на медиумскиот плурализам во законодавството што се однесува на медиумите	√	√	√	√	√	√	√
Обврски за транспарентност	√	√		√	√	√	√
Ограничувања во однос на сопственоста во законската регулатива за медиумите (од перспектива на медиумскиот плурализам)	√	√			√		√
Дефиниции и ограничувања во врска со поврзани лица/компани	√	√			√		√
Недозволена медиумска концентрација	√	√	√	√	√	√	√
Регулатива за промена на сопственоста	√	√	√	√	√	√	√
Априори регулирање на промената на сопственоста	√	√	√	√	√	√	√
Општи ограничувања на концентрацијата во законите за конкуренција	√	√	√	√	√	√	√

14 Евростат: AL – Албанија, BA – Босна и Херцеговина, HR – Хрватска, XK – Косово*, ME – Црна Гора, MK – Северна Македонија, RS – Србија.

Најновите информации за земјите кориснички во врска со а) законодавните прашања што се однесуваат на статусот со транспонирањето на ревидираната ДАВМУ и б) сите најнови случувања на полето на медиумскиот плурализам, вклучително и можните новитети во врска со онлајн информациската средина вклучуваат:

Транспонирање на ревидираната ДАВМУ		Најнови случувања на полето на медиумскиот плурализам (вклучително и онлајн информациската средина)
AL	Сè уште не ревидирано.	Ништо ново се нема случено.
BA	После застој во процесот на изготвување на идниот Закон за електронски комуникации и електронски медиуми (предизвикан од пандемијата на Ковид), работната група на Министерството за комуникации и транспорт на Босна и Херцеговина неодамна продолжи со својата работа. Законот треба само делумно да ја транспонира ревидираната ДАВМУ преку вклучување на некои од нејзините општи одредби (како на пример давање надлежности на РАК за регулирање на платформите за споделување видео), додека подетални одредби ќе бидат транспонирани преку подзаконските акти на РАК. Меѓутоа, со оглед дека временската рамка за усвојување на Законот не е јасна, РАК подготви измени и дополнувања на регулаторната рамка за да ги опфати двете сценарија – целосно и делумно транспонирање. Во секој случај, подзаконските акти се планира да бидат усвоени до крајот на 2021 година.	Можеби не е директно поврзано со медиумскиот плурализам, но може да е релевантно да се посочи дека Советот на РАК неодамна ги одобри нацрт измените на правилата што се однесуваат на обезбедувањето на аудиовизуелни и радио медиумски сервиси со став да ја прошири уредувачката одговорност на носителите на дозволи и на нивните онлајн содржини. Поконкретно, се предлага целата содржина што се објавува на официјалните веб страници на радиодифузерите или на веб страниците означени со нивното лого да подложат на истата основна група правила како и содржината што се емитува, во врска со поттикнувањето на насилство, омраза и дискриминација, штета по јавното здравје и безбедноста, заштита на малолетниците и нивната приватност, како и правото на одговор. Овој предлог во моментот е отворен за јавна дебата.
HR	Нацртот на новиот закон за електронски медиуми во моментот е во собраниска постапка, имено второ читање во рамките на кое се очекува предлог законот да претрпи одредени измени. Законот треба да биде усвоен на собраниска седница во средина на јули 2021 година или на почетокот на септември 2021 година.	Во новиот Закон за електронски медиуми ќе има промени во врска со правилата за медиумска концентрација. Меѓу другото, критериумите за оценка на медиумската концентрација ќе го вклучуваат и мониторингот на уделите во гледаноста и слушаноста. Конечниот исход во врска со ова чека на постапката за усвојување во парламентот.
ME	Ништо ново се нема случено.	Новиот Закон за аудиовизуелни медиумски услуги, како што беше претходно наведено се очекува да обезбеди транспонирање на ревидираната ДАВМУ и соодветно на тоа да ги (ре)дефинира клучните надлежности на РТМ поврзани со медиумскиот плурализам како и со ВСП.
MK	Надлежното Министерство најави дека ќе биде формирана работна група што ќе работи на измени и дополнувања на регулативата и дека ќе се користи експертска помош за да се обезбеди законите што се однесуваат на медиумите да бидат во целост усогласени со Директивата за аудиовизуелни медиумски услуги и нејзините основни начела и стандарди, како и со преостанатите релевантни акти на ЕУ со цел да се обезбеди плуралистичка медиумска средина.	Ништо ново се нема случено.

RS	<p>Во текот на 2020 година Владата на Република Србија ја донесе Стратегијата за развој на системите за јавно информирање во Република Србија за периодот 2020-2025 (Стратегија за медиуми) и нејзиниот Акциски план.</p> <p>Акцискиот план предвидува транспонирање на ДАВМУ преку измени и дополнувања на Законот за електронски медиуми коишто се предвидени за второто тромесечје на 2022 година.</p> <p>Нема никакви нови или дополнителни информации за овој процес.</p>	<p>Ништо ново се нема случено.</p>
ХК	<p>Ништо ново се нема случено.</p>	<p>Независната комисија за медиуми (НКМ) во моментот работи на изготвување на Регулативата за сопственост и концентрација на давателите на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. Првиот нацрт им беше претставен на засегнатите страни и е во процес на разгледување од страна на меѓународен експерт ангажиран за овој процес. Се предвидува дека дури и после неговото разгледување нацртот повторно ќе биде отворен за јавна дебата, ќе има состанок за дискусија по нацртот после кој сите поднесени коментари и предлози ќе бидат разгледани и земени во предвид. Конечниот чекор ќе биде усвојувањето на Регулативата од страна на Комисијата на НКМ до крајот на 2021 година, во зависност од состојбата со Ковид-19.</p>

Информациите што се дадени во оваа табела се обезбедени од корисниците на почетокот од април 2021 година.

4. Медиумскиот плурализам и улогата на регулаторните тела за медиуми

Регулирањето на медиумите игра важна улога во заштитата на медиумскиот плурализам, особено во современиот медиумски екосистем, којшто е сложен и којшто ја нагласува потребата од заштита на медиумскиот плурализам како важна јавна политика. Исто така, присутни се и очигледно спротивставени сфаќања помеѓу бизнисот и граѓанските слободи, спротивставеноста меѓу медиумските бизнис модели, кои влијаат врз најосновните права на граѓаните.

Регулирањето на медиумите, спроведено од страна на независни регулаторни тела за медиуми, се обидува да ги усогласи пазарните и економските квалитети со демократските и културните вредности, како и социјалната инклузија. Тие може да претставуваат, и понекогаш претставуваат многу спротивставени и спорни концепти, што го става медиумскиот регулатор во неповолна позиција. Ова е навистина многу тешка задача. Пред да се процени успехот или неуспехот на одредени регулаторни механизми, треба да се земе во предвид фактот дека регулирањето на оваа индустрија може да биде тешка и напорна задача. Сепак, регулирањето на овој сектор исто така претставува задоволство доколку се следи наједноставниот, а сепак најтешкиот рецепт: идентичната примена на правилата носи истоветни резултати, т.е. донесување на одлуки засновани врз начелото на независност или барем автономија во однос на други јавни органи, спроведување на јавни политики на национално ниво и заштита на јавниот интерес (почитување на основните права, социјална кохезија, креирање на мислења итн.) на еден непристрасен начин во услови на мноштво партиски интереси, донесување на одлуки со кои не се штити ничиј поединечен интерес туку колективниот интерес.

Присуството на медиумски плурализам како начело што треба да се постигне и одржи изискува цел спектар на прописи што засегнуваат голем дел, можеби и сите, области на регулаторната пракса: од режими на издавање дозволи до размислувања засновани на анализи на пазарот, прашања поврзани со дигитализација, регулирање на содржините, и (онаму каде е применливо) усвојување на регулаторни правила. Во Табела 1 долу е даден краток рекапитулар на клучните аспекти од гледна точка на земјите-кориснички заради оценка на регулаторната пракса.

Табела 1: Ставовите на РТМ изнесени во прашалникот¹⁵

Земја корисничка	Медиумски плурализам – клучни аспекти од гледна точка на регулаторните тела за медиуми во Западен Балкан
AL	<p>Во 2016 година, Агенцијата за аудиовизуелни медиуми (АМА) објави периодичен билтен со податоци и индикатори на успешност на аудио и аудиовизуелните субјекти. Еден од елементите во рамките на овие публикации се податоците за транспарентноста и медиумската сопственост.</p> <p>Има неколку правни одредби во посебниот закон, чие спроведување има за цел да гарантира медиумски плурализам. Така, во член 63 од законот каде се дадени правилата за користење на дигиталната мрежа, се предвидува оние кои имаат национални, регионални и локални дозволи да имаат обврска да овозможат пристап до 40% од нивниот капацитет на други субјекти лиценцирани од страна на АМА. Лиценциран субјект не може да има повеќе од една третина од програмите, согласно типот на дозвола што ја поседува (ако е локален субјект не може да има повеќе од 1/3 од сите локални програми).</p> <p>Во меѓувреме, беше иницирана измена на член 62 од Законот бр. 97/2013 „За аудиовизуелни медиуми во Република Албанија“ од страна на албанската асоцијација на електронски медиуми и на крајот од разгледувањето на ова барање Уставниот суд одлучи да го прифати преку укинување на точката 3 во член 63 од законот.</p> <p>Уште од 2019 година АМА тесно соработува со Органот за конкуренција, за секој предмет поединечно, преку изработка на подзаконски акти (вклучително и прописи за издавање дозволи) и во случаи каде субјектите објавуваат промени во сопственоста со цел да се избегнат монополски ситуации или во случаи на сомневање за доминантна положба на пазарот.</p>
BA	<p>Конзорциум од засегнати страни (Здружението на новинари на БиХ, Фондацијата Медианетар, Советот за печатени медиуми и онлајн медиуми во Босна и Херцеговина, како и невладината организација ЈаБиХЕУ) . утврди дека законските прописи коишто го регулираат медиумскиот плурализам се несоодветни или не постојат. Тие се здружија во рамки на проектот Медиумите и јавниот углед со цел да промовираат транспарентност на медиумската сопственост и законските форми на финансирање и рекламирање во медиумите во Босна и Херцеговина. Конзорциумот го изработи Законот за транспарентност на медиумската сопственост којшто треба да ги опфати сите медиумски сектори, почнувајќи од радијата и телевизите, преку печатените медиуми и агенциите, сè до онлајн медиумите, како и секторите поврзани со медиумите како што се агенциите за мерење на гледаноста и слушаноста. Нацрт-законот ја пропишува обврската за обезбедување информации за директна, индиректна и поврзана сопственост, поврзани интереси, извор на приходи, итн. Предвидено е формирање на централен регистар за сопственоста за сите медиумски сектори, но не е дефинирано која институција би била одговорна за водење на таков регистар. Институциите предложени за ова се Регулаторната агенција за комуникации (РАК), Советот за печатени медиуми, Агенцијата за статистика и Агенцијата за спречување на корупција. Како алтернатива е предложено надлежностите да се поделат помеѓу РАК и Советот за печатени медиуми. Експерти од Советот на Европа го анализираа нацрт-законот по барање на Министерството за човекови права и бегалци и наодите беа претставени на тркалезна маса во рамките на проектот „Известување за човековите права и улогата на медиумите во Босна и Херцеговина“ во декември 2019 година, на која претставниците на Конзорциумот и соодветните државни институции (Министерството за човекови права и бегалци, Министерството за комуникации и транспорт, Министерството за правда, Министерството за безбедност, како и пратеници) се согласија дека напорите за комплетирање на нацртот и започнување на законодавната постапка понатаму ќе бидат координирани од страна на Министерството за комуникации и транспорт и Министерството за човекови права и бегалци. Се одржа уште еден последователен настан во февруари 2020 година, на кој повторно се нагласи ангажманот на државните институции и медиумската заедница во продолжувањето на законодавните реформи и дека се размислува за продолжување на проектот. Согласно информациите што ги поседува РАК, гореспомнатото Министерство сè уште ја немаше започната законодавната постапка заклучно со април 2021 година</p>

15 Како што е посочено во Воведот, уредничката на публикацијата подготви прашалник со цел да се соберат информации за националните рамки и практики во однос на медиумскиот плурализам во Западен Балкан.

HR	<p>Во последните пет години, давателите на аудиовизуелни медиумски услуги беа активни само во изработката на новиот Закон за електронски медиуми, што беше предмет на јавни консултации во февруари-март 2020 година. Предлогот на новиот Закон за електронски медиуми исто така содржи нов пристап во регулирањето на медиумската сопственост и концентрација, преку воведување на економски и пазарни критериуми, и го модернизира пристапот преку проширување на одредени аудиовизуелни правила на платформите за споделување на видео. Во последните пет години, невладините организации не беа посебно активни по прашањето на медиумскиот плурализам. Пред тоа организацијата на граѓанското општество ГОНГ (особено во периодот 2013-2014) се залагаше за промена на законската рамка што би овозможило поголема транспарентност на медиумската сопственост. Во 2013 година објавија студија „Тесните грла на локалните радија во Хрватска“ (“Uska grla lokalnih radija u Hrvatskoj”), којашто предлага подобри стандарди на транспарентност, поделотворна примена и следење на законските обврски за транспарентност на медиумската сопственост. Меѓутоа после 2015 година оваа тема повеќе не беше во нивниот фокус.</p>
MK	<p>Телеком оператор во неколку наврати посочи дека забраната за поседување на телевизиска станица согласно Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги е само на штета на македонската публика, бидејќи доколку нема таква забрана, тие би можеле да обезбедат висококвалитетна и разновидна програмска понуда и значително да придонесат во развојот на медиумската индустрија. Во 2018 година една телевизиска станица поднесе тужба пред надлежен суд во која бараше од судот да ја поништи одлуката со која Агенцијата забранила промена во нејзината сопственичка структура. Одлуката за забрана на промена во сопственичката структура беше донесена поради тоа што Агенцијата утврди дека, доколку се спроведе ќе се создаде недоволна медиумска концентрација. Имено, физичкото лице што според планираната промена требало да биде нов сопственик на телевизијата, било поврзано лице (член на семејството) со сопственик на оператор на јавна електронска комуникациска мрежа (кабелски оператор). Судот одлучил дека Агенцијата правилно ги применила законските одредби и дека тужбата е неоснована.</p> <p>Во 2018 година, како дел од проектот „#ReForMediaMKD – Унапредување на соработката меѓу граѓанското општество, институциите и граѓаните за спроведување реформи во медиумската сфера“, Македонскиот институт за медиуми направи анализа „Улогата на регулаторните тела во обликувањето на структурниот плурализам во ТВ-секторот во Македонија, Хрватска и во Црна Гора“. Дел од заклучоците во оваа анализа беа дека „медиумскиот плурализам недоволно јасно се препознава во законската регулатива како регулаторна цел во аудиовизуелната област. Развојот на аудиовизуелниот сектор и на медиумскиот плурализам досега (во Македонија) не се одвиваа стратегиски, а регулаторот беше оставен самиот да се грижи и да ја имплементира својата стратегииска визија. Во Македонија наследената фрагментираност на пазарот, политичките и индустриските притисоци врз регулаторот влијаеја да се влоши вкупната медиумска слика.“</p> <p>Во гореспоменатата студија на Советот на Европа „Плурализам во медиумската сопственост во новото медиумско опкружување“ беше нагласено дека заштитата на медиумскиот плурализам е темелна стратешка цел потсетувајќи дека според судската пракса на Европскиот суд за човекови права, „освен негативната обврска на државата да не се меша, таа има и позитивна обврска да донесе соодветна законска и административна рамка за да се гарантира ефективен плурализам.“</p>
ME	<p>Во текот на ревизијата на медиумското законодавство (Законот за електронски медиуми), неколку радиодифузери дадоа предлог за ограничување на вкрстена сопственост помеѓу сопствениците на АВМ (радиодифузери) и агенции за медиуми/ рекламирање/медиумско купување.</p> <p>Предлогот не беше прифатен од страна на Работната група. Сепак, нацртот на новиот Закон за АВМУ (што треба да го замени Законот за електронски медиуми) содржи одредба што ги обврзува давателите на АВМУ и ВСП да приложат до Агенцијата за електронски медиуми на Црна Гора (АЕМ ЦГ) не само податоци за вкрстена сопственост со други даватели на АВМУ туку и податоци за:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) нивниот сопственички интерес или сопственичкиот интерес на нивните сопственици што е поголем од 10% во правните лица чии деловни активности вклучуваат собирање, креирање и посредување при продажба на аудиовизуелни комерцијални комуникации; 2) нивниот сопственички интерес или сопственичкиот интерес на нивните сопственици што е поголем од 10% во правните лица чии активности вклучуваат собирање, анализа и објавување на информации за гледаноста, слушаноста или сообраќајот (посетите) на АВМУ, т.е. мерење на слушаноста/гледаноста.

RS	<p>Во однос на рекапитулацијата на главните прашања од гледна точка на Регулаторното тело за електронски медиуми (РЕМ), треба да се нагласи дека законите во Србија што се однесуваат на медиумите го воведоа мониторингот на медиумскиот плурализам преку уделот во гледаноста и слушаноста, што не беше случај со претходните закони.</p> <p>Законите не го дефинираат јасно методот на одредување и мерење на овие удели, ниту пак за методите за верификација на податоците за преференците на медиумската публиката.</p> <p>Податоците во процесот на утврдување на медиумската концентрација исто така се добиваат преку изјави на издавачите на медиуми, без дополнителна потврда на точноста на овие податоци.</p> <p>Концептот на медиумски плурализам не може да се спореди со концептот на медиумска сопственост, бидејќи во случајот со медиумите, плурализмот исто така се однесува на разновидноста на изворите на информации и медиумската содржина.</p> <p>Правилата за медиумска концентрација недоволно ги образложуваат критериумите за проценка на паралелната сопственост на медиумите во различни сектори. Исто така, нема правила за неутралноста на платформите што би го мереле плурализмот на медиумската содржина на интернет, кабелска и други форми на дистрибуција, ОТТ платформи итн.</p>
ХК	<p>Нацрт-прописот за сопственост и концентрација на даватели на аудиовизуелни медиумски услуги, „Слобода на изразување и слобода на медиумите во Косово“ првично изработен од Независната комисија за медиуми (НКМ), е процес во тек во координација со проектот на ЕУ/Совет на Европа. Патоказот за усвојување на прописот беше изработен во соработка меѓу НКМ, Советот на Европа и ЕУ. Поради ситуацијата со пандемијата процесот беше запрен неколку месеци, но повторно беше обновен по летото во 2020 година. До финализирање на прописот, предвидени се сеп на под-активности, вклучително и ограничен консултативен состанок и јавна расправа. Меѓународен експерт ја поддржува НКМ во овој процес.</p>

Улогата на РТМ во врска со медиумскиот плурализам во различните земји кориснички се разликува до одредена мерка, но присутни се некои значајни сличности. Тоа е особено видно во улогата поврзана со постапките за издавање дозволи и/или промена на сопственоста на дозволите, каде прашањата во врска со сопственоста на барателите или дозволите ги испитуваат сите РТМ во регионот, со делумно проширена улога во случајот на Северна Македонија, што вклучува изработка на студии за медиумски плурализам, што може да се види во Анекс 2 од оваа публикација. Важно е да се нагласи законскиот мандат во однос на усвојување на подзаконски прописи при обликување на структурниот плурализам, бидејќи регулаторните тела може да усвојат правила и одлуки со кои детално би се регулирале прашањата што вклучуваат: постапка за давање на дозволи или поддршка за извршување на аудиовизуелна активност, форматите на радио и телевизиските програмски сервиси; техничките, финансиските, просторните и кадровските барања што треба да ги исполнат радио и телевизиските станици на кои им се издадени дозволи, итн. Конечно, треба да се споменат и механизмите за извршување и овластувањата за санкционирање на РТМ што може да се применат во случаи на кршење на релевантни правила и прописи.

Детален графички приказ на улогата на РТМ наспроти медиумскиот плурализам:

AL	<ul style="list-style-type: none"> • Одобрување на промени во сопственичката структура на дозволиите; • Издавање дозволи на непрофитни радио станици (на заедницата) • Надлежност за усвојување подзаконски акти, надзор на спроведувањето на законот и за преземање мерки и изрекување санкции во случај на прекршоци • Издавање дозволи на даватели и дистрибутери на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги • Промовирање на локална продукција како и емисии од европска продукција.
BA	<ul style="list-style-type: none"> • Усвојување и примена на подзаконски акти кои, меѓу другото, содржат правила за програмски квоти како на пример сопствена продукција; како и правила за правичност и непристрасност, и изрекување санкции во случај на прекршувања. • Одобрување на промени во сопственичката структура на дозволиите; • Водеење на јавно достапен регистар на дозволи • Издавање дозволи на непрофитни радио станици (на заедницата)
HR	<ul style="list-style-type: none"> • Мониторинг на медиумската концентрација • Јавно прикажување на сопственичката структура на давателите на медиумски услуги • Доделување на средства преку Фонд за медиумски плурализам
ME	<ul style="list-style-type: none"> • Надзор врз сопственичката концентрација и спречување на незаконска медиумска концентрација кај радиодифузерите • Објавување на годишни податоци во Службен весник и онлајн за физичките и правните лица (име, седиште/место на живеење) кои во текот на претходната година директно или индиректно станале сопственици на акции или удели во некој давател на АВМ услуги, обезбедувајќи детали за процентот на таквите акции или удели. • Објавување на податоци обезбедени преку АВМ службите за 1) својот сопственички удел во други правни лица што обезбедуваат АВМ услуги; и 2) повеќе од 10% удел на сопствениците во други правни лица што обезбедуваат АВМ услуги. Еднаш годишно, АЕМ го објавува прегледот на поднесени податоци околу сопственичката структура на сите даватели на АВМ услуги на крајот од претходната година • Доделување на средства за Фондот за поттикнување на медиумски плурализам и разновидност на комерцијални и непрофитни радиодифузери
MK	<ul style="list-style-type: none"> • Надлежност да се додели или одземе дозвола за радио и телевизиско емитување, или одобрување за вршење аудиовизуелни медиумски услуги • Надлежност за усвојување подзаконски акти, за надзор на спроведувањето на законот и за преземање мерки и изрекување санкции за прекршоци • Надлежност за следење и спречување на недозволена медиумска концентрација
RS	<ul style="list-style-type: none"> • Идентификување на медиумски плурализам/утврдување на постоење на повреда на медиумскиот плурализам • Издавање на дозволи за обезбедување на медиумски услуги и заштита на медиумскиот плурализам • Утврдување (на секои 3 години) на листа на радио и телевизиски програми што ќе ги пренесуваат операторите чија електронска комуникациска мрежа за дистрибуција и емитување на медиумска содржина ја користат значителен број на крајни корисници како единствен или примарен метод за добивање на медиумски содржини, со цел да се заштити јавниот интерес и медиумскиот плурализам
XK	<ul style="list-style-type: none"> • Поддршка за слободата и плурализмот на аудиовизуелните медиумски услуги • Издавање дозволи на даватели и дистрибутери на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги • Промоција на локална продукција, како и емисии од европска продукција, финансиска одржливост и технички квалитет на емитувањето итн.

Во Хрватска, на пример, покрај транспарентноста на сопственоста, релевантното законодавство исто така ги регулира одредбите што се однесуваат на роднини/поврзани лица и концентрација на сопственост. АЕМ ХР може да изрече глоби за прекршок на правно лице доколку тоа создало недозволена концентрација. Како што е предвидено во предложениот нов Закон за електронски медиуми, кој ја транспонира ревидираната ДАВМУ, правилата поврзани со медиумска концентрација би вклучиле критериуми за мониторинг на уделот на гледаност/

слушаност за оценка на медиумската концентрација, но бидејќи овој нацрт е моментално во собраниска постапка останува да се види дали тоа ќе се случи.

Во Црна Гора, релевантното законодавство ги регулира и транспарентноста на сопственоста и дефиницијата на роднини/поврзани лица и концентрацијата на сопственост. Една од најважните работи е дефинирањето на терминот медиуми, како и регулирањето на обврските за подобрување на транспарентноста на сопственоста на медиумите и финансирање на медиумите од јавни приходи. За разлика од претходниот закон, списокот на медиуми или не-медиуми сега е заменет со описна дефиниција што треба да одговори на динамичниот развој на медиумскиот сектор и постојаното појавување на нови услуги и актери. Понатаму, АЕМ ЦГ нема да издаде дозвола за емитување доколку се утврди дека нејзиното доделување ќе доведе до недозволена медиумската концентрација во смисла на Законот. Во такви случаи АЕМ ЦГ може да му наложи на радиодифузерот во рок не подолг од три месеци од утврдувањето на таквиот факт да ги отстрани неправилностите во врска со недозволената медиумска концентрација. Доколку некој радиодифузер без оправдана причина не постапи во согласност со наложеното, АЕМ ЦГ може да ја одземе дозволата. Редовно секоја година АЕМ ЦГ (на својата веб страница и во Службен весник на Црна Гора) објавува податоци за физичките и правните лица (име, седиште/место на живеење) кои во текот на претходните години станале, директно или индиректно, сопственици на акции или удели во некој давател на АВМ услуги, со детални информации за процентот на таквите акции или удели. Новиот Закон за медиуми ја воведува обврската да се води евиденција за финансиските средства доделени на медиумите од страна на органи од јавниот сектор, со цел да се подобри транспарентноста на медиумското финансирање од јавни приходи. Министерството за култура ќе ја води таа евиденција. Министерството ќе ги објави на својата веб страница во вид на годишен извештај вкупните финансиски средства од јавниот сектор доделени на медиумите, заклучно со 1 јуни од тековната година, за претходната година.

Во Северна Македонија не постои сеопфатен систем за мониторинг на медиумскиот плурализам. Меѓутоа, АВМУ има анализирано одредени аспекти на медиумскиот плурализам во неколку наврати. Прашањето на плурализмот во медиумските содржини е интегрирано во Стратегијата на АВМУ за периодот 2019-2023 година. Првите два дела од Стратегијата се однесуваат на плурализмот на медиумските содржини, при што првиот дел се осврнува на разновидноста на медиуми и жанрови, а вториот на политичкиот плурализам. Придржувајќи се на ова, АВМУ прво утврди отсуство на плурализам, особено кај телевизиските станици. Второ, утврди недостаток на актуелно-информативни програми со документарен пристап (оние кои често се сметаат за синоним на истражувачко новинарство) и актуелно-информативни програми од областа на уметноста и културата, при што преовладуваат актуелно-информативни програми што најчесто се реализираат или како дебати или како интервјуа. Вториот дел го обработува политичкиот плурализам, имајќи предвид дека медиумското покривање мора неизбежно да ја одрази разновидноста на политичките ставови во општеството, а истовремено да им даде еднаков пристап и да им остави простор на граѓаните да заземат сопствен став. Политичкиот плурализам, како еден од аспектите на медиумскиот плурализам, исто

така беше предмет на посебна анализа насловена „Политички плурализам во текот на изборна кампања“ изработена од страна на АВМУ во 2014 година. Мониторингот на медиумската сопственост е исто така една од редовните активности на АВМУ. Македонскиот медиумски регулатор поседува точни податоци за сопствениците на радиодифузните субјекти што ги обезбедува од Централниот регистар – институција основана од државата каде се регистрираат сите трговски компании, вклучително и медиумите. Ова исто така вклучува и можност за мониторинг на идентитетот на сопствениците на медиуми и, во случаите кога сопственикот е правно лице, идентификување на физичкото лице зад правното лице, како и обезбедување податоци околу тоа кои други правни лица ги поседуваат правните и физичките лица кои го поседуваат медиумот. Покрај тоа, ова му овозможува на регулаторното тело да следи дали радиодифузерот ја променил својата сопственичка структура без прво да ја извести Агенцијата за тоа. АВМУ објавува податоци за сопствениците на медиумите на својата веб страница, и со тоа овие податоци се лесно достапни за општата јавност. АВМУ исто така изготвува годишни извештаи за сопственоста на медиумите, коишто содржат податоци за сопствениците на радиодифузерите, податоци за интеграција на капиталот на радиодифузерите, податоци за промени во сопственичката структура на радиодифузерите во текот на претходната година, и податоци за постапките иницирани од страна на АВМУ во текот на претходната година за да се утврди можно постоење на недозволена медиумска концентрација. АВМУ ги објавува овие извештаи на својата веб страница со цел податоците содржани во овие извештаи да бидат достапни за јавноста.

Во Србија постои систем за мониторинг на медиумскиот плурализам што го врши РЕМ, кој по службена должност и на барање на давателите на медиумски услуги го зема во предвид прекршувањето на медиумскиот плурализам. Исто така постои и систем за мониторинг на медиумската сопственост што го спроведува Органот за конкуренција.

Во некои случаи, како во Босна и Херцеговина, каде не постојат релевантни законодавни правила за медиумски плурализам, РТМ ја подигнува свеста и ја нагласува потребата за усвојување на сеопфатно законодавство за медиумската сопственост. Ова е особено важно бидејќи РТМ е во позиција да ја нагласи потребата за усвојување на овие правила што не би се однесувале само на прашања поврзани со сопственост во целокупниот медиумски сектор (сите видови медиуми, но и поврзани компании како што се агенции за рекламирање и мерење на гледаноста/слушаноста), туку би утврдиле и надлежности и механизми за соработка помеѓу различни органи.

Улогата на РТМ од регионот исто така се гледа во овозможувањето на финансиска поддршка за медиумски плурализам, како што е Фондот за медиумски плурализам што постои во Хрватска, а порано функционираше и во Црна Гора (има предлози за негово повторно воведување во согласност со новиот Закон за медиуми усвоен во средината на 2020), како и предлози за негово воведување во Босна и Херцеговина. Покрај постојните механизми како тој во Хрватска, оваа поддршка може исто така да биде на ад хок основа, како што се мерките за поддршка поради пандемијата со Ковид-19. Ова се увиде во речиси сите случаи, преку разни мерки, како што се

ослободувања од плаќање на надоместоци за дозволи, општи мерки за поддршка на бизнисите и механизми за директна парична помош. Во повеќето случаи, овие финансиски механизми се во зачеток, освен во случајот со Хрватска, и напоредно со тешките финансиски услови во целиот регион, привлекуваат многу потенцијални корисници. Поради овие причини, механизмите секогаш би можеле да имаат корист од посеопфатни пакети за финансиска помош, и при тоа да се земат во предвид начелата под кои се доделуваат ресурсите, како на пример за продукција на локални програми, истражувачко новинарство, итн.

Табела 2: Механизмите за поддршка на медиумите во земјите кориснички, информации обезбедени од регулаторните тела за медиуми

Земја корисничка	Постојани фондови за медиумски плурализам	Мерки за поддршка во врска со Ковид-19
AL	Не.	Поради ситуацијата предизвикана од пандемијата на Ковид-19 што започна во март-април 2020 година, АМА одлучи да им олесни и финансиски да ги поддржи субјектите овластени/лиценцирани од неа со Одлуката бр. 32 од 4 мај 2020 година „За продолжување на крајниот рок за примена на камати за заостанати долгови по основ на годишни надоместоци за дозвола/овластување за 2020 година, до 30 јуни 2020 година“, со што се продолжи рокот за годишни надоместоци за овластувања и дозволи од 31 март до 30 јуни 2020 година без да се наплаќа камата. Откако Генералниот директорат за даноци го одложи поднесувањето на финансиските извештаи за 2019 година до 3 август 2020 година, АМА го продолжи рокот за поднесување на завршната сметка за 2019 година од страна на субјектите овластени/лиценцирани од страна на АМА до септември 2020 година.
BA	Не – предлог за усвојување во релевантниот нацрт закон	<ol style="list-style-type: none"> 1) Одлука во март да се намали вредноста што се користи за пресметка на надоместокот за дозвола за вршење радиодифузна дејност на 25% (наместо 50%) од вкупните приходи од дозволата за фискалната 2019 година. Се смета дека спроведувањето на оваа мерка ќе ги намали трошоците на носителите на дозволи за вршење радиодифузна дејност во износ од 92.000 евра. 2) Крајниот рок за плаќање на надоместокот беше продолжен до 30 август 2020 година (наместо 30 април). 3) РАК предложи Советот на министри да го покрие целокупниот годишен износ на државниот придонес за користење на фреквенциски спектар, но овој предлог не беше прифатен. Примената на оваа мерка требаше да ги намали трошоците на носителите на дозволи за вршење радиодифузна дејност за 310.000 евра.

HR	<p>Да – Механизмот за финансиска поддршка на медиумскиот плурализам во Република Хрватска е спроведен и соодветно промовиран од страна на Фондот за унапредување на плурализмот и разновидноста на електронските медиуми. Фондот го администрира АЕМ ХР и е финансиран со 3% од приходите од надоместоци за дозволи што ги генерира јавниот радиодифузер Хрватска Радио и телевизија. Средствата од фондот имаат за цел да ја поттикнат продукцијата и емитувањето на: аудиовизуелни и радио програми, содржини на телевизиите и/или радијата на локално и регионално ниво, на непрофитни телевизији и/или радија, како и непрофитни даватели на аудиовизуелни медиумски услуги на барање, и сателитски, интернет и кабелски пренос на аудиовизуелни и/или радио програми, на непрофитни даватели на електронски публикации и непрофитни производители на аудиовизуелни и/или радио програми. Регулацијата на начинот и постапката на јавните тендери за кофинансирање на аудиовизуелни и радио програми од ресурсите на Фондот, мониторингот на трошењето на парите и реализацијата на програмите се утврдува со посебна Уредба.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Медиумите, како и компаниите, можат да користат општи мерки (наменети за спасување на работни места и за ликвидност на претприемачите). 2) Медиумите исто така може да ги користат мерките поврзани со Законот за општи даноци, со исклучок на плаќање на даночни обврски во целост или делумно на даночни обврзници кои имаат забрана за работа или се спречени да работат; можноста за одложување на плаќање на ДДВ; продолжување на рокот за поднесување и плаќање на обврските за корпоративен данок на доход за 2019 год. 3) Агенцијата за електронски медиуми (АЕМ ХР) основа Фонд за промовирање на квалитетно и истражувачко новинарство од јавен интерес во вкупна вредност од 130.000 евра. Средствата се наменети за написи на интернет портали и секој новинар може да добие до 4.000 евра. 4) Министерството за култура и медиуми основаше социјален фонд за самостојни (freelance) новинари. Оние новинари коишто ќе докажат дека нивниот приход се намалил за 50% или повеќе од март до мај ќе добиваат 530 евра (брuto) месечно во текот на три месеци, односно вкупно 1590 евра. АЕМ ХР раководи со овој Фонд. 5) АЕМ ХР објави Информација за радиодифузери во врска со програмските обврски во која се вели дека е целосно свесна за вонредните околности и состојбата на радиодифузерите предизвикани од пандемијата. Ова се заснова на согледувањето дека производството на аудиовизуелни и радио содржини во вонредни околности е значително попречено, па дури и целосно спречено, и дека ќе биде тешко да се исполнат одредени законски програмски квоти. Затоа, АЕМ ХР нема да го земе во предвид исполнувањето на пропишаните квоти засопствената продукција, ниту репризите на истата до 30 август 2020 година. Овој исклучок не се однесува на продукцијата на информативна програма.
МК	<p>Не – АВМУ ја нагласи потребата од воспоставување на систем за поддршка на медиумскиот плурализам во својата Регулаторна стратегија за развој на аудио и аудиовизуелната дејност за периодот од 2019 до 2023 година.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Во март, АВМУ усвои одлука за доделување на финансиска помош – донација – за справување со пандемијата во износ од вкупно 1,7 милиони евра. Најголем дел од средствата, односно 1,67 милиони евра се доделени на радиодифузерите (1,19 милиони евра за комерцијални и непрофитни радиодифузери што моментално вршат телевизиско и радио емитување, и 480.000 евра за јавниот радиодифузен сервис, односно Македонската Радио Телевизија). Овие средства беа доделени за заштита на

МК		<p>вработените во радиодифузерите преку набавка на опрема за лична заштита, за трошоци поврзани со продукција, набавка и емитување на програми, за ублажување на ударот од кризата предизвикан од корона вирусот врз нивните економски активности и за нивно тековно функционирање. Средствата донирани на радиодифузерите се распределени на следниот начин:</p> <ul style="list-style-type: none"> - На сите радиодифузери што го платиле годишниот надоместок за телевизиско и радио емитување за 2019 и 2020 година им беше вратен тој износ, намален за износот на ДДВ. - Во однос на радиодифузерите што имаат рокови за плаќање на нивните годишни надоместоци за дозволи по одлуката за донација, АВМУ нема да бара наплата на годишниот надоместок до крајот на 2020 година, туку само ќе им издаде фактури за износот на ДДВ. <p>2) Во март, АВМУ исто така им додели по 16.000 евра на Министерството за внатрешни работи и Министерството за здравство. Овие средства се наменети за мерки и активности поврзани со заштитата на нивните вработени преку набавка на опрема за лична заштита, набавка на друга опрема, како и средства што се потребни за извршување на активностите на министерствата насочени кон спречување на ширењето на корона вирусот и справување со неговите последици. Агенцијата склучи договори за донација со сите субјекти.</p>
МЕ	<p>Не. Меѓутоа постоеа два механизми од 2010 до 2018 година, а нов механизам беше воведен со новиот Закон за медиуми (2020 година):</p> <p>1. Фонд чија цел е поттикнување на медиумскиот плурализам и разновидност, што првично ги имаше комерцијалните медиуми како потенцијални корисници. По измените од 2016 година, Фондот стана достапен за комерцијалните телевизии и непрофитните радиодифузери. Средствата требаше да се обезбедат од дел од приходите од игрите на среќа. Финансирањето имаше за цел го поттикне производството на програми од јавен интерес (пр. припадници на малцински народи и малцински заедници; подигнување на свеста, превенција и борба против сите форми на дискриминација; негување и унапредување на социјалната интеграција на лицата со попреченост). Комисијата за распределба на дел од приходот од игри на среќа во рамките на Министерството за финансии раководеше со овој механизам за поддршка. Сепак, согласно Одлуката за критериумите за одредување на корисник и начинот за распределба на дел од приходот од игрите</p>	<p>1. АЕМ ЦГ објави Насоки и препораки за медиумско известување за Ковид-19 на нејзината веб-страница. Во март 2020 година, АЕМ ЦГ усвои одлука за ослободување на комерцијалните и јавните радиодифузери од обврската за плаќање на втората квартална рата од радиодифузниот надоместок за 2020 година. Дополнително сите радиодифузери коишто учествуваат во проектот („Учи од дома“) беа ослободени од обврската да го платат целиот надоместок за 2020 година.“ Покрај тоа, АЕМ ЦГ ги информираше радиодифузерите дека ќе има разбирање, сè додека се во сила времените мерки за спречување на увоз, контрола и спречување на инфекцијата со корона вирусот, како и за промените во прикажаната програмска структура. Во однос на потенцијалните промени во програмската структура поврзана со информативните програми, тие не треба да ги лишат граѓаните од навремени и целосни информации примарно поврзани со заштитата на јавното здравје и спречување на ширењето на заразата. Имајќи во предвид дека со указ јавните собири на</p>

<p>ME</p>	<p>на среќа, само 10% од овие средства требаа да се „распределат за планови и програми за медиумски плурализам“. Имајќи го ова во предвид, најголем дел од овие 10% беа распределени на невладини организации и само 10% од овие 10% (околу 1% од приходите) на радиодифузерите. Во 2017 година беше изменет Законот за игри на среќа и овој механизам беше укинат почнувајќи од 31 декември 2017 година.</p> <p>2. Фонд за поддршка на комерцијални радио станици, основан со измените на Законот за безбедност во патниот сообраќај во 2014 година, финансиран преку собирањето на надоместок во износ од 2 евра за радио уреди во моторни возила. Во мај 2015 година, АЕМ ЦГ усвои Правилник за оваа намена, и главната цел беше да се обезбеди поддршка за комерцијалните радио станици во подобрување на опсегот, структурата или разновидноста на програмите од сопствено производство. Советот на АЕМ ЦГ одлучуваше за распределбата на средствата на секои шест месеци, по јавен повик. По една жалба, оваа поддршка се укина со одлука на Уставниот суд во декември 2016 година што се применува од март 2017 година.</p> <p>Членовите 17-23 од новиот Закон за медиуми го регулираат основањето, изворите, начинот на распределба и користењето на финансиските ресурси од Фондот за медиумски плурализам и промоција на разновидноста. Државата ќе финансира проекти преку користење на фондот на полето на информации преку обезбедување на финансиски средства од буџетот на Црна Гора (член 17). Законот одредува дека финансиските средства треба да се обезбедуваат на независен и транспарентен начин, со гаранции за уредничка, програмска и институционална автономија. Фондот се финансира со износ од најмалку 0,09% од тековниот буџет на Црна Гора, утврден со годишниот закон за буџет (член 18). Распределбата на средствата од Фондот се врши на следниов начин: (1) 60% од страна на Советот на АЕМ ЦГ за електронски медиуми (под-фонд за комерцијални и непрофитни медиуми); и 40% од страна на независна комисија основана од страна на Министерството за култура (под-фонд за дневни и неделни печатени медиуми и онлајн публикации).</p> <p>Финансиските средства наменети за под-фондовите ќе бидат исплатени на посебни тековни сметки на телата надлежни за распределба (агенцијата и министерството). Тие вклучуваат: 95% за под-фондови и 5% за оперативни трошоци на телата надлежни за распределба на средствата (Министерството и Агенцијата). Член 19 од Законот одредува</p>	<p>граѓани во затворен и отворен простор беа времено забранети, вклучително јавни, спортски, културни, уметнички и други настани, АЕМ ЦГ ги зеде во предвид реалните очекувања дека овие мерки ќе влијаат врз квантитетот на информации што се однесуваат на култура, спорт и забава.</p> <p>2. Министерството за култура избрало механизам за поддршка на електронските медиуми.</p> <p>3. Радиодифузерите имаат право на посебни кредити од Фондот за инвестиции и развој. Согласно мерките усвоени од Владата на Црна Гора, овој фонд отвори нова кредитна линија „Програма за поддршка на медиумска ликвидност за ублажување на последиците од пандемијата со корона вирусот“. Средствата ќе се користат исклучиво за решавање на проблемот со неликвидност на електронските и печатените медиуми што се регистрирани во Црна Гора и функционираат согласно законите за медиуми на Црна Гора, што претставува непосредна последица од целокупната ситуација во Црна Гора и во светот.</p> <p>4. Средствата од кредитот може да се искористат за:</p> <ul style="list-style-type: none"> – обртни средства (трошоци за материјали, суровини и производни услуги); – исплата на нето плати на вработените додека се на сила мерките на заштита (за период од најмногу 3 месеци); – трошоци за кирија додека се на сила мерките за заштита (за период од најмногу 3 месеци). <p>Кредитни услови:</p> <ul style="list-style-type: none"> – максимален износ на кредитот – до 600.000 евра; – каматна стапка – 2,0%; – грејс период – до 2 години; – период на враќање – до 8 години (вклучително и грејс периодот); – достасување на кредитот – до 6 месеци. <p>Корисни информации</p> <ul style="list-style-type: none"> – оваа кредитна линија не може да решава проблеми во медиумите што се јавиле пред да биде прогласена пандемија; – износот на кредитот не може да надмине 20% од приходите од работењето наведени во завршните сметки за 2019 година; – во зависност од кредитоспособноста на барателот ќе биде одлучено дали може да се прифати мека гаранција или залог како гаранција, или дали клиентот е обврзан да обезбеди хипотеки на недвижен имот со мека гаранција.
-----------	--	--

<p>МЕ</p>	<p>дека вкупно 5% од годишните средства ќе бидат распределени од секој под-фонд за покривање на оперативните трошоци на различни саморегулаторни механизми. Еднаш годишно, саморегулаторните организации треба да поднесат барање за покривање на оперативните трошоци за нивните активности. Барањето ќе се достави до телото надлежно за распределба на средства од под-фондот кога тоа тело ќе објави јавен конкурс. Утврдено е дека саморегулаторната организација на националниот јавен радиодифузер Радио и Телевизија Црна Гора (народен правобранител) нема да се финансира од финансиските средства на Фондот. Може да се поднесе барање од страна на саморегулаторна организација што ги исполнува следните услови: основана е најмалку три години пред поднесувањето на барањето; и основачите на медиумот за кој е основана саморегулаторната организација ги исполнуваат условите наведени во член 21 од овој закон. Членот 20 од Законот ги одредува видовите на содржини за чие креирање и објавување ќе се употребуваат финансиски средства од Фондот. Исто така е наведено дека финансиските средства од Фондот не може да се распределат за проекти финансирани од донации, спонзорства или грантови од домашни и странски институции. Според член 21 од законот, Советот на Агенцијата ќе ги распределува финансиските средства од Фондот еднаш годишно и врз основа на јавен конкурс. Согласно член 21 од Законот, основачите на аудиовизуелни медиумски услуги кои ги исполнуваат следните критериуми може да се пријават на конкурсот за доделување на финансиски средства од под-фондот за комерцијални и непрофитни медиуми (со кој раководи Агенцијата): основачите на медиумите кои објавиле податоци за сопственичката структура, согласно членот 11, ставови 1, 2 и 4 од законот; основачите на медиумите кои поднеле податоци за уделот на финансирање од буџетот на Црна Гора или буџетот на единиците на локална самоуправа, т.е. од правни лица во државна сопственост или што се целосно или мнозински финансирани од јавни приходи (реклами, грантови, заеми, субвенции и други), во структурата на приходи во годината што ѝ претходи на годината кога е објавен конкурсот, согласно членовите 13 и 16 од законот; медиумите што ги подмириле финансиските обврски за даноци, придонеси за социјално осигурување и надоместоци за радио или телевизиски програми до крајниот рок за пријавување на јавниот конкурс; основачи на медиуми кои не се во стечајна постапка или постапка за ликвидација; основачи на медиуми чии сметки не се замрзнати со постапка за присилна наплата преку судовите; медиуми чија радиодифузна дозвола не е времено</p>	
-----------	--	--

ME	<p>одземена, и медиуми кои не ги злоупотребиле претходно доделените средства од Фондот. Согласно членот 22 од Законот, Агенцијата мора да усвои акт со којшто се дефинираат правата и обврските за обезбедување јавни услуги за кои се добиваат финансиски средства од Фондот. Таквиот акт треба да ги содржи: критериумите и постапката за доделување на финансиски средства од под-фонд, начинот на користење на такви финансиски средства, како и максималниот износ на финансиски средства што можат да се доделат од Фондот на еден медиум во текот на една година. Финансиските средства треба да се доделат за јасно дефинирана намена, без дискриминација и врз основа на претходно дефинирани, јасни, објективни и транспарентни критериуми и методологија за бодување. Агенцијата има обврска да води евиденција за доделените финансиски средства за обезбедување на јавни услуги и да објави извештај за распределбата на финансиските средства на својата веб-страница во рок од 30 дена по доделувањето на финансиските средства. Корисникот на средствата од Фондот има обврска: да поднесе детален писмен извештај до Агенцијата за спроведувањето на проектот, во рок од 30 дена од денот на завршување на проектот (член 23 од законот), и да води посебно сметководство за обезбедувањето на јавни услуги и обезбедувањето на комерцијални аудиовизуелни услуги. Доколку корисникот на средства од Фондот ги употреби доделените финансиски средства спротивно од намената за која се доделени или ако износот на доделените финансиски средства ги надминува финансиските средства потребни за обезбедување на јавни услуги, Агенцијата ќе наложи таквите незаконски потрошени финансиски средства да бидат вратени на сметката на Фондот и истите да се употребат исклучиво за активности поврзани со јавни услуги, согласно законот.</p>	
RS	<p>РЕМ периодично (најмалку еднаш на три години) прави листа на радио и телевизиски програми на национален, регионален или посебен географски релевантен пазар (во поглед на прописи што регулираат заштита на конкуренција). Листата ја пренесуваат оператори чија електронска комуникациска мрежа за дистрибуција и емитување на медиумска содржина ја користат значителен број на крајни корисници како единствен или примарен метод за добивање на медиумски содржини, со цел да се заштити јавниот интерес и медиумскиот плурализам. Начелата што се почитуваат се пропорционалност и транспарентност. Барањето за утврдување на обврска за емитување се поднесува до Регулаторното тело надлежно за електронски комуникации.</p>	<p>Во март, Советот на регулаторот (РЕМ) усвои одлука за одложување на плаќањето на надоместоци (што треба да се подмират во периодот март-мај 2020 година) за сите даватели на медиумски услуги што ќе поднесат барање за тоа.</p> <p>Во март, РЕМ објави информација (на својата веб-страница) наменета за јавните медиумски сервиси (РТС и РТВ) и давателите на комерцијални медиумски услуги со национална покриеност, дека се обврзани да ги направат достапни сите информации на јавните органи што се од итна природа и се поврзана со Ковид-19 преку отворени титлови или српскиот знаковен јазик.</p>

ХК	На 29 септември 2019 година, НКМ усвои Пропис за поддршка на даватели на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги со локално и регионално терестријално покривање. Овој пропис има за цел да основа фонд за поддршка на даватели на аудиовизуелни медиумски услуги со цел да се промовираат различни квалитетни програми од јавен интерес.	Дел од итниот пакет одобрен од владата на крајот од март вклучуваше општа поддршка за медиумите.
----	--	--

Овде е важно да се спомене улогата на РТМ во донесувањето и/или спроведувањето на правила поврзани со, на пример програмски квоти (вести и емисии за актуелните случувања, сопствена продукција, европски дела), точност, правичност и непристрасност, претставување на различни ставови, кои сите може да се гледаат од позиција на обезбедување медиумски плурализам. Тие сите се присутни во регулаторната рамка во регионот. Друга значајна карактеристика во регионот е релативниот, а во некои случаи многу голем број на медиуми што имаат финансиски тешкотии но сепак успеваат да се одржат на пазарот.¹⁶ Сепак, општата проценка на медиумскиот пејзаж во регионот покажува дека тој е поларизиран, особено по политичка но понекогаш и по национална основа. Изворот на тие проблеми можеби не се применетите регулаторни механизми туку општата политичка клима и особено тешката економската реалност во регионот, што дополнително се влоши со пандемијата предизвикана од Ковид-19. Исто така, фактот дека приходите од реклами сè повеќе мигрираат онлајн уште повеќе придонесува генерално за доста мрачната слика во медиумската сфера и особено за медиумскиот плурализам, можните надоместоци и начини што може да се најдат понатаму во текстот.

Конечно, се нотира важноста на медиумската и информативната писменост како алатка за постигнување на потребните критички вештини на граѓаните да го проценат изворот на содржината што ја добиваат или одбираат, нешто што преовладува во последно време. Како што е наведено во гореспоменатата Препорака на Комитетот на министри на Советот на Европа до земјите членки за медиумскиот плурализам и транспарентност на медиумската сопственост: *„Со оглед на зголемениот спектар на медиуми и содржини, од голема важност за поединците е да ги развиваат своите когнитивни, технички и општествени вештини и капацитети, што ќе им овозможи ефективно да пристапат кон медиумските содржини и истите критички да ги анализираат; да носат информирани одлуки за тоа кои медиуми ќе ги користат и како да ги користат; да ги разберат етичките импликации на медиумите и новите технологии, и ефективно да комуницираат, вклучително и со создавање на содржини. Освен ова, медиумската писменост придонесува за медиумски плурализам и разновидност преку намалување на дигиталниот јаз; преку олеснување на донесувањето на информирани одлуки, особено во поглед на политичките и јавните прашања и комерцијалните содржини; и преку овозможување на идентификација и борба против лажни и неточни информации и*

¹⁶ Бројни примери од регионот го нагласуваат напливот на државно рекламирање, но исто така и фактот дека има голем број медиуми во државна сопственост, покрај јавните радиодифузери, како што се радио и ТВ станици во сопственост на општините што се делумно финансирани од нивните основачи, особено во период околу избори. Подетални информации може да се најдат во гореспоменатата студија на Советот на Европа „Плурализам на медиумската сопственост во новото медиумско опкружување“.

штетни и нелегални содржини на Интернет.“ Повеќе детални информации околу активностите на РТМ на земјите кориснички за медиумската и информативната писменост се дадени во гореспоменатата публикација на Советот на Европа: Регулаторните тела за медиуми и заштитата на малолетните лица, споменати во Глава 1, којашто исто така ја идентификува важноста на активностите поврзани со медиумска и информативна писменост за да се оспособат корисниците активно да се вклучат во (и да носат информирани одлуки за) изложувањето на нивните деца на медиумски содржини, како и: *„континуираната взаемна соработка на РТМ и вклучувањето на сите засегнати страни во целиот регион остануваат од суштинско и витално значење за понатамошниот развој и за подобрувања.*“

Предметите на кои работат РТМ на земјите кориснички во поглед на можни кршења на правила и прописи главно се однесуваат на прашања за промени во сопственичките структури на дозволите без претходна согласност. Постојат интересни примери во Хрватска, каде постои одлука против медиумска концентрација и од АЕМ ХР и од Органот за конкуренција, кои одлучиле да не одобрат концентрација на одредени медиумски субјекти. Сите релевантни детали за одлуките може да се најдат во Анекс 2 од оваа публикација.

5. Поглед кон иднината – од емитување до алгоритми

Одвесници до радио и потоа ТВ емитување, понудата на медиумите за публиката доста бавно се развиваше. По срамежливите почетоци на интернетот во 1985 година, времето како да се компресира преку невидена брзина на технолошките пронајдоци и развој. Времето потребно за дел од технолошкиот развој поврзан со медиумите да резултира со услуги за публиката е сведено на минимум во споредба со минатото. Во денешниот свет, технолошкиот развој веднаш води кон сеопфатни услуги, од портали до видео на барање, подкастови, платформи за споделување на видеа итн. Исто така, светот на медиумска ексклузивност е далеку зад нас. Она што сега го нарекуваме традиционални медиуми, односно телевизијата, радиото и печатените медиуми, се натпреваруваат со голем спектар на онлајн медиумски услуги што брзо се прифаќаат. Ефектите од онлајн медиумските услуги, подеднакво позитивни и негативни, се огромни и неверојатно ранливи на злоупотреба. Она што изгледа како богата понуда на содржини создава ефект на ехо-комора, бункерски менталитет, затворени системи на верувања, прекин на слободен проток на различни и разнолики ставови, инфодемија, и дезинформации, погрешни информации, информации чија цел е да нанесат штета, како и појави на длабоки фалсификати (*deep fakes*) (манипулација и/или генерирање на визуелни и аудио содржини со голем потенцијал за измама, засновани врз продлабочено учење на машините, вештачка интелигенција, итн.). Всушност, длабоките фалсификати на фотографија или видео во комбинација со неточна или дезинформациска содржина ги нагласува областите на можна компјутерска манипулација¹⁷ и нејзиниот негативен ефект. Генерално постои поларизација на ставови и недостаток на дијалог. Изгледа како силно искажана желба да се замолчи противникот и сè поголемо одбивање да се дојде до некаков договор, дури и ако тоа значи договор да не се согласиш со оној кој има спротивен став. Ова е проследено со порастот на популистичките политички агенди, силно и неретко артикулирани преку класичен говор на омраза, разгорен со пропаганда и погрешни манифестации. Медиумскиот плурализам е под сè поголем предизвик и тоа резултира со намалени демократски капацитети за одговор. На тој начин, самата суштина на демократијата е соочена со предизвик низ целиот свет, без разлика дали е тоа поради технологијата или не.

Кога ќе согледаме дека информирани граѓани се камен-темелникот на демократијата, но нивните сегашни перцепции за реалноста се често изместени во виртуелниот

17 <https://www.reuters.com/article/us-cyber-deepfake-activist/deepfake-used-to-attack-activist-couple-shows-new-disinformation-frontier-idUSKCN24G15E>

свет преку различни интереси и актери, потпомогнати од алгоритми, вештачка интелигенција и учење на машините, сфаќаеме дека самата суштина на демократското ткиво е во сериозна опасност. Светот живее во ера на персонализација, и тоа е сè само не тоа што му треба на светот, бидејќи демократијата изискува медиумски плуралистички услови што им овозможуваат на граѓаните да ги видат сите страни, и особено да ги видат и чујат (и да се вклучат и да ги почитуваат) спротивните ставови.

Покрај овој тренд, видлив е и развојот на посебен аспект на онлајн бизнис модел: приходи водени од кликови, што веројатно поттикнува креирање на сè повеќе и повеќе контроверзни, сензационалистички приказни што предизвикуваат раздор, а кога нема вистински приказни, интернет страниците желни за реклами може да бидат под искушение да измислуваат атрактивни содржини. Изгледа дека постои потемна страна во нашиот виртуелен живот во која владеат ботови, алгоритми, механизми за (длабоко) учење на машини, „распродажба“ на лични податоци, измама, пропаганда и кражба на гласови. Понатаму, од конкурентска перспектива, онлајн бизнисите ги наметнаа проблемите со оспорувањето, правичноста и можноста за влез на пазарот, бидејќи големите онлајн платформи ги контролираат, повеќе или помалку, екосистемите на дигиталната економија. Овие прашања се особено проблематични во времиња на криза и вонредни околности. Ова не е само хипотетичка далечна веројатност: пандемијата со Ковид-19 уште еднаш ни ја покажа моќта на погрешните сфаќања и чистото незнаење. Илустрирајќи ја информативната криза во која се најде денешното општество, идеите и мислењата не се засновани на факти, докази и знаење, и многу граѓани се под влијание и се манипулирани од различни интереси и борба за профит. Ова не значи дека нашата реалност е обликувана од повисока агенда што не можеме да ја разбереме; најголемата опасност доаѓа кога луѓето зависат од површни и брзи информации од втора рака. Додека најочигледната последица е ризик по животите на луѓето и нивната благосостојба, постои друга, помалку директна штета: преоптоварување со информации и создавање конфузија и недоверба во сè што слушаме и гледаме околу нас.

Европскиот аудиовизуелен пазар се соочува со коренити промени. Според Годишникот за 2019-2020 на Европската аудиовизуелна опсерваторија за клучните трендови, потрошувачката на аудиовизуелните медиуми во 2019 година ја одразува континуираното префрлање на приходите од рекламирање на онлајн, значително преминување кон претплата на видео на барање (ВОД), зголемено консумирање на подкасти, тешкотии околу финансирањето на јавни радиодифузни сервиси и пазарни „консолидации“ преку аквизиција на медиуми, со што се продолжува трендот на создавање и проширување на големи медиумски конгломерати. Најевидентна е длабоката „платформизација“¹⁸ на пазарот, тренд „што се однесува на порастот на платформи како доминантен инфраструктурен и/или економски модел во медиумите, електронските комуникации и информации, комуникациските и технолошките (ИКТ) сектори“.¹⁹

18 Дефинирана како „пенетрација на инфраструктури, економски процеси и владини рамки на дигитални платформи во различни економски сектори и сфери од животот, како и реорганизација на културолошки практики и фантазии околу овие платформи“. https://www.researchgate.net/publication/337717560_Platformisation

19 Evens, Tom and Donders, Karen (2018) *Platform Power and Policy in Transforming Television Markets*. Palgrave Global Media Policy and Business.

Сепак, иако има намалување во употребата на традиционални радиодифузни сервиси, нивната отпорност останува присутна, бидејќи и тие усвојуваат нови деловни форми и овозможуваат различни ВОД услуги. Понатаму, се тврди дека „индустриските структури и практики се длабоко вкоренети во постојните структури на моќ, што се скоро неменливи или им треба време за промена. Не се работи толку за усвојување на нова технологија, туку за промена на економските структури што лежат во основата на индустријата. Платформизацијата на индустријата ќе ги измени пазарните структури, ќе влијае врз конкурентските стратегии и ќе ги промени „правилата на играта“, но нејзиното влијание исто така треба да биде посредувано од страна на структурите на моќ и институционалните односи што се одржувале со децении. Со други зборови, колку повеќе се менуваат работите толку повеќе може да останат исти“.²⁰

Тековната криза предизвикана од Ковид-19 влијае врз некои од овие трендови. Додека растеше консумирањето на вести на социјалните мрежи, оваа криза покажа дека луѓето се склони да се вратат кон јавните медиумски сервиси и „угледни“ медиуми, барајќи веродостојни извори на информации²¹. Ова е исто така потврдено во тековното неделно истражување на британски Офком²² со кое се следи како луѓето ги добиваат вестите и информациите за кризата, што покажува дека официјалните извори и традиционалните радиодифузери остануваат извори на информации за Ковид-19 на кои најмногу им се верува, додека на социјалните медиуми и затворените групи најмалку им се верува.²³

Додека регулаторните механизми за радиодифузери, коишто бараат правичен пристап и претставување на политички актери во медиумите, точност, рамнотежа и непристрасност, се јавни политики кои се земаат здраво за готово, тоа (сè уште) не е случај со онлајн сервисите. Постојат томови литература за ова прашање, како и бројни напори низ цела Европа за намалување на овие негативни трендови, како на национално, така и на наднационално и меѓународно ниво. Сите тие ги идентификуваат постојните опасности од информациско безредие и даваат некои опции за справување со ова прашање. Тие покажуваат загриженост за медиумскиот плурализам и ја нагласуваат неговата важност. Заедно со квалитетното новинарство, оваа литература ја потврдува потребата од нето неутралност, како и онлајн медиумите и интернет платформите да овозможат пристап до информации од различни извори. Комитетот на експерти на Советот на Европа за медиумска средина и реформи (МСИ-РЕФ) работи на подготовка на предлог за поставување стандарди за комуникацијата за време на избори и медиумско покривање на

20 Evens, Tom and Donders, Karen (2018) *Platform Power and Policy in Transforming Television Markets*. Palgrave Global Media Policy and Business. Референца исто така е најдена во EPRA Introductory Document: Understanding key market trends, 2020: Understanding key market trends, 2020. https://cdn.epra.org/attachments/files/3672/original/Understanding_market_trends_introductory_paper.pdf?1589806403

21 Меѓу различните извори се предлага да се консултира Евроброметарот за користењето на медиумите и довербата во медиуми во ЕУ – Media use in the European Union, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a575c1c9-58b6-11e8-ab41-01aa75ed71a1>

22 Низа РТМ во регионот имале соработка со британскиот комуникациски регулатор Офком, особено во однос на неговите истражувачки активности и истите редовно се следат.

23 https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0031/194377/covid-19-news-consumption-weeks-one-to-three-findings.pdf

изборни кампањи, како и за водечките начела во управувањето со медиумите и комуникациите за да се осврнат на префрлањето од востановените канали на социјалните мрежи, и на со тоа поврзаните ризици (манипулација на јавно мислење, недостаток на јавна доверба, информациско безредие). Комитетот има задача да изготви нацрт-препорака околу главните начела за управување со медиумите и средствата за комуникација, нацрт-препорака за електронска комуникација за време на избори и медиумско покривање на изборни кампањи, како и упатство за давање приоритет на содржини од јавен интерес, и на сето ова се очекува со нетрпение.

Неколку иницијативи и одговори на гореспоменатите предизвици се исто така актуелни кај националните законодавци низ цела Европа, некои поврзани со транспонирање на ревидираната ДАВМУ, а други за усвојување на други национални закони што се однесуваат на онлајн повреди.

Ова директно води кон најновите измени во ревидираната ДАВМУ и воведувањето на платформи за споделување на видеа делумно во рамките на опсегот на регулативата, каде се нагласени саморегулирањето и корегулирањето, како и медиумската писменост. Образложението за вклучувањето на давателите на услуги на платформи за споделување видеа во доменот на ДАВМУ лежи во фактот што овие сервиси обезбедуваат аудиовизуелна содржина што сè повеќе ја користи општата јавност, особено младите луѓе, а исто така се однесува и на сервисите поврзани со социјалните медиуми. Овие сервиси се важен медиум за споделување на информации, за забава и едукација, вклучително и давање пристап до програми и видеа генерирани од корисниците. Затоа, одредбите од ДАВМУ ја зедоа во предвид потребата од заштита на малолетните лица од штетна содржина, како и на сите граѓани од поттикнување на омраза, насилство и тероризам. Во тој контекст ДАВМУ предлага голем број мерки: давање можност на корисниците да означуваат и пријавуваат содржини што може да бидат штетни, да воведуваат возрастни ограничувања и контролни системи, да овозможат транспарентност на операциите и функциите на платформата, и да овозможат јасен систем за контакт за корисниците за осврнување на одредени прашања или поплаки.

На ниво на Советот на Европа постои долга традиција на промоција на саморегулирањето.²⁴ Поддршката за алтернативни методи на регулирање е исто така

---

24 На третата Европска министерска конференција за масовни медиуми во 1991 година, министрите усвоија Резолуција за медиумска економика и политички и културен плурализам каде, преку фокусирање на саморегулирањето во заштитата на потрошувачите, тие „ги охрабруваат засегнатите стручни кругови да усвојат саморегулаторни мерки за да придонесат во формулирањето на национална и европска политика за рекламирање, спонзорство и нови форми на комерцијална промоција и финансирање на радиодифузните претпријатија“. На четвртата Европска министерска конференција за масовни медиуми во 1994 година, министрите се фокусираа на новинарската етика и усвоија резолуција за новинарски слободи и човекови права, во која се согласија за листа на осум начела, вклучително и начелото според кое „јавните власти треба [...] да потврдат дека сите оние кои се вклучени во практикување на новинарството имаат право да образложат саморегулаторни стандарди – на пример, во форма на кодекси на однесување – што опишуваат како ќе се усогласат нивните права и слободи со други права, слободи и интереси со кои може да дојдат во конфликт, како и нивните одговорности.“

проширена и на новата медиумска средина.²⁵ Клучниот концепт во саморегулирањето се врти околу поимот „кодекс на однесување“ што е понекогаш преведен со слични поими како „стандарди“ или „насоки“. Тој се однесува на договори во рамките на индустријата што не се наметнати со закон, пропис или административна одредба од страна на државата, и на тој начин го дефинира однесувањето на трговците коишто прифаќаат да бидат обврзани со кодекс.

И покрај примерите на саморегулирање низ целиот регион²⁶, сè уште нема големо приклонување кон корегулаторни механизми во земјите кориснички. Имајќи во предвид дека процесот на транспонирање е во тек, се очекуваат некои предвидени механизми за јакнење на медиумскиот плурализам преку овие механизми.²⁷ Состојбата сега за сега пропишува некои од овие механизми, особено саморегулаторните. Меѓутоа, сè уште нема соодветно спроведување, како што може да се види во Анекс 3 од оваа публикација.

---

25 На Конференцијата на министри одговорни за медиуми и нови комуникациски услуги во 2009 година беше усвоена резолуција за новото сфаќање на медиумите, каде министрите сметаат дека „што се однесува до традиционалните медиуми, саморегулирањето треба да биде клучен елемент за обезбедување придружување на стандардите при што ќе се почитува уредничката независност; ако е потребно, саморегулирањето може да биде поддржано или поткрепено од корегулирање. Како облик на мешање, регулирањето треба да подложи на ограничувањата и условите утврдени со Европската конвенција за човекови права и релевантната судска пракса на ЕСЧП и да ги помине тестовите образложени од страна на Европскиот суд. Медиумските или слични на нив регулаторни или механизми за отчетност, било да се саморегулаторни или корегулаторни, или ако е потребно, водени од државата, мора да бидат делотворни, транспарентни, независни и отчетни. Советот на Европа треба да истражи како да се подобри функционирањето на овие механизми, особено како да се подобри пристапот до тие механизми за лица или групи кои сметаат дека нивните права биле прекршени од страна на медиумски или слични на нив даватели на услуги.“ Исто така, на Конференцијата на министри одговорни за медиуми и информатичко општество во 2013 година, во резолуција околу Зачувување на суштинската улога на медиумите во дигиталната ера (Совет на Европа – Конференција на министри одговорни за медиуми и информатичко општество, 2013 год), еден од заклучоците на министрите беше дека тие сметаат оти е важно понатамошното консолидирање на ефективно медиумско саморегулирање како предуслов за медиумската слобода и независност на медиумите; регулирањето, вклучително и поблага форма на корегулирање, или „регулирано“ саморегулирање треба да биде во согласност со барањата наведени во член 10 од ЕКЧП и стандардите што произлегуваат од релевантната судска пракса на ЕСЧП. Затоа, министрите го повикуваат Советот на Европа „да промовира вистински независни медиуми во Европа, засновани на ефективно саморегулирање“.

26 Детални информации за ова се дадени во гореспоменатата публикација на Советот на Европа „Регулаторните тела за медиуми и заштита на малолетните лица“.

27 Транспонирањето во Србија го презеде работна група, додека во Албанија и Косово* нема информации во врска со ова.

6. Препораки и заклучоци

Законодавните и регулаторните механизми за медиумски плурализам во овој регион беа замислени за аналогна медиумска средина. Тие се понекогаш премногу регулаторни по природа, додека во пракса не изгледа дека ја менуваат медиумската средина. Иако регионот се карактеризира со голем број медиуми, сепак постои недостаток на разновидност во медиумските содржини. Меѓутоа со оглед дека Мониторот на плурализмот во медиумите (споменат во Глава 2) не ги опфаќа повеќето корисници на овој проект, недостасуваат податоци засновани на унифициран метод за мерење. Регулаторните тела, во голема мера, се справуваат со прашања поврзани со сопственоста на медиумите на кои им издаваат дозволи. Воспоставени се и се применуваат регулаторните механизми за содржината коишто се ориентирани кон линеарните и нелинеарните медиумски сервиси. Јавните радиодифузни сервиси постојат, но понекогаш се чини дека се сериозно политизирани. Содржината на националните медиуми ги преминува границите и се дистрибуира низ целиот регион. Некои информативни медиуми со странска сопственост²⁸ се присутни во целиот регион и покриваат како домашни така и регионални вести. Можат да се забележат примери на иницијативи насочени кон медиумски и информативни активности, како и фондови за медиумски плурализам. Регистрирани се одговори на регулаторните тела во однос на мерките за поддршка во текот на пандемијата со Ковид-19. Сепак, понекогаш се забележува недостаток на целосна транспарентност во медиумската сопственост. Релевантните државни институции задолжени за прашања поврзани со конкуренцијата заостануваат во спроведувањето на прашања поврзани со медиумска концентрација, што е видно во некои земји.

Иако публиката сè уште го насочува своето внимание кон традиционалните медиуми, во регионот исто така се појавуваат и нови медиумски понуди и потрошувачки навики што ги заменуваат постарите структури. Иако е видлива дихотомија во опсегот и примената на правилата кај овие два вида на медиуми, правните и регулаторните одговори на предизвиците за тековниот медиумски плурализам се во зачеток. Со транспонирање на ревидираната ДАВМУ, нешто што е обврзувачко за сите земји кориснички, без разлика на нивниот статус во процесот на пристапување во ЕУ, е дека тие ќе бидат воведени во областа на регулирање на онлајн медиумите (иако во ограничен опсег и обем) како и во развојот или јакнењето на саморегулаторните и корегулаторните механизми. Моменталната состојба покажува тенденција за номинално транспонирање на одредбите од ревидираната ДАВМУ од збор до збор, особено во однос на обврските за ВСП, додека е сè уште рано да се процени вистинското

²⁸ Информативните канали поврзани со глобалните медиумски конгломерати на Си-Ен-Ен.

ширење на регулаторната сфера кон онлајн медиумите. Еден забележителен пример на предложени измени на правилата и прописите што се однесуваат на обезбедување на аудиовизуелни и радио медиумски услуги во Босна и Херцеговина е продолжувањето на уредничката одговорност на носителите на дозволи за нивните онлајн содржини, што потпаѓа под истото основно ниво на правила како и емитуваната содржина, во однос на поттикнување на насилство, омраза и дискриминација, штета по јавното здравје и безбедноста и заштитата на малолетни лица и нивната приватност, како и правото на одговор.

Сегашните парадигми на медиумскиот пазар во регионот, но и секаде низ цела Европа, покажуваат некои загрижувачки трендови. И покрај огромна медиумска и слична понуда, она што недостасува не е само разновидна понуда што произлегува од концизното значење на медиумскиот плурализам, туку и разновидност на вредности; односно веродостојност, транспарентност, новинарство со висок квалитет и можноста да се најдат информациите. Онлајн платформите не се единствените виновници за ова, туку и невидената брзина и опфат на различна несакана содржина на овие платформи што е можеби само нагласена од страна на човекот, па така секој има удел во одговорноста за моменталната состојба.

Како општества се наоѓаме во криза на плурализмот и демократската премиса, што ја покажува потребата да се работи на законите по демократските процеси преку давање импулс за спроведувањето на активности за справување со овие проблеми, на еден неодолен и темелен начин. Медиумските политики треба да имаат за цел да ја штитат и промовираат разноликоста на културното изразување така што во својот домен го вклучуваат и светот на интернетот, со намера да се создадат услови коишто ќе помогнат во заштитата и промовирањето на разноликоста на културното изразување врз основа на меѓународните стандарди поврзани со правото на слобода на изразување.

Следните препораки што произлегуваат од придонесите на РТМ се насочени кон политиките во оваа област, коишто треба да бидат делотворни преку обезбедување, меѓу другото, на:

- непристрасни прописи засновани на докази;
- делотворни саморегулаторни и корегулаторни инструменти;
- мерења на медиумскиот плурализам во редовни интервали, врз основа на унифицирани методи и критериуми;
- примена на почитување на законот и професионалните стандарди;
- одржливост на независни и професионални јавни медиумски сервиси;
- транспарентни и еднакви пазарни основи за сите приватни и јавни актери;
- зајакната транспарентност на медиумската сопственост и спречување на негативни импликации на медиумска концентрација;
- правичен и транспарентен систем на јавни субвенции за медиумите;
- негување на професионален интегритет на новинарите и медиумска писменост.

Кога се работи за моменталната состојба со медиумскиот плурализам, некои клучни трендови се добри показатели на што треба да се фокусираат јавните политики на ова поле. Тие можат да се најдат во претходно споменатите резултати од Мониторот на плурализмот во медиумите за 2020 година. За жал, безбедноста на новинарите, и физичка и дигитална, продолжува да се влошува, што претставува сериозен ризик за слободата на изразување на новинарите.

Понатаму, кога се работи за дигиталната средина, главен извор на ризик е недостатокот на транспарентност кај онлајн платформите во оправдувањето и известувањето на своите политики и техники за умереност на содржините. Од гледна точка на медиумскиот плурализам, очигледно е дека новите платформи имаат огромно влијание врз одржливоста на медиумскиот систем. Всушност, медиумската одржливост е под влијание на негативната улога на дигиталните посредници (пребарувачи и социјални мрежи) чиј капацитет за таргетирано рекламирање ги намали приходите на традиционалните издавачи на неза информативни медиуми.

И покрај тектонските промени во медиумската средина, можеби е потребно да се заштитат основните начела и вредности на професијата, веројатно повеќе од било кога претходно, со што ќе им се овозможи на новинарите и медиумите да ја извршуваат нивната улога во општеството и да ја заштитат на демократијата. Овие проблеми се особено нагласени во регионот на ЈИЕ, каде правата на новинарите постојано сериозно се прекршуваат, медиумите се борат за опстанок, и сè уште постојат различни форми на владино финансирање во медиумскиот сектор.²⁹ Недостатокот на транспарентност во медиумското финансирање и медиумската сопственост (вклучително индиректна или скриена сопственост) продолжува да ги погодува медиумските сектори во целиот регион, заедно со големиот медиумски клиентелизам и политизација.

Гледано на глобално ниво, треба да се признае решавачката улога на дигиталните посредници и платформи во обезбедувањето на медиумски плурализам, и треба да се усвојат соодветни политики и мерки. Правилата за спречување на медиумска концентрација исто така треба да го земат во предвид фактот дека покрај традиционалните играчи на медиумскиот пазар, дигиталните играчи прераснуваат во клучен елемент во севкупната равенка.

Треба да се регулира и ефикасно да се примени соодветна (балансирана) компилација на транспарентност во финансирањето и сопственоста и обврската во однос на концентрација. (Ре)дефинирањето на улогата на РТМ на полето на мониторингот и спречувањето на концентрација, и транспарентност во финансирањето и/или сопственоста треба да биде внимателно формулирано. Треба да се надополнат улогите и обврските на други надлежни органи (пр. заштита на конкуренцијата) и да се обезбедат со неопходните човечки ресурси и делотворни надлежности за спроведување.

Иницијативите на онлајн платформите за борба против, на пример, говорот на омраза, информациско безредие и др., сè уште се покриени со плашт на нетранспарентност, што остава отворени прашања кај публиката за тоа какви

29 Како што покажуваат бројни извештаи на национално и меѓународно ниво.

правила се применуваат и од кого. Иницијативите како што се долгоочекуваниот Совет за надзор на Фејсбук, чии членови беа објавени во мај 2020 година и кои ќе го имаат конечниот збор околу одредени одлуки за умереноста на содржината, независно од извршните директори и персоналот, сè уште треба да се проценат за да се утврди дали е ова промена во парадигмата или претставува штит за угледот.

По усвојувањето на Акцискиот план против дезинформации на ЕК од мај 2018 година и подоцнежното усвојување на Кодексот на практики за дезинформации договорен со платформите (т.е. водечките социјални мрежи, огласувачите и рекламната индустрија во октомври 2018 година да работат на ширењето на дезинформации на интернет), Групата на европски регулатори за аудиовизуелни медиумски услуги (ЕРГА) беше вклучена во следење на активностите во неколку земји членки³⁰ во однос на транспарентноста на политичкото рекламирање во текот на европските избори во 2019 година, како и во објавувањето на преодниот и конечниот извештај по ова прашање. Првиот извештај нагласи дека мониторингот бил значително ограничен поради недостаток на пристап до сеопфатна база на податоци и архиви за политичко рекламирање.³¹ Покрај тоа, конечниот извештај³² од 2020 година ја нагласи важноста на Кодексот, но исто така и неговите недостатоци, имено недостаток на транспарентност во спроведувањето, недостаток на механизми за верификација на податоци обезбедени од страна на потписниците, недостаток на униформност во постапките, и дефинициите усвоени од различни платформи. Покрај тоа, постои загриженост околу ограничениот број на потписници на Кодексот (на пример, Ватсап и Месинџер не се вклучени). ЕРГА предлага подобрување на Кодексот така што „*ќе се побара од сите платформи да ги исполнат истите обврски на униформиран начин (кога е тоа можно земајќи ги во предвид карактеристиките на поединечните платформи) и да усвојат попрецизни дефиниции, постапки и задачи, како и мерливи клучни индикатори на успешност*“. Понатаму, ЕРГА предлага премин од саморегулаторен модел во построкурирано корегулирање „*за да се овозможи поголема доследност во неговата формулација и неговото спроведување, како и воведување на формален механизам за поддршка за да се исполнат потребните елементи за мониторинг и спроведување. Тоа треба да вклучи механизам за поттикнување на актерите во индустријата да учествуваат во саморегулаторна (или корегулаторна) структура*.“ Неодамнешната изјава на шефовите на германските и француските регулаторни тела ја изрази намерата за зајакнување на улогата на одржливото регулирање преку барање на вистинската рамнотежа помеѓу слободата на изразување од една страна, и од друга во нејзините легитимни ограничувања. Исто така се нагласува дека постојната законска рамка што ги одредува авторите на незаконска и штетна содржина како првите коишто се одговорни повеќе не одговара на реалноста. Тие бараат алатки што повеќе одговараат на современата реалност, за редистрибуција на одговорностите на интернет, за организирање на меѓувладини активности, и за итна дебата околу регулаторната рамка што би била применлива за голем број дигитални играчи во

30 Мониторингот се засноваше на материјали што се чуваат во архивите на политичко рекламирање креирани од секоја поединечна платформа, при што користат сопствените критериуми.

31 https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf

32 <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2020/05/ERGA-2019-report-published-2020-LQ.pdf>

Европа. Нагласено е дека задачата на регулаторите „не е и не може да биде контрола на интернетот или да делуваат како судии, туку да се осигура дека платформите ги исполнуваат нивните обврски за соработка и транспарентност, што ќе бидат утврдени преку идни прописи.“³³

Национални и други (над)национални мерки напоредно со оние од ревидираната ДАВМУ, како што е тековниот процес во врска со пакетот во рамките на Актот за дигитални услуги³⁴ на ЕУ и националните законодавни предлози за борба против ширење на незаконски онлајн содржини се забележани и треба внимателно да се следат и испитаат од гледна точка на нивното вкупно влијание, кога ќе се усвојат. Важно е да се нагласи предлогот за промена од саморегулаторни и доброволни механизми во директен *ex-ante* регулаторен пристап што го зазема Европската комисија во овие предлози.

Имајќи го во предвид фактот дека медиумските услуги конвергираат и дека начинот на кој овие услуги се консумираат и испорачуваат постојано се менува, согласно технолошкиот развој, медиумските политики треба да бидат транспарентни, инклузивни, флексибилни, ефективни, функционални и практични. На тој начин, имајќи ги на ум благосостојбата на населението, заштитата на човековите права и човечкото достоинство, и нагласувајќи ја промоцијата на политичкиот и културниот плурализам, развојот на медиумските политики треба да се одвива согласно правото за слобода на изразување што гарантира слобода на медиумите и информациите.

Водечките начела од горенаведената Препорака на Советот на Европа за медиумски плурализам и транспарентност на медиумската сопственост нагласуваат дека државните тела треба да ги следат законските процеси за да побараат ограничувања на пристапот до содржини и усвојување на флексибилен пристап за секое регулирање. Иако признаваат дека алгоритмите може да бидат корисни алатки, автоматските процеси на одлучување што управуваат со дистрибуцијата на онлајн содржините треба да ја интегрираат целта за подобрување на ефективното изложување на корисниците на најшироката можна разновидност на онлајн медиумски содржини. Исто така се препорачува дека „сите саморегулаторни механизми развиени во оваа област треба да функционираат независно и транспарентно, да бидат отворени за значајно учество од страна на сите релевантни засегнати страни, да бидат отчетни пред јавноста и да работат во согласност со етичките стандарди кои го имаат предвид целокупниот мултимедијски екосистем.“

Медиумскиот плурализам е концепт со повеќе аспекти и постојат многу различни начини на кои може да се дизајнираат и таргетираат регулаторните интервенции. Во однос на медиумската содржина, регулирањето не треба да се занимава само со проценти и квоти, туку е потребно да се фокусира на квалитативната димензија преку спроведување на мерки за обезбедување квалитетни содржини. Улогата на регулаторите може да варира од негување на механизми за финансирање, како

33 <https://www.csa.fr/Informer/Espace-presse/Interventions-publiques/Tribune-commune-de-Roch-Olivier-Maistre-et-Tobias-Schmid-en-faveur-d-une-nouvelle-regulation-europeenne>.

34 <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>.

што тоа се прави во некои земји во регионот, до обезбедување на содржини што се важни и соодветни за еден јавен сервис. Во однос на дигиталните платформи, стана јасно дека е потребно некој вид на умереност во содржината, согласно начелата на слобода на изразување.

Во овој поглед е пожелно да се препознае важноста на иницијативите за медиумска писменост, саморегулаторните и корегулаторните механизми. Саморегулирањето е важна алатка за самозаштита на уредничката слобода, промовирање на квалитет, обезбедување кредибилитет на медиумите и углед на новинарите. Тоа е исто така важен механизам за сведување на минимум на влијанието на државата врз медиумите.

Корегулирањето, слично како саморегулирањето, е дизајнирано за да ги постигне целите на јавните политики. Тоа содржи елементи и на саморегулирање и на традиционално јавно регулирање извршено од страна на РТМ. За да бидат ефективни саморегулирањето и корегулирањето треба да се исполнат следните критериуми: јавна свест, транспарентност, значително учество на индустријата, соодветни ресурси, јасни процеси, можност да се спроведат законите, ревизии на учинот, воспоставен систем на отштета, вклучување на независни членови, редовно ревидирање на целите, како и однесување без тајно договарање. Главната поента што треба да се нагласи во овој контекст е волонтерството, што се однесува директно на прашањето на саморегулирање и корегулирање, каде сите заинтересирани страни работат на развој и одржување на униформиран и ефикасен систем, вклучително и спроведување, што резултира со доброволна согласност од сите даватели на аудиовизуелни медиумски услуги да се придржуваат до тоа. Потребата и важноста од соработка на РТМ на сите нивоа (регионално и особено на меѓународно ниво) и со вклучување на сите засегнати страни во целата земја е од суштинска важност за понатамошниот развој и напредок во овој аспект.

Законодавните акти во целиот регион треба да ги постават целите на корегулирање и јасната улога на независните регулаторни тела и корегулаторното тело во процесот. Процедуралните механизми поврзани со функционирањето на корегулаторното тело и тековните процеси на транспонирање претставуваат можности во таа насока.

Иако мали во смисла на мерењето на пазарните индикатори, РТМ од овој регион мора да имаат право на глас за она што е видлив тренд во насока на структуралните измени што се јавуваат на хоризонтот на јавните политики поврзани со медиумските слободи. Од овој аспект, нивната улога во спроведувањето на пазарни истражувања е важна. Регулаторите може да го искористат своето знаење, стручност, влијание и односи и со индустријата и со државните засегнати страни во водењето на јавните политики во вистинската насока.

Може да постои колебање за „впуштање“ во нови сфери и нови форми на јавни политики. Ова колебање може да биде оправдано ако се согледа преку математичка равенка, што од една страна дава многу непознати што треба да се поврзат со промената, при што сите ги имаат јавниот интерес и заштитата на правото на изразување како заеднички именител. Има многу непознати, но тоа можеби покажува дека постои итна потреба од промена во парадигмата. Треба да се почне од некаде, и во тој поглед, како што вели Платон: „почетокот е најважниот дел од работата.“

Наместо да се посегнува по мерки поврзани со обврски за следење, мандат за чување на податоци, барања за итно отстранување на одредени форми на содржини, како и барања за верификација на корисници за социјалните мрежи и комуникациските услуги (како што може да се види во некои најнови правни акти на глобално ниво), што може да биде контрапродуктивно и да претставува ризик по слободата на изразување и приватноста, она што сака да го понуди оваа публикација е промена во прифаќањето на јавните политики. Почитувајќи го деловниот аспект на медиумските економии, таа ја препознава потребата за напуштање на приодот *laissez-faire* (без мешање), бидејќи ова е тоа што го бара демократијата и бидејќи медиумскиот плурализам лежи во сржта на демократијата. Таа нуди национален и меѓународен приод на соработка во однос на овие прашања, каде е потребен голем број на засегнати страни и актери. РТМ, владите и парламентите, изборните комисии и агенциите за заштита на податоци, заедно со медиумите, академската заедница и оние што ги проверуваат фактите, како и онлајн и социјалните платформи треба да ги здружат напорите за враќање на демократијата преку повторна изградба на довербата во демократските процеси и избегнување на цензура.

Сè уште има многу работа, но прво и основно, потребна е политичка волја и холистички пристап. Треба да се нагласи дека не може да се очекува РТМ самите да го штитат медиумскиот плурализам. Медиумскиот плурализам вклучува деловни и јавни интереси, а тековните предизвици во медиумскиот плурализам не се локални туку претставуваат глобална појава со широк спектар на засегнати страни. Сите овие актери, од домашните законодавци и владите до наднационалните и меѓународните организации мора да се вклучат во напорите за заштита на медиумскиот плурализам. Исто така, очајнички е потребно пазарните интереси да се надополнат со интересите на човековите права и поголем акцент да се стави на јавниот интерес наместо главно на интересите на индустријата. Во таа насока, начелата за човековите права треба да обезбедат јасни насоки за правецот во којшто ќе се движат законите, регулативите и стратешките активности за делотворно да се осврнат на различни актуелни предизвици и за да се оживее медиумскиот плурализам.

Иако нема време за губење на поправање на опасните тенденции, важно е да се признае дека има многу области каде се потребни нови и иновативни јавни политики. Неопходно е да се обезбеди одржување на правата и слободите, внимателно, отворено и чесно да се настојува да се постигнат долгорочни решенија, во соработка со онлајн платформите, граѓанското општество, академската заедница, наднационалните и меѓународните тела. Додека земјите се обидуваат да воспостават сопствен дигитален суверенитет, од клучна важност е да не се оди во насока на дигитално угнетување.³⁵

---

35 Одговорите и пристапите кон справување со онлајн предизвиците се случуваат на национално, наднационално и меѓународно ниво, но некои од нив се под знак прашалник од гледна точка на слободата на изразување, како што се исклучување на интернет, рестриктивни закони (пр. Унгарија) итн. Повеќе референци се достапни, на пример во Индексот на слобода на печатот за 2020 година „Влез во решавачка деценија за новинарството, влошена од коронавирусот“ (2020 World Press Freedom Index: “Entering a decisive decade for journalism, exacerbated by coronavirus”), достапен на: <https://rsf.org/en/2020-world-press-freedom-index-entering-decisive-decade-journalism-exacerbated-coronavirus>.

Анекси

Анекс 1:

Преглед на правните рамки

---

1. ПРАВНИОТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КОНТЕКСТ НА АЛБАНИЈА

1. Основање, мандат и надлежности на националното регулаторно тело

АМА е регулаторно тело на полето на аудио и/или визуелните радиодифузни програми и други помошни услуги на територијата на Република Албанија. АМА е правно лице, независна институција со седиште во Тирана. АМА има претседател, заменик-претседател и пет членови. Членовите на АМА се назначени од Собранието со петгодишен мандат, со право на еден реизбор.

Согласно член 19 од **Законот бр. 97/2013 „За аудиовизуелни медиуми во Република Албанија“ со неговите измени, главните функции** на АМА се:

- а) да разгледува предлози и барања за вршење на радиодифузни услуги, вклучително и барања за дигитално емитување, и за издавање на релевантни овластувања или дозволи, во согласност со законот, вклучително и за услугите што ги обезбедува РТШ;
- б) да доделува и одзема дозволи и/или овластувања со квалификувано мнозинство;
- в) да обезбедува фер конкуренција и, истовремено, да овозможува понатамошен развој на РТШ;
- г) да соработува со Комисијата за заштита на потрошувачи заради обезбедување заштита на потрошувачите на полето на електронските медиуми, во случај на практики на нелојална конкуренција од страна на давателите на аудиовизуелни медиумски услуги и давање на услугата преку злоупотреба на цените;
- д) да изработува стратегии за обезбедување на радиодифузни услуги во Република Албанија;
- ѓ) да врши надзор врз спроведувањето на договорот за услуги склучен со РТШ;
- е) да изработува и одобрува кодекс и аудиовизуелни радиодифузни прописи и други подзаконски акти, согласно овој закон;
- ж) да изработува и одобрува прописи за постапките и критериумите за доделување на дозволи и/или овластувања согласно одредбите од овој закон;

- з) да одредува надоместоци за дозволи;
- с) да подготвува и издава насоки за РТШ во однос на исполнувањето на нејзините обврски;
- и) да одредува критериуми и регулаторни мерки за ко-употреба на радиодифузната инфраструктура на РТШ;
- ј) да решава спорови помеѓу давателите на аудио или аудиовизуелни радиодифузни услуги, вклучително спорови со јавниот радиодифузен сервис;
- к) да соработува со министерот во изработката на Национален план на фреквенции;
- л) да соработува и да се консултира со ЕПЦА, Органот за конкуренција, Телото за авторски права и други органи во исполнувањето на обврските наведени во овој закон.

АМА го контролира спроведувањето на овој закон од страна на субјектите коишто вршат дејност на ова поле, и изрекува санкции во случај на прекршувања.

Покрај горенаведените функции, АМА:

- а) прибира, администрира и објавува информации за радиодифузниот сектор во Република Албанија, вклучително и за применетата технологија;
- б) ја следи еволуцијата на активностите на аудиовизуелните медиуми на меѓународно ниво;
- в) реализира, организира, поддржува и промовира истражувања поврзани со прашања на аудиовизуелните медиуми;
- г) соработува со други тела, вклучително и со претставнички тела во рамките на секторот на аудиовизуелните медиуми, со цел да помогне во активностите за обука во секторот на аудиовизуелните медиуми;
- д) соработува со сродни тела од други држави;
- ѓ) презема и поттикнува истражувања и други релевантни активности што се однесуваат на улогата на медиумите, вклучително и соработка со радиодифузерот и други субјекти од областа.

Веб страница: www.ama.gov.al

На почетокот на секоја година, АМА изготвува извештај за годишните активности и го поднесува до Комисијата за образование и јавни информативни медиуми и до Собранието.

2. Законодавството поврзано со медиумскиот плурализам

---

(1) Закон бр. 97/2013 „за аудиовизуелните медиуми во Република Албанија“

Член 19

Функциите на АМА

Главните функции на АМА се:

...

ж) изработка и одобрување на прописи за постапките и критериумите за доделување на дозволи и/или овластувања согласно одредбите од овој закон;

Член 62

Регулирање на имотот/сопственоста во терестријалното аудио и аудиовизуелно емитување

1. Националната дозвола за аудио емитување или националната дозвола за аудиовизуелно емитување се доделува само на акционерски друштва регистрирани во Република Албанија што исклучиво се занимаваат со аудиовизуелна дејност.
2. Уделите што го претставуваат капиталот во компанијата што поседува национална дозвола за аудио емитување или национална дозвола за аудиовизуелно емитување се номинални.
3. ...укинат
4. Физичко или правно лице што поседува акции во компанија со национална дозвола за аудио емитување или национална дозвола за аудиовизуелно емитување не може да има повеќе од 20 проценти од вкупниот капитал во друга компанија што поседува национална дозвола за аудио емитување или национална дозвола за аудиовизуелно емитување. Во однос на аналогното аудио емитување, е учество до 10 проценти во трета национална компанија. На такво лице не му е дозволено да добие дозвола за аудио емитување, ниту регионална или локална или дозвола за аудиовизуелно емитување.
5. Исто така, националните дозволи за аудио и/или аудиовизуелни програмски услуги се предмет на гореспомнатите услови.
6. Локалните или регионалните дозволи за аудио емитување и локалните или регионалните дозволи за аудиовизуелно емитување се доделуваат на физички или правни лица регистрирани во Република Албанија што се занимаваат исклучиво со аудиовизуелна дејност.
7. Физичко или правно лице кое поседува 100% од акциите во една компанија и кое поседува локална или регионална аудиовизуелна дозвола може да добие втора дозвола само за локално или регионално аудио емитување.
8. Физичко или правно лице кое поседува акции во една компанија и кое поседува локална или регионална аудио дозвола не може да има повеќе од 40%

од општиот капитал во втора компанија што поседува локална или регионална дозвола за аудио емитување.

9. Физичко или правно лице кое поседува акции во една компанија и кое поседува локална или регионална аудиовизуелна дозвола не може да има повеќе од 40% од општиот капитал во втора компанија што поседува локална или регионална дозвола за аудиовизуелно емитување.

10. Во смисла на овој дел, акционер е оној кој поседува акции и лица поврзани со него до второ колено на роднинска поврзаност со акционерот.

11. Гореспоменатите услови исто така важат за правни субјекти овластени да обезбедат аудио програмски сервиси и овластувања за аудиовизуелни програмски сервиси поддржани во сателитски мрежи.

12. Ниту еден носител на национални дозволи за аудио емитување и национални дозволи за аудиовизуелно емитување, вклучително и оние лиценцирани даватели на аудиовизуелни медиумски услуги за обезбедување на аудио програмски сервиси и овластени за аудиовизуелни програмски сервиси поддржани со сателитски мрежи (согласно законот) не може да емитува повеќе од 30 проценти од рекламирањето на пазарот на аудиовизуелно емитување. АМА следи и објавува периодични информации за обемот на рекламирање емитувано од страна на националните даватели на аудиовизуелни медиумски услуги.

Член 63

Користење на мултиплекс

1. Носителите на национални, регионални и локални дозволи за дигитално аудио емитување и на национални, регионални и локални дозволи за дигитално аудиовизуелно емитување се обврзани да даваат пристап преку разумни и недискриминирачки услови, во не помалку од 40% од капацитетот на нивниот мултиплекс, на даватели на аудиовизуелни медиумски услуги што се носители на дозволи за аудио програмски сервиси и/или дозволи за аудиовизуелни програмски сервиси.

2. И покрај одредбите од ставот 1 од овој член, субјектот лиценциран за дигитално емитување или за обезбедување на аудио или аудиовизуелна програма не може да има повеќе од една третина од вкупниот број на соодветните локални, регионални и национални програми.

3. Носителите на национални, регионални и локални дозволи за дигитално аудио емитување, како и на национални, регионални и локални дозволи за дигитално аудиовизуелно емитување обезбедуваат пристап за емитување во дигиталната мрежа согласно комерцијалните договори со давателите на аудиовизуелни медиумски услуги. Надоместоците за пристап до емитување на дигитална мрежа мора да бидат трошковно ориентирани.

4. АМА овозможува сите услуги од даватели на аудиовизуелни медиумски услуги што поседуваат дозвола за аудио програмски сервиси или дозвола за аудиовизуелни програмски сервиси, од носители на национални, регионални и локални дозволи за дигитално аудио емитување, како и национални, регионални

и локални дозволи за дигитално аудиовизуелно емитување да се засноваат на правични, разумни и недискриминирачки услови.

5. Во случај на спорови помеѓу даватели на аудиовизуелни медиумски услуги и носителите на национални, регионални и локални дозволи за дигитално аудио емитување, како и национални дозволи за дигитално аудиовизуелно емитување, страните се обраќаат до АМА.

6. Имајќи го предвид гарантирањето на еднакви и недискриминирачки пристап за давателите на аудиовизуелни медиумски услуги и гарантирањето на фер конкуренција и разновидност на услугите, а откако ќе се сослушаат тврдењата на странките, АМА носи одлука за решавање на спорот.

7. Странките имаат право да се жалат до судот против одлуката на АМА.

(2) Закон бр. 9121/2003 за заштита за конкуренцијата, закон што го применува Органот за конкуренција

Член 70

1. Централните и локалните власти, тела, и други регулаторни институции, при извршувањето на задачите за регулирање на економската дејност на територијата на Република Албанија, се обврзани да ги применуваат одредбите од овој закон и да обезбедат фер и ефикасна конкуренција.

2. Имајќи го во предвид општиот интерес, органот особено ги оценува регулаторните пречки за конкуренцијата вклучена во економско и управно регулирање. Во овие случаи, Органот дава релевантни препораки.

3. Со цел спроведување на овој закон во регулираните сектори, Органот соработува со други регулаторни тела и институции.

(3) Прописи на АМА:

„За постапки и критериуми за доделување дозвола за аудио емитување (153/2016, со измените);

„За постапки и критериуми за доделување дозвола за аудиовизуелно емитување преку постапка за Натпревар за убавина (28/2015);

„За постапки и критериуми за доделување национална дозвола за аудиовизуелно емитување (219/2016);

„За постапки и критериуми за доделување локална дозвола за локално дигитално аудиовизуелно емитување во преодниот период (100/2017);

„За постапки и критериуми за доделување на дозвола за аудиовизуелни програмски сервиси (2/2020);

„За постапки и критериуми за доделување овластувања (100/2017, само за сателитски сервиси).

2. ПРАВНИОТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КОНТЕКСТ НА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

1. Основање, мандат и надлежности на националното регулаторно тело

Националното регулаторно тело на Босна и Херцеговина е Регулаторната агенција за комуникации на Босна и Херцеговина (РАК), основана со Законот за комуникации. РАК е конвергентен регулатор за секторите емитување, телекомуникации и фреквенциски спектар. Надлежностите на РАК се:

- развој и унапредување на правила во секторите за телекомуникации и емитување;
- соработка за развој на сите стратешки правила и одлуки во овој сектор;
- издавање дозволи на оператори во радиодифузниот и телекомуникациски сектор;
- планирање, управување и распределба на фреквенцискиот спектар;
- спроведување на технички и други стандарди поврзани со квалитет, воспоставување и одржување на систем на такси и тарифи за дозволи;
- изрекување на санкции за кршење на релевантни правила. Санкциите на РАК вклучуваат: усни и писмени опомени, глоби, суспендирање и одземање на дозволата.

РАК се состои од сектори и одделенија раководени од генерален директор кој ги носи решенијата од прв степен. Советот на РАК дејствува како второстепено тело за сите одлуки на РАК. Може да се покрене управна постапка пред Судот на Босна и Херцеговина. Постапката може да се иницира пред Уставниот суд на Босна и Херцеговина по предмети поврзани со ЕКЧП.

Веб страница: www.rem.rs.

РАК ги објавува на својата веб страница сите свои одлуки поврзани со програмската содржина. Во 2020 година, РАК започна со објавување на периодичен извештај којшто содржи преглед на сите предмети поврзани со програмата на кои работела агенцијата во периодот што е предмет на извештајот, вклучително и кратка анализа на избрани предмети. Овој извештај исто така содржи описи на предмети каде не било утврдено кршење на правилата. Понатаму, РАК изготвува годишни извештаи, како и редовни извештаи за одлуките на РАК, заедно со трендовите на прекршувања, и сите тие се објавуваат на нејзината веб страница.

2. Законодавството поврзано со медиумскиот плурализам

Не постои законска рамка во Босна и Херцеговина што ја регулира транспарентноста на медиумската сопственост. Другите релевантни одредби опфаќаат:

(1) Закон за комуникации на Босна и Херцеговина

Член 3

(Надлежности на институциите во Босна и Херцеговина во областа на комуникациите)

Советот на министри и Агенцијата, согласно соодветните надлежности дефинирани со овој закон, ги преземаат сите разумни мерки за остварување на следните цели:

- а) Промовирање на фер конкуренција со цел остварување на максимални придобивки за корисниците во смисла на избор, цена и квалитет;
- б) Да нема искривување или ограничување на конкуренцијата во секторот комуникации согласно секторските политики на Советот на министри;

...

Член 4

(Регулаторни начела за радиодифузија и телекомуникации)

Регулаторните начела за радиодифузија опфаќаат:

- а) Заштита на слободата на изразување и разновидност на мислења, притоа почитувајќи ги општоприфатените стандарди на однесување, недискриминација, правичност, точност и непристрасност;

...

- в) Одвоеност на радиодифузерите од политичка контрола и манипулација, со цел јакнење на демократските принципи и воспоставување на пазарна економија.

(2) Политики во радиодифузниот сектор (2007)

Ограничување на концентрација и медиумски плурализам:

...Задачата на државните институции е да го заштитат плурализмот и разновидноста на медиумите (ограничување на концентрација), а пред сè да овозможат воедначен и рамномерен развој на сите облици на медиуми во државата, без да фаворизираат било кој облик. ... Утврдувањето на вистинската разновидност на програмските содржини и потребите за истите, со посебен акцент на програмите со локална содржина, е една од клучните задачи во наредниот период. Оваа задача мора да се остварува преку спроведување на нови јавни конкурси, што ќе овозможи понатамошен развој на медиумскиот плурализам на транспарентен и ефективен начин. Покрај тоа, неопходно е да се осигура дека економски неразвиените подрачја, како и подрачјата што моментално немаат или немаат соодветен пристап до различни програми, во наредниот период да добијат она што остатокот од земјата наголемо го користи. Со оглед на значењето на радиодифузијата за демократските и културните потреби на секое општество, државата мора да има посебен интерес за решавање на ова прашање и потенцијал да влијае врз развојот на преносната мрежа,

за што поголем број на граѓани да можат да ги примаат сигналите на јавните радиодифузни сервиси.

- Обврски на Советот на министри на Босна и Херцеговина, Владата на Федерацијата Босна и Херцеговина и Владата на Република Српска.

Обврските на државата и ентитетите треба да го гарантираат следното:

1.2. Гаранција за заштитата и промоцијата на медиумскиот плурализам,

...

Задачи на Регулаторната агенција за комуникации

Главните задачи на Регулаторната агенција се:

2.1. да го заштити плурализмот и разновидноста на медиумите (ограничување на концентрацијата), а пред сè да овозможи постојан и воедначен развој на радио секторот во државата.

3. Подзаконски акти на РАК

Правило 77/2015 за обезбедување аудиовизуелни медиумски услуги

Член 22

(Пренос на дозвола)

(1) Носителот на дозволата не може, делумно или во целост, да ја пренесе дозволата или да одреди друг носител на истата преку продажба или посебен договор.

(2) Агенцијата може, по барање на носителот на дозволата, да изврши пренос на дозволата на друго физичко или правно лице под иста сопственост или кога се врши спојување, припојување, поделба или промена на формата на правното лице, односно неговата дејност, или на повеќе лица кои се носители на дозволата, и тоа доколку постои претходна писмена согласност од сите сопственици/косопственици на носителот на дозволата за таков пренос.

(3) Секоја промена на оригиналната сопственост на носителот на дозволата поголема од 5% од уделот претставува делумен пренос на сопственоста и бара претходна писмена согласност од Агенцијата. Доколку Агенцијата дозволи пренос на сопственоста, носителот на дозволата ќе ја извести Агенцијата за извршените измени по уписот во судскиот регистар (односно во регистарот на хартии од вредност).

(4) Агенцијата ќе го испита секое барање од ставовите (2) и (3) од овој член согласно интерните процедури и сите применливи прописи, вклучително и релевантните прописи поврзани со ефикасно користење на радиофреквенцискиот спектар. Во текот на обработката на барањата, Агенцијата ќе ги испитува истите услови како и кај издавањето на дозволи и ќе даде своја согласност. Меѓутоа Агенцијата дава согласност само доколку утврди дека идниот носител на дозволата ќе продолжи

да гарантира исполнување на квалификациските стандарди на чија основа е издадена дозволата во текот на остатокот од важноста на истата, како и дека не постојат ненаплатени побарувања кон носителот од страна на Агенцијата.

(5) Не се смета дека постои пренос на дозволата ниту издавање на нова дозвола во случај кога носителот на дозволата, без промена на сопственичката структура, го менува официјалниот назив и таквата измена само ќе биде соодветно евидентирана од Агенцијата.

(6) Во случај на смрт на физичкото лице кое е сопственик на дозволата, Агенцијата ќе биде информирана за сите промени што настанале по оставинската постапка. Агенцијата ќе бара потпишана изјава од новиот сопственик дека носителот на дозволата ќе продолжи да ги користи правата и да ги извршува обврските од дозволата, и дека ќе обезбеди продолжување на исполнувањето на квалификациските стандарди врз основа на кои е издадена дозволата. По приемот на таква изјава ќе биде дадена ретроактивна согласност за промена на сопственоста.

(7) Во случај на отворање на стечајна постапка за носителот на дозволата, истиот е должен да ја информира Агенцијата за тоа најдоцна 14 дена од денот на донесување на решението за отворање на стечајната постапка. Согласно член 4, став (6), стечајната постапка може да резултира со ревизија на издадената дозвола и да доведе до одземање на дозволата, доколку се утврди дека стандардите за квалификување на основа на кои е издадена дозволата не се исполнети.

(8) Носителот на дозволата е должен да го запознае стечајниот управник со своите обврски кон Агенцијата. Доколку во текот на стечајната постапка се појави потенцијален купувач, Агенцијата мора претходно да биде информирана за тоа, и ќе спроведе постапка како што е наведено во став (4) од овој член.

(9) Секоја промена во оригиналната сопственост на носителот на дозволата поголема од 5% од уделот, а за која не е добиена претходна писмена согласност од Агенцијата, ќе резултира со изрекување на соодветна санкција. Само во исклучителни случаи, Агенцијата може да издаде дополнителна согласност доколку се увери дека се исполнети условите од став (4) од овој член.

3. ПРАВНИОТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КОНТЕКСТ НА ХРВАТСКА

1. Основање, мандат и надлежности на националното регулаторно тело

Советот за електронски медиуми, националното регулаторно тело на Република Хрватска, управува со Агенцијата за електронски медиуми и ги извршува обврските на регулаторно тело во областа на електронските медиуми во Хрватска. Советот има седум члена, а еден од нив, претседателот на Советот, е директорот на Агенцијата. Претседателот и другите членови на Советот се именувани со мандат од пет години од страна на хрватскиот Парламент по предлог на Владата на Република Хрватска. Агенцијата за електронски медиуми не е сама по себе „конвергентен“ регулатор, бидејќи ги дели своите надлежности со ХАКОМ (Хрватска пошта и Агенција за

електронски медиуми), којшто се бави со доделување на фреквенции. Законот што се однесува на електронските медиуми, Законот за електронски медиуми, ги регулира правата, обврските и одговорностите на правните и физичките лица што обезбедуваат аудио и аудиовизуелни медиумски услуги и услуги на електронски публикации од страна на електронските комуникациски мрежи, како и интересот на Република Хрватска на полето на електронските медиуми. Надлежностите на АЕМ ХР се регулирање на аудиовизуелните и аудио медиумските услуги, вклучително надзор на програмите, заштита на малолетните лица и развој на плурализмот. Покрај тоа, меѓу другото, АЕМ ХР обезбедува лојална конкуренција, спроведување на постапката за доделување на концесии, следење на наменското трошење на Фондот за промоција на плурализам и разновидност на електронските медиуми, поттикнува и врши истражувања и поврзани активности, систематски работи на јакнење на медиумската писменост и други надлежности согласно член 69 од Законот за електронски медиуми.

Веб страница: www.rem.rs.

2. Законодавството поврзано со медиумскиот плурализам

а) Закон за електронски медиуми

Член 52

Став 1

Давателите на медиумски услуги се должни до 31 јануари од секоја календарска година да достават до Советот за електронски медиуми податоци за правното лице и седиштето (односно име, презиме и постојан престој на сите правни и физички лица кои непосредно или посредно станале иматели на акции или удели кај тоа правно лице), заедно со податоци за процентот на акции или за уделот што го поседуваат.

Член 53

Поврзани лица во смисла на овој закон се лица кои се меѓусебно поврзани преку управување, капитал или на друг начин што им овозможува заеднички да ја обликуваат деловната политика, да вршат дејност согласно намерата за постигнување на заедничките цели, односно на начин на кој едно лице има можност да насочува друго лице или значително да влијае врз него околу одлучувањето за финансирање и деловно работење (односно одлучување околу програмските основи на медиумите).

Лица поврзани на следниов начин се сметаат за поврзани лица:

- крвно сродство, како што се членови на потесното семејство (родители, деца, браќа и сестри, посвоители и посвоеници);
- преку брак или вонбрачна заедница;
- сватовство, како членови на потесното семејство на брачниот другар;
- кога едно лице или лица го поседува/ат целокупниот деловен удел, акции,

или други права врз основа на кои учествува/ат во управувањето на другото лице со најмалку 25% од гласачките права;

- кога истото лице го поседува целокупниот деловен удел, акции, или други права во двете правни лица врз основа на што учествува во управувањето на секое од нив со најмалку 25% од гласачките права;
- кога заработуваат повеќе од 30% од приходите од огласување преку маркетиншки или друг договор, во период од три месеци или подолго во текот на една година,
- кога основаат поврзани друштва во смисла на Законот за трговски друштва,
- кога се членови на управниот или надзорниот одбор во компанијата во која ја извршуваат оваа обврска, како и лицата кои се сметаат за поврзани со претседателот на управниот или надзорниот одбор на таа компанија на начин утврден во овој став.

Член 54

Следново се смета за недозволена концентрација во смисла на овој Закон:

- радиодифузер (телевизија и/или радио) којшто има концесија на државно ниво и има удел што надминува 25% од капиталот на друг радиодифузер кој има иста таква концесија или концесија на регионално, окружно, градско или општинско ниво, и обратно;
- радиодифузер (телевизија и/или радио) којшто има концесија на државно ниво и има удел што надминува 10% од капиталот на издавач којшто издава дневни весници што се печатат во повеќе од 3000 примероци, и обратно;
- радиодифузер (телевизија и/или радио) којшто има концесија на државно ниво и има удел што надминува 10% од капиталот на правно лице што врши дејност на новинска агенција и обратно;
- радиодифузер (телевизија и/или радио) којшто има концесија на државно ниво и истовремено издава дневни весници што се печатат во повеќе од 3000 примероци;
- радиодифузер (телевизија и/или радио) којшто има концесија на локално или регионално ниво и има удел што надминува 30% од капиталот на друг сличен радиодифузер со концесија на локално или регионално ниво во истата област;
- радиодифузер (телевизија и/или радио) којшто има концесија на регионално или локално ниво и истовремено, во истата или соседната област, издава дневни весници од локално значење;
- давателот на медиумски услуги од член 79 од овој Закон којшто истовремено издава дневни весници што се печатат во повеќе од 3000 примероци;
- давателот на медиумски услуги од член 79 од овој Закон којшто има удел што надминува 10% од капиталот на издавач што издава дневни весници што се печатат во повеќе од 3000 примероци, и обратно.

Член 55

Исто така се смета дека постои недозволена концентрација во областа на медиумите и во случаите на кои се упатува во членот 54 од овој Закон, доколку физичко или правно лице коешто е основач на радиодифузер (телевизија и/или радио), или во Законот за електронски медиуми (СВ 153/09, 84/11, 94/13 и 136/13), давателот на медиумски услуги од член 79 од овој Закон, или основачот или со него поврзано лице во смисла на член 53 од овој Закон има удел во капиталот на друг радиодифузер (телевизија и/или радио), издавач на дневен весник или новинска агенција што го надминува утврдениот износ на капитал.

Член 61

Оператор којшто врши дејност на пренос на аудиовизуелни и/или радиоски програми не може да биде радиодифузер (телевизија и/или радио), како и давател на медиумски услуги согласно членот 79 од овој Закон.

Член 63

Фондот за поттикнување на плурализам и разновидност на електронските медиуми (во понатамошниот текст: Фондот) е фонд на Агенцијата за електронски медиуми. Изворот на финансиските средства на Фондот се средствата обезбедени со одредбите од овој Закон и Законот за Хрватска радиотелевизија.

б) Закон за конкуренција

Член 17 став 1

Поради проценка на компатибилноста на концентрација, во смисла на овој Закон, страните во концентрацијата се обврзани да ја пријават во Агенцијата секоја намера за предложена концентрација ако се кумулативно исполнети следните услови:

1. вкупниот промет (годишен консолидиран вкупен промет) на сите претприемачи учесници во концентрацијата, остварен преку продажба на стоки и/или услуги на светскиот пазар, изнесува најмалку една милијарда куни согласно финансиските извештаи за финансиската година што претходела на концентрацијата, ако најмалку една страна во концентрацијата има седиште и/или подружница во Република Хрватска; и 2. вкупниот промет на најмалку две страни во концентрацијата, реализиран на домашниот пазар на Република Хрватска изнесува најмалку 100.000.000 куни, во текот на финансиската година што ѝ претходела на концентрацијата согласно финансиските извештаи.

3) Уредба за Фондот за промоција на плурализмот и разновидноста на електронските медиуми

Член 4

Помош од Фондот се доделува на одредени корисници на Фондот во следниот сооднос:

1. Телевизиски радиодифузери на локално и регионално ниво, непрофитни телевизиски радиодифузери и непрофитни даватели на медиумски услуги согласно членовите 19 и 79 од Законот за електронски медиуми – 46,5%;

2. Радиски радиодифузери на локално и регионално ниво, непрофитни радиски радиодифузери и непрофитни даватели на медиумски услуги согласно членовите 19 и 79 од Законот за електронски медиуми – 46,5%;
3. Непрофитни даватели на електронски публикации – 3%;
4. Непрофитни произведувачи на аудиовизуелни програми – 3%
5. Непрофитни произведувачи на радио програми – 1%.

4. ПРАВНИОТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КОНТЕКСТ НА КОСОВО

1. Основање, мандат и надлежности на националното регулаторно тело

Националното регулаторно тело е Независната комисија за медиуми (НКМ), основана со Уставот и Законот бр.04/Л44 за Независна комисија за медиуми. НКМ е независно тело одговорно за регулирање на аудио и аудиовизуелните медиумски услуги, вклучително и за усвојувањето на подзаконски акти, постапки за лиценцирање, управување и надзор врз спектарот на фреквенции, одредување и прибирање на надоместоци од дозволи, како и изрекување на санкции за прекршувања на правилата и прописите.

НКМ е одговорна за подготовка на стратешки документи, како што се оние поврзани со транзиција во дигитално емитување, како и други стратешки документи за аудиовизуелни услуги што ги одобрува владата. НКМ се состои од: Комисија, извршен директор и Одбор за жалби. Членовите на Комисијата и Одборот за жалби ги избира Собранието, додека извршниот директор го назначува Комисијата. Одлуките на НКМ можат да бидат обжалени пред Одборот за жалби. Потоа може да се иницира второстепена жалбена постапка пред суд.

Веб страница: www.rem.rs.

НКМ изготвува годишни извештаи што се објавуваат откако ќе ги одобри Собранието.

2. Законодавството поврзано со медиумскиот плурализам

а) Закон за Независна комисија за медиуми

Член 5

„НКМ ги поддржува слободата и плурализмот на аудиовизуелните медиумски услуги.“

Член 9

6. „Политиката на емитување ќе промовира примена на одредби што спречуваат монополизација на емитување, со цел да се промовира лојална радиодифузна конкуренција за давање аудиовизуелни медиумски услуги.“

Член 22

Одлуките што ги носи НКМ во текот на лицензирањето на давателите на аудиовизуелни медиумски услуги се засноваат на критериумите од Уредбата на НКМ за издавање лиценци.

б) Закон за заштита на конкуренцијата

Овој закон ги одредува правилата и мерките за заштита на слободна и ефективна конкуренција. Овој закон се однесува на пазарот, надлежностите и организацијата на Телото за заштита на конкуренција на Косово, како и на постапките за спроведување на овој закон.

Овој закон се применува за сите јавни претпријатија и деловни субјекти што се регистрирани во Косово и вршат економска дејност.

в) РРегулативата на НКМ за издавање дозволи

Регулативата што се занимава со постапките за лицензирање.

5. ПРАВНИОТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КОНТЕКСТ НА ЦРНА ГОРА

1. Основање, мандат и надлежности на националното регулаторно тело

Националното регулаторно тело на Црна Гора е Агенцијата за електронски медиуми на Црна Гора, основана со Законот за електронски медиуми. Надлежностите на АЕМ ЦГ се следните:

- изработка на програма за развој на аудиовизуелни медиумски услуги;
- го одобрува предлог-планот за доделување на радио фреквенции;
- издава дозволи за емитување и за давање аудиовизуелни медиумски услуги на барање;
- ја утврдува висината на надоместокот за дозволи;
- води регистар на даватели на аудиовизуелни медиумски услуги и електронски публикации;
- одлучува по приговори во врска со работата на даватели на аудиовизуелни медиумски услуги;
- врши надзор на примената на законот;
- донесува и спроведува подзаконски акти кон овој закон;
- врши други активности.

Директорот на АЕМ ЦГ е првостепениот орган, додека Советот на АЕМ ЦГ дејствува како орган за жалби. Во случај на спор може да се покрене управна постапка пред Управниот суд на Црна Гора. Може да се покрене постапка пред Уставниот суд

на Црна Гора против секој правилник или други општи подзаконски акти што ја регулираат работата на давателите на аудиовизуелни медиумски услуги.

Веб страница: www.rem.rs.

Сите одлуки поврзани со жалбените постапки или постапки по службена должност околу прекршувања на условите за дозволи се објавуваат на веб страницата. Покрај тоа, сите годишни финансиски и оперативни планови и извештаи, како и годишните ревизорски извештаи се објавуваат на веб страницата.

2. Законодавството поврзано со медиумскиот плурализам

а) Закон за електронски медиуми

Видови на радиодифузери

Член 70

(1) Со добивање на дозвола за емитување, правното или физичкото лице се стекнува со статус на радиодифузер.

(2) Радиодифузертот може да врши дејност на производство и емитување на радио и/или телевизиски програми како:

- 1) комерцијален радиодифузер;
- 2) непрофитен радиодифузер;
- 3) јавен радиодифузер.

Комерцијален радиодифузер

Член 71

Комерцијалниот радиодифузер може да врши дејност на производство и емитување на радио и/или телевизиски програми како:

- 1) национален комерцијален радиодифузер доколку покрива најмалку 75% од населението во повеќе од 10 единици на локална самоуправа (национална покриеност или мрежа на комерцијален радиодифузер);
- 2) регионален комерцијален радиодифузер доколку покрива најмалку 80% од населението на територијата што опфаќа од четири до 10 единици на локална самоуправа (регионална покриеност или мрежа на комерцијален радиодифузер);
- 3) локален комерцијален радиодифузер доколку покрива најмалку 85% од населението на територијата што опфаќа помалку од четири единици на локалната самоуправа (локална покриеност или мрежа на комерцијален радиодифузер).

Непрофитен радиодифузер

Член 72

- (1) Статусот на непрофитен радиодифузер, согласно овој Закон, го утврдува Советот при доделување на правата за емитување.
- (2) Одредбите од членовите 98 до 115 од овој закон се применуваат *mutatis mutandis* за постапките за доделување и одземање на дозволи за емитување на непрофитни радиодифузери.
- (3) Непрофитните радиодифузери можат да бидат само образовни установи, верски, студентски и невладини организации регистрирани најмалку три години пред поднесување на барањето за стекнување на статус на непрофитен радиодифузер.
- (4) Непрофитен радиодифузер е радиодифузер кој најмалку 50% дневно од сопствената продукција што ја пренесува се информативни, културни, образовни и забавни емисии, при што најмалку 25% од дневната продукција мора да служи за задоволување на информативните, образовните, научните, стручните, уметничките, културните и други потреби на јавноста.
- (5) На непрофитни радиодифузери се применуваат одредбите од овој закон што се однесуваат на програмските обврски на јавните радиодифузери.
- (6) Средствата за работата на непрофитните радиодифузери може да се обезбедат преку донации, придонеси од граѓаните, спонзорства и од други извори на приходи, согласно посебен закон што го уредува основањето и работата на невладините организации.
- (7) Непрофитните радиодифузери се ослободени од плаќање на надоместок за дозволата за емитување.
- (8) Непрофитниот радиодифузер може да ја употребува добивката од продукција и пренесување на радио и/или телевизиски програми исклучиво за унапредување и развој на сопствената дејност.

Јавен радиодифузер

Член 73

- (1) Јавен радиодифузер може да биде:
  - 1) национален јавен радиодифузер основан од државата;
  - 2) регионален јавен радиодифузер основан од повеќе единици на локална самоуправа;
  - 3) локален јавен радиодифузер основан од единица на локална самоуправа.
- (2) Националните јавни радиодифузери се должни да обезбедат квалитетен прием на радио или телевизиски програми за најмалку 85% од населението на Црна Гора (национална покриеност на јавниот радиодифузер).
- (3) Регионалните јавни радиодифузери се должни да обезбедат квалитетен прием на радио или телевизиски програми за најмалку 80% од населението во секоја

единица на локалната самоуправа на чија територија се емитува програмата (регионална покриеност на јавниот радиодифузер).

(4) Локалните јавни радиодифузери се должни да обезбедат квалитетен прием на радио или телевизиски програми за најмалку 85% од населението на единицата на локалната самоуправа на чија територија се емитува програмата (локална покриеност на јавниот радиодифузер).

VIII. ЗАШТИТА НА ПЛУРАЛИЗМОТ И РАЗНОВИДНОСТА НА ЕЛЕКТРОНСКИТЕ МЕДИУМИ

Транспарентност на сопственоста на давателите на АВМ услуги Член 129

(1) Давателот на АВМ услуги е должен до 31 декември од тековната година да достави податоци до Агенцијата за физичките и правните лица (име/назив, седиште/живеалиште) кои во текот на таа година непосредно или посредно станале иматели на акции или удели кај тој давател на АВМ услуги, со податоци за процентот на тие акции или удели.

(2) Давателот на АВМ услуги е должен, до 31 декември од тековната година, да ѝ достави на Агенцијата податоци за:

- 1) своето учество во сопственоста на други правни лица кои се даватели на АВМ услуги;
  - 2) удел на неговите сопственици поголем од 10% во сопственоста на други правни лица кои се даватели на АВМ услуги.;
- (3) Агенцијата е должна да ги објави податоците од ставовите 1 и 2 од овој член во „Службен весник на Црна Гора“.

(4) Податоците за акционерите и имателите на удели до 1% од вредноста на капиталот се објавуваат збирно.

Поврзани лица Член 130

(1) Поврзани лица, во смисла на овој закон, се лица кои се меѓусебно поврзани во управувањето, капиталот или на друг начин што им овозможува заеднички да ја утврдуваат деловната политика, усогласено да делуваат со намера да ги постигнат заедничките цели, односно едно лице да има можност да го насочува другото или на битен начин да влијае врз неговото одлучување околу финансирањето и делувањето, односно одлучувањето за програмската основа на електронските медиуми.

(2) Поврзани лица во смисла на овој закон се:

- 1) членови на потесното семејство (родители, деца, браќа и сестри, посвоители и посвоеници);
- 2) лица поврзани преку брак или во вонбрачна заедница;

- 3) лица поврзани преку сватовство како членови на потесното семејство на брачниот другар;
- 4) носители на акции или удел во бизнисот или на други права на сопственост што им дава право да учествуваат во управувањето на друг субјект со најмалку 20% од гласачките права;
- 5) истото лице кое е носител на акции или удел во бизнисот или на други права на сопственост што му дава право да учествува во управувањето на другото лице со најмалку 20% од гласачките права во двата правни субјекти;
- 6) Преку маркетиншки или друг договор, кога во период од три месеци или подолг период во текот на една година добиваат повеќе од 30% од приходите од огласување;
- 7) така што се членови на управните тела на правното лице во кое ја вршат оваа функција и лица кои се сметаат за поврзани со членовите на раководните органи на тоа правно лице на начин утврден во овој став.

Постоење на медиумска концентрација

Член 131

(1) Медиумска концентрација постои кога радиодифузер:

- 1) учествува во основачкиот капитал на друг радиодифузер, на правно лице кое издава дневен весник или правно лице кое извршува дејност на новинска агенција или обратно;
- 2) истовремено има неколку дозволи за емитување;
- 3) истовремено емитува радио и телевизиска програма;
- 4) истовремено емитува радио и/или телевизиска програма и издава дневни весници кои се дистрибуираат во областа во која се емитува споменатата радио и/или телевизиска програма;
- 5) истовремено емитува радио и/или телевизиска програма и врши дејност на новинска агенција.

(2) Медиумска концентрација постои и кога основачите на радиодифузерот се физички или правни лица кои истовремено се;

- 1) основачи на друг радиодифузер;
- 2) основачи на правно лице кое издава дневни печатени медиуми во областа во која се емитува радио или телевизиска програма;
- 3) основачи на новинска агенција;
- 4) брачни или вонбрачни другари или во сродство до второ колено по права или странична линија на физичките лица од став 2, алинеја 1, 2 и 3 од овој член.

(3) Радиодифузер кој има повеќе дозволи за обезбедување АВМ услуги е должен да води одвоено сметководство, согласно законот со кој се уредува сметководството.

Недозволена медиумска концентрација

Член 132

Недозволена медиумска концентрација постои кога радиодифузер:

- 1) Што има дозвола за емитување на национално ниво:
  - има удел во основачкиот капитал на друг радиодифузер со идентична дозвола кој удел во капиталот или гласачките права е поголем од 25%;
  - има удел поголем од 10% во основачкиот капитал на правно лице кое издава дневни печатени медиуми со тираж поголем од 3000 примероци, и обратно,
  - има удел поголем од 10% во основачкиот капитал на правно лице кое врши дејност на новинска агенција, и обратно,
  - истовремено издава дневни печатени медиуми со тираж поголем од 3000 примероци;
- 2) со исклучок на националниот јавен радиодифузер, во истата област емитува повеќе од една телевизиска и една радио програма со иста или слична програмска структура;
- 3) радио или телевизиска програма што има дозвола за емитување на локално или регионално ниво;
  - има удел поголем од 30% во основачкиот капитал на друг радиодифузер со регионална или локална покриеност во истата област;
  - истовремено, во исти или соседни области, издава локални дневни печатени медиуми.

Посебни случаи на недозволена медиумска концентрација

Член 133

Се смета дека постои недозволена медиумска концентрација и кога, во случаите од член 132 од овој закон, физичко лице кое е основач на радиодифузер или лице кое е во сродство со него во права линија (до второ колено) или брачен другар има удел во основниот капитал на друг радиодифузер или е основач на дневен печатен медиум или новинска агенција.

Одобрување на дозволи и недозволена медиумска концентрација

Член 134

- (1) АЕМ нема да издаде дозвола за емитување доколку утврди дека издавањето на дозволата ќе доведе до недозволена медиумска концентрација во смисла на овој закон.
- (2) Подносителот на барањето за издавање дозвола за емитување е должен, преку пријавување на јавен конкурс за доделување на права за емитување или барање за издавање дозвола за емитување, да достави заверена изјава дека со

евентуалното издавање на дозвола нема да доведе до недозволена медиумска концентрација.

(3) Доколку АЕМ утврди дека по издавањето на дозволата за емитување настанала недозволена медиумска концентрација, ќе му наложи на радиодифузерот, во рок од најдоцна три месеци од денот на утврдување на тој факт, да ги отстрани утврдените неправилности во однос на недозволената медиумска концентрација.

(4) Ако радиодифузерот, без никаква оправдана причина, не постапи согласно ставот 2 од овој член, АЕМ ќе му ја одземе дозволата.

Промени во сопственичката структура на радиодифузерите

Член 135

(1) Радиодифузерот е должен да ја извести АЕМ по писмен пат за секоја промена во сопственичката структура.

(2) За секоја промена на сопственичката структура со удел поголем од 10%, радиодифузерот мора да добие претходно писмено одобрение од Советот.

(3) Домашно правно лице во кое како основачи се појавуваат и странски правни лица регистрирани во земји во кои не е можно да се утврди потеклото на основачкиот капитал не може да биде носител на дозвола.

(4) Доколку после издавањето на дозволата се утврди дека еден од косопствениците на радиодифузерот е странско правно лице од став 3 од овој член, на радиодифузерот ќе му се одземе дозволата.

Поттикнување на медиумски плурализам

Член 136

(1) Заради поттикнување на медиумскиот плурализам, преку продукцијата на комерцијалните радиодифузери и зачувување на разновидноста на електронските медиуми во Црна Гора, од дел од приходите од игрите на среќа се обезбедуваат средства во висина и на начин што се утврдува со посебен закон што ги регулира игрите на среќа.

(2) Средствата од став 1 од овој член ќе се користат за поттикнување на производството на програмски содржини на комерцијалните телевизиски радиодифузери и непрофитните радиодифузери³⁶, а посебно се значајни за:

- 1) припадниците на малцински народи и други малцински национални заедници во Црна Гора;
- 2) промоција, превенција и борба против сите видови дискриминација;
- 3) негување и промоција на општествената интеграција на лицата со попреченост;

36 Ова е актуелната одредба. Првичната од 2010 година пропишуваше дека само комерцијалните радиодифузери (радио и ТВ) имаа право на фондот. Измената беше усвоена заедно со механизмот што создаде посебен фонд за поддршка на комерцијални радио радиодифузери (согласно Законот за безбедност на сообраќајот на патиштата).

- 4) поттикнување на давателите на АВМ услуги своите услуги постепено да ги направат достапни за лицата со оштетен слух или вид;
- 5) промоција на заштитата на природата, животната средина и човековото здравје;
- 6) негување на културата на јавен дијалог;
- 7) негување на културната креативност;
- 8) развој на образованието, науката и уметноста;
- 9) зачувување на црногорскиот национален и културен идентитет;
- 10) негување и промоција на остварувањето и заштитата на човековите права;
- 11) подигнување на свеста за родова еднаквост.

Критериуми за доделување на средства

Член 137

- (1) Критериумите за доделување на средствата од член 136 од овој закон се:
  - 1) сложеност на програмската продукција (примена на професионални стандарди, авторска и уредувачка креативност, исполнување на технички стандарди, ангажирање на човечки и технички ресурси);
  - 2) значење на програмата во однос на остварувањето на целите од член 136 од овој закон;
  - 3) економичност и долготрајност на програмата.
- (2) Средствата од член 136 од овој закон не може да се доделуваат за:
  - 1) реемитување на програми на други станици;
  - 2) купени програми;
  - 3) репризни програми од сопствена продукција;
  - 4) програми од сопствена продукција за која радиодифузерите обезбедиле покривање на трошоците од сопствени приходи, донации, спонзорства или грантови од страна на домашни и странски институции;
  - 5) програми кои веќе се кофинансираат по било која основа од буџетот на Црна Гора или од буџетот на единици на локалната самоуправа.
- (3) Како исклучок од став 2 од овој член, истражувачки, аналитички или документарни програмски содржини што се делумно кофинансирани од страна на некоја институција или организација ќе се третираат како копродукција.

б) Закон за медиуми

Член 11

Импресумот на медиумот го содржи називот на медиумот, електронската пошта на медиумот или веб страницата, името на главниот уредник на медиумот,

името и регистрираното седиште/живеалиште на основачот и даночниот идентификациски број на основачот на медиумот.

Покрај податоците од став 1 од овој член, импресумот на печатениот медиум содржи датум на издавање и број на печатени примероци.

Импресумот на медиумот мора да биде видлив, лесно препознатлив и секогаш достапен.

Основачот на медиумот е должен да овозможи едноставен, директен и постојан пристап до податоците за правните и физичките лица кои непосредно или посредно имаат повеќе од 5% удел во основачкиот капитал на медиумот, податоци за нивните поврзани лица во смисла на законите со кои се уредува областа на аудиовизуелните медиумски услуги и податоци за други основачи на медиуми во кои тие лица имаат повеќе од 5% удел во основачкиот капитал.

Податоците од став 4 од овој член се: деловно име/назив, регистрирано седиште и даночен идентификациски број на правното лице, лично име на физичкото лице, како и нивното поединечно процентуално учество во управувачките права.

Јавниот сектор не може да се огласува во медиумите кои не ги објавиле податоците од ставовите 1 и 4 од овој член.

III. ТРАНСПАРЕНТНОСТ ВО ФИНАНСИРАЊЕТО НА МЕДИУМИТЕ ОД ЈАВНИ ПРИХОДИ

Член 13

Министерството води евиденција за финансиските средства доделени на медиумите од јавните приходи.

Евиденцијата од став 1 од овој член содржи:

- 1) податоци за износот на финансиските средства доделени на медиумите за обезбедување јавни услуги согласно овој закон;
- 2) податоци за износот на финансиските средства добиени од јавниот сектор, дефинирани со законот со кој се уредува буџетот и фискалната одговорност (во понатамошниот текст: јавен сектор);

Податоците од став 2, точка 1 од овој член ги поднесува органот кој врши доделување на средства за обезбедувањена јавни услуги.

Податоците од став 2, точка 2 од овој член ги поднесува основачот на медиумот.

Органот кој врши распределба на средствата за обезбедување јавни услуги е должен да ги поднесе податоците од став 2, точка 1 од овој член до Министерството во рок од 30 дена од денот на доделување на такви финансиски средства.

Основачот на медиумот е должен да ги пријави податоците од став 2, точка 2 од овој член до Министерството во рок од 30 дена од денот на добивање на тие финансиски средства.

Евиденцијата од став 2 од овој член се води на образец што се објавува на веб страницата на Министерството.

Министерството ги објавува на својата веб страница, во облик на годишен извештај, вкупниот износ на финансиски средства од јавниот сектор што се доделени на медиумите, до 1 јуни од тековната година, за претходната година.

Член 14

Органите од јавниот сектор се должни да објават евиденција за уплатите на медиумите по основ на огласување и други договорни услуги на нивната веб страница до 31 март од тековната година, за претходната година.

Евиденцијата од став 1 од овој член ги вклучува и финансиските средства испратени преку посреднички агенции. Тој став уредува дека основот за плаќање за рекламирање ќе се издвои од другите договорени услуги што им се плаќаат на медиумите.

Како исклучок од став 1 од овој член, органите на единиците на локална самоуправа и правните лица основани од единиците на локална самоуправа се должни да достават до главниот администратор евиденција на вкупните уплати на медиумите по основа на огласување и други договорни услови до 31 март во тековната година.

Евиденцијата од став 3 од овој член ја објавува главниот администратор на веб страницата на единицата на локална самоуправа.

Евиденциите од ставовите 1 и 3 од овој член се водат на обрасци што се објавуваат на веб страницата на Министерството.

За постапката на огласување од ставовите 1 и 3 од овој член се применуваат одредбите од законот со кој се уредуваат јавните набавки.

Член 15

Органите од јавниот сектор се должни да ја достават евиденцијата за уплатите на медиумите по основ на огласување и други договорни услуги до Министерството во рок од 15 дена од денот на објавување на евиденцијата согласно член 14 од овој закон.

Министерството го објавува на својата веб страница, во форма на годишен извештај, вкупното издвојување на јавниот сектор за огласување и за други договорни услуги, заклучно со 1 јуни во тековната година, за претходната година.

Член 16

Основачите на медиумите се должни да водат евиденција за плаќањата извршени од органите од јавниот сектор за рекламирање и други договорни услуги.

Евиденцијата од став 1 од овој член вклучува и финансиски средства испратени преку посреднички агенции за услуги на барање на тела од јавниот сектор.

Основачите на медиумите се должни евиденцијата од став 1 од овој член да ја достават до Министерството најдоцна до 31 март во тековната година, за претходната година.

Евиденцијата од став 1 од овој член се води на образец што се објавува на веб страницата на Министерството.

IV. ФОНД ЗА ПОТТИКНУВАЊЕ НА ПЛУРАЛИЗАМ И РАЗНОВИДНОСТ НА МЕДИУМИТЕ

Член 17

Државата финансира проекти во областа на информирањето од буџетот на Црна Гора преку обезбедување на финансиски средства за обезбедување јавни услуги преку Фондот за поттикнување на плурализам и разновидност на медиумите (во понатамошен текст: Фондот).“

Државата може да обезбеди дел од финансиските средства од буџетот на Црна Гора со цел да се обезбедат јавни услуги заради остварување на правата загарантирани со Уставот и законите за:

- 1) некомерцијални содржини од јавен интерес, на јазиците на националните малцинства и другите малцински етнички групи; и
- 2) некомерцијални содржини од јавен интерес во непрофитни печатени медиуми

Финансиските средства од став 2 точка 2 од овој член се распределуваат на начин согласно условите и критериумите пропишани со акт на Министерството.

Финансиските средства се обезбедуваат на независен и транспарентен начин, со гаранција за уредувачка, програмска и институционална автономија.

Член 18

Фондот се финансира во износ од најмалку 0,09% од тековниот буџет на Црна Гора, утврден со годишниот закон за буџет.

Распределбата на средствата од став 1 од овој член се врши од:

- 1) Советот на регулаторното тело за аудиовизуелни медиумски услуги, 60% од средствата, наменети за под-фондот за комерцијални и непрофитни медиуми; и
- 2) Независната комисија која ја формира министерството, 40% од средствата, наменети за под-фондот за дневни и неделни печатени медиуми и интернет публикации.

Средствата наменети за под-фондовите од став 2 од овој член се уплатуваат на посебни жиро-сметки на телата задолжени за распределба од кои:

- 1) 95% за под-фондовите; и

- 2) 5% за оперативни трошоци на органите задолжени за распределба на средствата: на Министерството и на Регулаторот за аудиовизуелни медиумски услуги.

Член 19

За оперативните трошоци на различни механизми за саморегулирање од секој под-фонд од член 18 став 2 од овој закон се издвојуваат по 5% од средствата на годишно ниво.

Саморегулаторните тела еднаш годишно поднесуваат барање за покривање на оперативните трошоци што се неопходни за нивната дејност.

Барање може да поднесе саморегулаторно тело што ги исполнува следниве услови:

- 1) да е основано најмалку три години пред поднесување на барањето; и
- 2) основачите на медиумите за кои е основано саморегулаторното тело да ги исполнуваат условите од член 21 од овој закон.

Барањето се поднесува до органот задолжен за распределба на средствата од под-фондот, кога тој орган ќе го распише јавниот конкурс од член 21 став 1 од овој Закон.

Саморегулаторното тело на националниот јавен радиодифузер Радио и Телевизија Црна Гора не се финансира од средства на Фондот.

Член 20

Средствата од Фондот се користат за поттикнување на медиумскиот плурализам, а особено за производство и објавување на содржини што се значајни за:

- 1) промоција на културната разновидност, зачувување на традицијата и идентитетот на Црна Гора;
- 2) европска интеграција на Црна Гора;
- 3) актуелни општествени, политички и економски теми;
- 4) наука, култура, уметност и образование;
- 5) заштита на правата и достоинството на националните малцинства и на други малцински етнички групи од дискриминација, стереотипи и предрасуди;
- 6) деца, спорт и млади;
- 7) заштита на животната средина, одржлив развој и туризам;
- 8) промоција на здравјето и здрав стил на живеење;
- 9) промоција на земјоделството и туризмот;
- 10) афирмација на претприемништвото;

- 11) заштита на потрошувачите;
- 12) борба против корупција;
- 13) борба против болести на зависност;
- 14) општествена интеграција на ранливи категории во општеството (лица со попреченост, невработени лица, лица во трето доба, самохрани родители, жртви на семејно насилство и други);
- 15) развој на граѓанското општество и волонтаризам; и
- 16) промоција на медиумската писменост и медиумскиот професионализам.

Средствата од фондот не може да се доделуваат за проекти што се финансирани од донации, спонзорства или грантови од страна на домашни и странски институции.

Член 21

Советот на регулаторното тело за аудиовизуелни медиумски услуги и независната комисија од член 18 став 2 точка 2 од овој закон вршат распределба на средствата од Фондот, еднаш годишно, врз основа на јавен конкурс.

На конкурсот од став 1 од овој член може да се пријави основач на комерцијален, печатен медиум, аудиовизуелна медиумска услуга или непрофитни медиуми и интернет публикации кои ги исполнуваат следните услови:

- 1) основачот на медиумот објавил податоци за сопственичката структура, согласно член 11 ставови 1, 2 и 4 од овој закон;
- 2) основачот на медиумот доставил податоци за учество во финансирање од буџетот на Црна Гора или буџетот на единиците на локална самоуправа, односно од правните лица во државна сопственост или кои, во целост или мнозински, се финансирани од јавни приходи (огласување, грантови, кредити, субвенции и друго), во структурата на приходите во годината која ѝ претходела на годината во која се распишува конкурсот, согласно членовите 13 и 16 од овој закон;
- 3) медиумот ги подмирал доспеаните финансиски обврски по основ на данок, придонесите за социјално осигурување и надоместокот за емитување на радио или телевизиска програма до рокот за поднесување на пријавата на јавниот конкурс;
- 4) основачот на медиумот не е во постапка на стечај или ликвидација;
- 5) сметката на основачот на медиумот не е блокирана во постапка на принудна наплата;
- 6) на медиумот не му е привремено одземена дозволата за емитување; и
- 7) медиумот не ги користел ненаменски претходно доделените средства од Фондот.

Член 22

Министерството и регулаторното тело за аудиовизуелни медиумски услуги се должни да донесат акти со кои се дефинираат правата и обврските за обезбедување јавни услуги за кои се добиени средства од Фондот.

Актите од став 1 од овој член содржат критериуми и постапки за распределба на средствата од одреден под-фонд, начинот на користење на тие средства, како и максималниот износ на средства што може да бидат доделени од фондот на еден медиум во текот на годината.

Средствата се доделуваат за јасно утврдена намена, без дискриминација и врз основа на однапред дефинирани, јасни, објективни и транспарентни критериуми и методологија на бодување.

Министерството и регулаторното тело за аудиовизуелни медиумски услуги водат евиденција за распределбата на средствата за обезбедување на јавни услуги и објавуваат извештај за распределбата на средствата на својата интернет страница во рок од 30 дена од доделувањето на средствата.

Член 23

Корисникот на средствата на Фондот е должен да му достави на органот задолжен за доделување на средствата детален писмен извештај за реализација на проектот, во рок од 30 дена од денот на завршувањето на проектот.

Корисникот на средствата на Фондот е должен да води одвоено сметководство за обезбедувањето јавни услуги од обезбедувањето комерцијални аудиовизуелни услуги.

Износот на средствата за обезбедување јавни услуги не смее да ги надмине нето трошоците неопходни за обезбедување на тие услуги, земајќи ги предвид другите директни или индиректни приходи што произлегуваат од давањето на тие услуги.

При утврдувањето на нето трошоците за обезбедување јавни услуги се земаат предвид нето придобивките на сите комерцијални аудиовизуелни сервиси поврзани со тие услуги.

Ако корисникот на средства од Фондот ги користи доделените средства спротивно на намената за која се доделени, или висината на доделените средства ја надминува висината на средствата што се неопходни за обезбедување јавни услуги, Фондот ќе наложи поврат на незаконски потрошените средства и нивно користење исклучиво за активности од јавен интерес согласно овој закон.

Повратот на незаконски потрошените средства се врши преку уплата на сметка на Фондот.

в) Закон за безбедност во сообраќајот

Член 270

Возилото може да се регистрира доколку поседува:

...

5а) доказ за платен данок за радио уред во возилото.

Член 270а

Секој сопственик на возила во Црна Гора што има инсталиран радио уред е обврзан да плати данок од 2 евра при регистрација на возилото. Овој данок се плаќа на сметката на Агенцијата, и припаѓа:

- 95% на фондот на Агенцијата за помош на комерцијалните радиодифузери;
- 5% на Агенцијата.

6. ПРАВНИОТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КОНТЕКСТ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

1. Основање, мандат и надлежности на националното регулаторно тело

Националното регулаторно тело е Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ), формирана со Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. Надлежностите на АВМУ се:

- обезбедува транспарентност на радиодифузерите;
- промовира слобода на изразување; заштита и развој на плурализмот во аудио и аудиовизуелните медиумски услуги;
- охрабрува и поддржува постоење на разновидни и независни аудио и аудиовизуелни медиумски услуги;
- презема мерки во случаи кога е извршена повреда на релевантен закон, подзаконски акти и условите за дозволите;
- обезбедува заштита на малолетни лица; донесува подзаконски акти; ги штити интересите на граѓаните во областа на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги;
- утврдува постоење на недозволена медиумска концентрација; доделува, одзема или продолжува дозволи за телевизиско или радио емитување; презема мерки за привремено прекинување на преносот и приемот на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги од трети земји;
- донесува листи на настани од големо значење; поттикнува медиумска писменост;
- врши програмски, административен и стручен надзор;
- води регистри за телевизии, радија, печатени и АВ медиумски услуги на барање;
- спроведува истражувања и анализи во врска со прашања поврзани со аудио и аудиовизуелните медиумски услуги; спроведува мерење на гледаноста и слушаноста на програмските сервиси.

Одлуките што се носат во случај на повреда на одредбите од законот, условите за дозволи, потврдите за регистрација, подзаконските акти, и другите агенциски акти се конечни. Овие одлуки можат да подлежат на управен спор пред надлежен суд.

АВМУ е законски обврзана да ги објави сите извештаи од надзор и мерките што ги изрекува на веб страницата (од 2014). Годишниот извештај исто така се објавува секоја година. Покрај тоа, анализите на преземените мерки и повредите што се повторуваат, како и анализите на второстепените правни постапки редовно се објавуваат на веб страницата.

2. Законодавството поврзано со медиумскиот плурализам

а) Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги

Член 34 - Забрана за таен содружник

Радиодифузер не може да има таен содружник, односно таен содружник не може да учествува со паричен или непаричен влог во радиодифузер.

Член 35 - Учество на странско физичко или правно лице

Странско физичко или правно лице може да основа или да учествува во сопственоста на домашен радиодифузер под истите услови утврдени со овој закон што важат за домашните физички или правни лица.

Домашно правно лице чии основачи се и странски лица регистрирани во земји во кои согласно со прописите на тие земји не е дозволено или не е можно да се утврди потеклото на основачкиот капитал, не може да врши радиодифузна дејност, согласно со овој закон ниту да се стекне со удел во сопственост на радиодифузер.

Доколку дополнително се утврди дека еден од основачите на радиодифузерот е правно лице од ставот (2) на овој член, соодветно ќе се применат одредбите од членот 43 од овој закон.

Член 36 - Поврзани лица

(1) Поврзани лица, во смисла на овој закон, се лицата кои се меѓусебно поврзани преку управување, капитал или на друг начин и кога тие поради таквата поврзаност заеднички можат да ја креираат деловната политика, односно да дејствуваат на координиран начин заради остварување на заеднички цели, или кога едно лице има можност да насочува или значајно да влијае врз друго лице при одлучувањето за финансирањето, деловното работење или при одлучување за програмскиот концепт на радиодифузер.

(2) Како поврзани лица од ставот (1) на овој член особено се сметаат:

- членовите на семејството;
- членовите на семејство на брачниот или вонбрачниот другар;

- лицата кои како иматели на вкупен удел во сопственоста, на акции или на други права во друго лице, учествуваат во управувањето на тоа лице со најмалку 25% од гласачките права;
- лицата кај кои едно исто лице има вкупен удел, акции или други права, врз основа на што учествува во управувањето во секое од тие лица со најмалку 25% од гласачките права;
- поврзаните друштва во смисла на Законот за трговски друштва;
- лицата кои со маркетинг или друг договор, во тримесечен или подолг период во една година остваруваат повеќе од 30% од приходи од рекламирање, телешопинг и спонзорство и;
- лица кои се членови на управниот или надзорниот одбор во радиодифузерот и лицата кои се сметаат за поврзани со членовите на управниот или надзорниот одбор на начин утврден со овој член.

Член 37 - Ограничувања за стекнување сопственост

(1) Физичко или правно лице кое е мнозински содружник или мнозински акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на државно ниво, како и поврзано лице со содружник или акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на државно ниво може да биде содружник или акционер, односно да учествува во сопственоста на само уште еден радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на државно ниво, но не повеќе од 50% од основната главнина на тој радиодифузер или 50% од правото на одлучување.

(2) Физичко или правно лице кое е мнозински содружник или мнозински акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на државно ниво, како и поврзано лице со содружник или акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на државно ниво може да биде мнозински содружник или мнозински акционер во најмногу уште еден радиодифузер кој има дозвола за вршење на радиодифузна дејност за телевизиско емитување на регионално ниво при што подрачјата на регионално ниво не се соседски и најмногу уште во два радиодифузера кои имаат дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на локално ниво, при што подрачјата на локално ниво не се соседски.

(3) Физичко или правно лице кое е мнозински содружник или мнозински акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на регионално ниво, како и поврзано лице со содружник или акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на регионално ниво може да биде мнозински содружник или мнозински акционер во најмногу уште еден радиодифузер кој има дозвола за вршење на радиодифузна дејност за телевизиско емитување на регионално ниво при што подрачјата на регионално ниво не се соседски и во уште најмногу два радиодифузера кои имаат дозволи за обезбедување на телевизиско емитување на локално ниво, при што подрачјата на локално ниво не се соседски.

(4) Физичко или правно лице кое е мнозински содружник или мнозински акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на локално ниво, како и поврзано лице со содружник или акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на телевизиско емитување на локално ниво може да биде мнозински содружник или мнозински акционер во најмногу уште два радиодифузера кои имаат дозволи за обезбедување на телевизиско емитување на локално ниво, при што подрачјата на локално ниво не се соседски.

(5) Физичко или правно лице кое е мнозински содружник или мнозински акционер во радиодифузер, како и поврзано лице со содружник или акционер во радиодифузер не може да основа, ниту да биде содружник или акционер, односно да учествува во сопственоста на издавач на печатен медиум кој издава дневен весник, новинска агенција, друштво за реклама и пропаганда, друштво за истражување на пазарот и јавното мислење, друштво за дистрибуција на аудиовизулни дела, друштво за филмска продукција или оператор на електронски комуникациски мрежи кој обезбедува реемитување или емитување на радио/ телевизиски програми.

(6) Одредбите од ставовите (1), (2), (3) и (4) на овој член соодветно се применуваат и на физичко или правно лице кое е мнозински содружник или мнозински акционер во радиодифузер кој има дозвола за обезбедување на радио емитување.

Член 38 - Посебна забрана за стекнување на сопственост

Политички партии, државни органи, органи на државна управа, јавни претпријатија, единици на локална самоуправа, носители на јавни функции и членовите на нивните семејства не можат да вршат радиодифузна дејност ниту да бидат основачи, соосновачи или да се здобиваат со учество во сопственоста на радиодифузери.

Член 39 - Недозволена медиумска концентрација

(1) Недозволена медиумска концентрација, во смисла на овој закон, постои кога физички или правни лица кои се основачи на радиодифузери, како и физички лица носители на функции на управување во радиодифузери се јавуваат истовремено како:

- поврзани лица во смисла на одредбите од овој закон;
- основачи на други радиодифузери спротивно на одредбите од членот 37 ставови (1), (2), (3) и (4) од овој закон;
- основачи на издавач на печатен медиум кој издава дневен весник што се дистрибуира на подрачјето на кое се емитува радио и/или телевизиската програма;
- основачи на новинска агенција и
- основачи на друштво за реклама и пропаганда, друштво за истражување

на пазарот и јавното мислење, друштво за дистрибуција на аудиовизулни дела, друштво за филмска продукција или оператор на електронски комуникациски мрежи кој обезбедува реемитување или емитување на радио/телевизиски програми.

(2) Недозволена медиумска концентрација, во смисла на овој закон, постои кога радиодифузер:

- учествува во основачкиот капитал на друг радиодифузер спротивно на одредбите од членот 37 од овој закон,
- учествува во основачкиот капитал на издавач на печатен медиум кој издава дневен весник или на новинска агенција,
- учествува во основачкиот капитал на друштво за реклама и пропаганда;
- учествува во основачкиот капитал на друштво за истражување на пазарот и јавното мислење;
- учествува во основачкиот капитал на друштво за дистрибуција на аудиовизуелни дела или во друштво за филмска продукција;
- учествува во основачкиот капитал на оператор на електронски комуникациски мрежи кој обезбедува реемитување или емитување на радио/телевизиски програми;
- истовремено емитува радио и телевизиска програма, освен за субјектот кој врши јавен радиодифузен сервис;
- емитува радио или телевизиска програма и издава дневен весник што се дистрибуира на подрачјето на кое се емитува радио или телевизиската програма;
- емитува радио или телевизиска програма и се занимава со дејност на новинска агенција, друштво за реклама и пропаганда, друштво за истражување на пазарот и јавното мислење, друштво за дистрибуција на аудиовизуелни дела, друштво за филмска продукција или со дејност на оператор на електронски комуникациски мрежи кој обезбедува реемитување или емитување на радио или телевизиски програми.

Член 40 - Утврдување на недозволена медиумска концентрација

(1) Постојењето на недозволена медиумска концентрација согласно со овој закон и постоењето на повреда на забраната од членовите 34, 35 став (2) или 38 од овој закон ги утврдува Агенцијата.

(2) Во постапката за утврдување на постоење на недозволена медиумска концентрација и на постоење на повреда на забраната од членовите 34, 35 став (2) или 38 од овој закон, се применуваат одредбите од Законот за општа управна постапка, доколку со овој закон поинаку не е определено.

Член 41 - Претходно известување при промена на сопственичката структура

(1) Пред спроведување на каква било промена на сопственичката структура, радиодифузерот е должен да ја извести Агенцијата.

(2) Радиодифузерот не смее да ја спроведе промената на сопственичката структура пред истата да биде одобрена од страна на Агенцијата, односно пред правосилното завршување на управниот спор од ставот (9) на овој член.

(3) Агенцијата е должна во рок од 30 дена од денот на приемот на известувањето од ставот (1) на овој член да испита дали со предложените промени на сопственичката структура би се создала недозволена медиумска концентрација, во смисла на овој закон, односно да испита дали предложените промени на сопственичката структура се спротивни на забраната од членовите 34, 35 став (2) или 38 од овој закон. Притоа, Агенцијата е должна да соработува и разменува информации со државни органи и тела, согласно со овој закон.

(4) Агенцијата може од оправдани причини да го продолжи рокот од ставот (3) на овој член, само еднаш, но не повеќе од 30 дена за што писмено ќе го информира радиодифузерот во рок не помал од три дена пред истекот на рокот од ставот (3) на овој член.

(5) Заради испитување на известувањето од ставот (1) на овој член радиодифузерот е должен по писмено барање на Агенцијата да и достави податоци од значење за одлучувањето.

(6) Доколку во роковите определени согласно со ставовите (3) и (4) на овој член се утврди дека со предложените промени на сопственичката структура не би се создала недозволена медиумска концентрација, во смисла на овој закон, односно дека истите не се спротивни на забраната од членовите 34, 35 став (2) или 38 од овој закон, Агенцијата во роковите определени согласно со ставовите (3) и (4) на овој член ќе донесе одлука со која ќе го дозволи спроведувањето на промената во сопственичката структура.

(7) Доколку во роковите определени согласно со ставовите (3) и (4) од овој член се утврди дека со предложените промени на сопственичката структура би се создала недозволена медиумска концентрација, во смисла на овој закон, односно дека истите се спротивни на забраната од членовите 34, 35 став (2) или 38 од овој закон, Агенцијата ќе донесе одлука во роковите определени согласно со ставовите (3) и (4) на овој член со кое ќе го забрани спроведувањето на промената во сопственичката структура.

(8) Одлуката од ставот (7) на овој член задолжително ги содржи причините поради кои Агенцијата го забранува спроведувањето на промената во сопственичката структура

(9) Доколку Агенцијата не донесе одлука во роковите определени согласно со ставовите (3) и (4) на овој член се смета дека спроведувањето на промената во сопственичката структура е одобрена.

(10) Роковите определени согласно со ставовите (3) и (4) на овој член почнуваат да течат од денот кога радиодифузерот до Агенцијата ги доставил сите податоци определени со актот од ставот (11) на овој член.

(11) Агенцијата со посебен акт ги пропишува формата и содржината на известувањето од ставот (1) на овој член, како и потребната документација која се поднесува заедно со известувањето.

Член 42 - Поништување на одлука со која се дозволува спроведување на промена во сопственичка структура

(1) Агенцијата со одлука ќе ја поништи одлуката со која дозволила спроведување на промена во сопственичката структура ако таа одлука е донесена врз основа на неточни и/или нецелосни податоци за кои е одговорен радиодифузерот или истите се добиени по пат на измама, а имале одлучувачко влијание врз донесување на одлуката.

(2) Со одлуката од ставот (1) на овој член, Агенцијата:

- ја поништува одлуката со која го дозволила спроведувањето на промената во сопственичката структура;
- утврдува дека со предложените промени на сопственичката структура би се создала недозволена медиумска концентрација, односно дека истите се спротивни на забраната од членовите 34, 35 став (2) или 38 од овој закон и;
- му наложува на радиодифузерот во рок кој не може да биде пократок од 30 дена и не подолг од 90 дена од денот на приемот на одлуката од ставот (1) на овој член, да ја усогласи својата сопственичка структура со одредбите од овој закон.

(3) Агенцијата може да донесе одлука согласно со ставот (1) на овој член, без притоа да биде ограничен со роковите определени во членот 41 од овој закон.

(4) Доколку радиодифузерот не постапи во согласност со одлуката од ставот (1) на овој член Агенцијата ќе ја одземе дозволата за телевизиско или радио емитување на начин и по постапка утврдени со овој закон.

Член 43 - Поведување на постапка за утврдување на недозволена медиумска концентрација по службена должност

(1) Доколку Агенцијата врз основа на сопствени сознанија или врз основа на податоци добиени од заинтересирани лица има сознанија за евентуално постоење на недозволена медиумска концентрација, односно за постоење на повреда на забраната од членовите 34, 35 став (2) или 38 од овој закон ќе ги испита таквите сознанија по службена должност без одлагање.

(2) При испитување на сознанијата од ставот (1) на овој член Агенцијата ќе побара од радиодифузерот, во рок кој не може да биде пократок од 15 дена и не подолг од 45 дена, да ги достави сите податоци од значење за одлучувањето на Агенцијата.

(3) Доколку при испитување на сознанијата од ставот (1) на овој член Агенцијата со одлука ќе утврди постоење на недозволена медиумска концентрација, односно повреда на забраната од членовите 34, 35 став (2) или 38 од овој закон и ќе му се наложи на радиодифузерот во рок кој не може да биде пократок од 30 дена и не подолг од 90 дена да ја усогласи својата сопственичка структура со одредбите од овој закон.

(4) Доколку радиодифузерот не постапи во согласност со одлуката од ставот (3) на овој член Агенцијата ќе ја одземе дозволата за телевизиско или радио емитување на начин и по постапка утврдени со овој закон.

б) Закон за медиуми³⁷

Јавност во работата на издавачите на медиуми

Член 15

Радифузерите се должни до 31 март во тековната година на посебен образец пропишан од страна на надлежното регулаторно тело да му достават податоци за:

- сопственичката структура, односно податоци за називот и седиштето на правните лица или името и местото на престојување на физичките лица кои се сопственици на акции или на удел кај издавачот на медиумот, со податоци за процентот на акциите или уделот кој го стекнале и датумот на стекнување,
- податоци за одговорниот уредник/уредници;
- податоци за изворите на финансирање на радиодифузерот во претходната година (реклами, спонзорство, продажба на содржини, услуги обезбедени на трети страни и слично);
- податоци за остварените вкупни приходи и расходи на радиодифузерот во претходната година од обезбедувањето на дејноста и;
- податоци за просечната гледаност или слушаност на радиодифузерот во претходната година.

(2) Издавачите на печатен медиум се должни податоците од ставот (1) алинеја 1 на овој член да ги објават во најмалку еден дневен весник, еднаш годишно, најдоцна до 31 март во тековната година и исечок од објавата да му достават на надлежното регулаторно тело во рок од 15 дена од денот на објавувањето.

(3) Радиодифузерите се должни податоците од ставот (1) алинеи 1, 2 и 3 на овој член да ги објават и на сопствената програма, најмалку три пати годишно, во ударни термини и снимката од објавата да му ја достават на надлежното регулаторно тело во рок од 15 дена од денот на објавувањето на начин пропишан од страна на надлежното регулаторно тело.

37 Измените и дополнувањата на овој закон се достапни на: https://avmu.mk/wp-content/uploads/2017/05/Zakon_za_mediumi_mkd.pdf

(4) Обрасците од ставот (1) на овој член се објавуваат на веб страницата на надлежното регулаторно тело.

(5) Радиодифузерите се должни на надлежното регулаторно тело да му достават писмен извештај, за спроведување на обврските утврдени во дозволата за радио или телевизиско емитување, а особено за спроведувањето на програмскиот концепт, најдоцна до 31 март во тековната година. Во прилог на извештајот се доставува и информација за техничките средства преку кои се емитува или реемитува нивниот програмски сервис во Република Македонија или надвор од неа. Писмениот извештај се доставува на образец кој го пропишува надлежното регулаторно тело.

(6) Надлежното регулаторно тело писмено ќе го опомене издавачот на медиумот кој нема да ги изврши обврските предвидени со овој член и ќе му даде дополнителен рок кој не може да биде пократок од 45 дена а во кој издавачот на медиумот ќе биде должен да ги изврши обврските од овој член. Доколку издавачот на медиум и во дополнителниот рок не ги изврши обврските предвидени со овој член, надлежното регулаторно тело ќе ја одземе дозволата за телевизиско или радио емитување согласно со Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги.

(7) Издавач на печатен медиум е должен на Националната и Универзитетската библиотека на Република Северна Македонија бесплатно да и доставува примерок од секој издаден број на печатен медиум.

(8) Одредбите од овој член не се однесуваат на јавниот радиодифузен сервис.

7. ПРАВНИОТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ КОНТЕКСТ НА СРБИЈА

1. Основање, мандат и надлежности на националното регулаторно тело

Националното регулаторно тело е Регулаторното тело за електронски медиуми (РЕМ) формирано со Законот за електронски медиуми. Надлежностите на РЕМ се:

- дефинира предлог стратегија за развој на медиумските услуги за радио и аудиовизуелни медиумски услуги, и ја проследува до Владата за да биде одобрена;
- носи Статут;
- издава општи подзаконски акти пропишани со законот;
- издава дозволи за обезбедување медиумски услуги од типот на линеарни телевизиски и радио медиумски услуги;
- ги образложува постапката, условите и критериумите за добивање дозвола во согласност со одредбите од Законот и пропишаната форма и содржина на дозволата;
- издава дозволи за обезбедување медиумски услуги по барање и согласно утврдена постапка за издавање дозвола;
- води Регистар на медиумски услуги и води евиденција на давателите на аудиовизуелни медиумски услуги на барање;

- ја контролира работата на давателите на медиумски услуги и се грижи за доследна примена на одредбите од Законот;
- изрекува мерки на давателите на медиумски услуги во согласност со законот;
- пропишува правила коишто се обврзувачки за давателите на медиумски услуги, особено оние коишто обезбедуваат спроведување на стратегијата којашто беше спомената на почетокот;
- одлучува по пријави во врска со програмските активности на давателите на медиумски услуги;
- утврдува логична нумерација на каналите;
- им дава мислење на надлежните државни власти во врска со пристапувањето кон меѓународни конвенции поврзани со областа на обезбедување радиодифузни услуги;
- иницира подготовка и измени и дополнувања на законите, прописите и општите акти за ефикасно извршување на задачите во рамките на опсегот на нивната работа;
- утврдува посебни правила во врска со програмската содржина за заштита на човековото достоинство и други лични права, заштита на правата на малолетниците, забрана на говор на омраза и др.;
- прави анализи на релевантниот медиумски пазар, во соработка со телото одговорно за заштита на конкуренцијата во согласност со методологијата што е пропишана со акт донесен од Регулаторот;
- прави истражувања на потребите на корисниците на медиумски услуги и ги штити нивните интереси
- соработува и ја координира работата со телото што е одговорно за електронските комуникации и телото што е одговорно за заштита на конкуренцијата како и со другите регулаторни тела во согласност со Законот;
- поттикнува зачувување и заштита на српската култура и јазик како и културата и јазиците на националните малцинства;
- поттикнува подобрен пристап до медиумските услуги за лицата со попреченост;
- поттикнува творештво на полето на радиото, телевизијата и други аудиовизуелни медиумски услуги;
- поттикнува развој на професионализам и висок степен на образование на вработените во електронските медиуми во Република Србија, и работи на унапредување на уредувачката независност и автономија на давателите на медиумски услуги.

Санкциите што му се на располагање на РЕМ вклучуваат: известување, опомена, привремена забрана да емитуваат програмска содржина односно суспендирање на дозволата заради повреда на програмските стандарди и обврски од дозволата. За стручни и административни работи во рамките на РЕМ, постојат стручни оддели во РЕМ, додека органите на Агенцијата ги вклучуваат Советот и претседателот на Советот.

Постапка за управен спор може да се поведе пред Управниот суд против секое решение на Советот на РЕМ усвоено во случаи на повреда во однос на дозволата.

Веб страница: www.rem.rs.

Сите одлуки на РЕМ поврзани со постапките за поднесување барање или постапките по службена должност се објавуваат на веб страницата.

Годишните извештаи на РЕМ содржат клучни податоци во врска со структурата на мерките донесени против давателите на АВМУ.

2. Законодавството поврзано со медиумскиот плурализам

а) Закон за електронски медиуми

VI ЗАШТИТА НА МЕДИУМСКИОТ ПЛУРАЛИЗАМ

Утврдување на постоење на нарушување на медиумскиот плурализам

Член 103

Постоењето на нарушување на медиумскиот плурализам, предвидено со одредбите од законот со кој се уредува јавното информирање и медиумите (во случаите на обединување на основачките односно управувачките права на два или повеќе издавачи на електронски медиуми, или вкрстено стекнување на удел чиј учесник е најмалку еден електронски медиум) го утврдува Регулаторот, по пријава од заинтересирано лице или по службена должност.

Ако Регулаторот утврди постоење на нарушување на медиумскиот плурализам, го предупредува носителот на дозволата за обезбедување медиумски услуги и му наложува во рок од шест месеци од денот на приемот на известувањето да поднесе докази за тоа дека со своите дејствија ставил крај на праксата којашто довела до нарушување на медиумскиот плурализам.

Регулаторот по службена должност ја објавува опомената на којашто се упатува во ставот 3 од овој член на својот веб страницата, ја заведува во Регистарот на медиумски услуги и за тоа го известува органот што е надлежен за водење на Регистарот на медиуми.

Ако носителот на дозволата за обезбедување медиумски услуги не постапи по опомената од ставот 2 од овој член, Регулаторот му ја одзема дозволата во согласност со одредбите на овој закон.

Издавање на дозвола за обезбедување на медиумски услуги и заштита на медиумскиот плурализам

Член 104

Регулаторот нема да издаде дозвола за обезбедување медиумски услуги ако утврди дека нејзиното издавање ќе доведе до нарушување на медиумскиот плурализам во смисла на законот со којшто се уредува јавното информирање и медиумите.

Пријава за промена на структурата на уделот во основниот капитал

Член 105

Во случај на промена на сопственичката структура на основниот капитал (промена на основачот или промена на висината на учеството на основачот во капиталот) носителот на дозволата за обезбедување медиумски услуги мора претходно да му пријави на Регулаторот во писмена форма.

Доколку Регулаторот утврди дека со планираните промени во сопственичката структура на основниот капитал може да дојде до нарушување на медиумскиот плурализам, им препорачува на носителите на дозволата за обезбедување медиумски услуги да ги координираат промените на начин со којшто ќе се избегне ваквата состојба.

Ако носителот на дозволата за обезбедување медиумски услуги не постапи во согласност со препораката на Регулаторот, поради што ќе дојде до нарушување на медиумскиот плурализам предвиден со закон, Регулаторот му ја одзема дозволата во согласност со одредбите на овој закон.

Ако се промени структурата на учеството во основниот капитал на носителот на дозволата, програмскиот концепт врз основа на кој била издадена дозволата не може да се смени без согласност на Регулаторот.

Регулаторот потесно го уредува постапувањето по пријавата за промената во сопственичката структура.

Обврска за пренос како мерка за заштита на медиумскиот плурализам

Член 106

Регулаторот периодично, а најмалку еднаш во три години нанационален, покраински или специфичен географски релевантен пазар (во смисла на прописите со кои се регулира заштитата на конкуренцијата) утврдува листа на радио и телевизиски програми коишто ќе ги пренесуваат операторите чии електронски комуникациски мрежи за дистрибуција и емитување на медиумска содржина ја користат значителен број на крајни корисници како единствен или примарен модел за примање медиумска содржина, а со цел да се заштити јавниот интерес и медиумскиот плурализам.

Во постапката на утврдување на листата од ставот 1 од овој член, Регулаторот го почитува начелото на сразмерност и транспарентност, водејќи сметка дека обврските пропишани за операторот нема да бидат неразумни.

Барањето за утврдување на обврската за пренос, заедно со листата од став 1 од овој член се доставуваат до регулаторното тело надлежно за електронски комуникации.

б) Закон за јавно информирање и медиуми

VII ЗАШТИТА НА МЕДИУМСКИОТ ПЛУРАЛИЗАМ

Забрана за нарушување на медиумскиот плурализам

Член 45

Со цел да се спречи појавата или зајакнувањето на преовладувачкото влијание во областа на јавното информирање, што значително го ограничува медиумскиот плурализам, не е дозволено обединување на следново:

- Основачките односно управувачките права во два или повеќе издавачи на дневни весници кои објавуваат информации од сите области на општествениот живот, чиј вкупен годишен тираж надминува 50% од продадениот или на друг начин реализиран тираж на дневни весници на територијата на Република Србија, во календарската година што претходи на спојувањето;
- Основачките односно управувачките права во два или повеќе издавачи коишто обезбедуваат аудио и/или аудио-визуелни медиумски услуги - ако уделот на рејтингот на овие издавачи во календарската година што претходи на спојувањето, кога ќе се спојат, ќе надминат 35% од вкупниот комбиниран рејтинг на сите издавачи што обезбедуваат услуги во нивното подрачје на покривање во истата година.

Спојувањето на основачките односно управувачките права подразбира можност за одлучувачко влијание врз водењето на бизнисот во двајца или повеќе издавачи. Ова особено се однесува на капацитетот на контролирачката (матична) компанија или контролирачкиот член или акционер, врз основа на сопственост или други права на сопственост на имотот или дел од имотот, права од договори, спогодби или хартии од вредност, врз основа на побарувања или средства за обезбедување на побарувања или врз основа на деловна практика.

Ставовите 1 и 2 на овој член не се во спротивност со одредбите од законот со кој се регулира заштитата на конкуренцијата.

Член 46

Не е дозволено да се стекне удел од над 50% во основачкиот капитал меѓу издавач на дневен весник, којшто објавува информации од сите области на општествениот живот, со просечен дневен тираж од повеќе од 50.000 примероци годишно, и издавач кој обезбедува аудио и аудио-визуелни медиумски услуги.

Лице кое покрај тоа што е медиумски издавач се занимава и со дистрибуција на медиумска содржина, должно е дејноста на медиумски издавач да ја врши преку поврзано правно лице.

Поврзани правни лица во смисла на овој закон се сметаат лицата кои се поврзани така што едно или повеќе од нив имаат можност за одлучувачко влијание врз водењето на бизнисот на друго или други правни лица. Ова влијание произлегува особено од:

- 1) улогата на контролирачката (матична) компанија, односно на контролирачки член или акционер, независно или со заедничко делување, според правилата за поврзани компании во смисла на законот што ја регулира позицијата на компаниите;
- 2) имотни или други видови на права на имотот или дел од имотот на друго правно лице;
- 3) договор, спогодба или сопственички права на хартии од вредност;
- 4) побарувања, средства за обезбедување или услови за деловна практика чиј носител е или ги утврдува контролно лице.

Идентификување закана за медиумскиот плурализам

Член 47

Заканата по медиумскиот плурализам во случајот со печатените медиуми ја утврдува министерството надлежно за јавно информирање, а во случаите на спојување или вкрстено стекнување на удел каде што е вклучен најмалку еден електронски медиум, заканата ја идентификува независно регулаторно тело, во согласност со законот што ги регулира електронските медиуми.

Министерството што е надлежно за јавно информирање ја поведува постапката од став 1 на овој член по барање на заинтересираното лице.

Кога Министерството од став 2 на овој член ќе утврди дека медиумскиот плурализам е загрозен, го предупредува издавачот за тоа и му наложува во рок од шест месеци од денот на приемот на опомената да достави докази дека презел активности за елиминирање на причините поради кои бил загрозен медиумскиот плурализам.

Министерството од став 2 на овој член, по службена должност го известува Регистраторот за опомената доставена до издавачот.

Доколку издавачот на печатениот медиум не постапи по опомената од став 3 на овој член, Регистраторот, врз основа на одлуката на министерството надлежно за јавно информирање, ќе го избрише медиумот од Регистарот.

в) Закон за заштита на конкуренцијата

Овој закон подеднакво се применува за медиумите во Република Србија како и за сите компании што се регистрирани во согласност со Законот за трговски друштва.

Одредбите од Законот за заштита на конкуренцијата што се однесуваат на концентрацијата во сите компании, вклучително и медиумите се следните:

Обврска за пријавување на концентрација
Член 61

Концентрацијата мора да се пријави до Комисијата во случај кога:

- 1) Вкупниот годишен приход на сите учесници во концентрацијата, остварен на меѓународниот пазар во претходната пресметковна година, надминува 100 милиони евра, при што најмалку еден учесник во концентрацијата на пазарот на Република Србија има приход поголем од десет милиони евра;
- 2) Вкупниот годишен приход на најмалку двајца учесници во концентрацијата, остварен на пазарот на Република Србија, е повисок од 20 милиони евра во претходната пресметковна година, при што најмалку двајца учесници во концентрацијата на пазарот на Република Србија имаат приход поголем од еден милион евра во истиот период.

При пресметување на вкупниот годишен приход од став 1 на овој член, приходот што овие учесници на пазарот го остваруваат во меѓусебна размена не се пресметува.

Концентрацијата што се спроведува преку понуда за преземање во смисла на регулативата со која се регулира преземањето на акционерски друштва мора да се пријави, дури и кога не се исполнети условите наведени во ставот 1 на овој член.

Испитување на концентрација по службена должност
Член 62

По сознание за спроведената концентрација, Комисијата може да спроведе испитување на концентрацијата ако утврди дека заедничкиот пазарен удел на учесниците во концентрацијата на пазарот на Република Србија е најмалку 40%, односно ако основано се претпоставува дека концентрацијата не ги исполнува условите за допуштеност од членот 19 на овој закон како и во случај на друга концентрација која не е одобрена во согласност со овој закон.

Доколку при разгледувањето на пријавата за концентрација се утврди дека се исполнети условите за поведување на постапка за испитување по службена должност согласно ставот 1 на овој член, постапката продолжува по службена должност врз основа на заклучокот донесен од претседателот на Комисијата.

Товарот за докажување на постоење на удел на пазарот и условите наведени во став 1 на овој член го носи Комисијата.

Комисијата е должна да донесе решение во постапката на испитување на концентрацијата во рок од четири месеци од денот на поведување на постапката по службена должност.

г) **Правилник за постапката за издавање согласност за чинот на пренос на дозволата за обезбедување на медиумски услуги и за постапувањето по пријави за промена на сопственичката структура, усвоен од Советот на РЕМ на 7 ноември 2015 година**

ВОВЕДНА ОДРЕДБА

Член 1

Овој Правилник подетално ја регулира содржината на барањето за издавање согласност за чинот на пренос на дозволата за давање на медиумски услуги (во натамошниот текст: дозволата), документацијата што треба да се поднесе со барањето и начинот на постапување по поднесеното барање од страна на Регулаторното тело за електронски медиуми (во натамошниот текст: Регулаторот). Исто така ја регулира и содржината на пријавата за промената на сопственичката структура во основниот капитал и документацијата што треба да се достави заедно со пријавата и начинот на постапување на Регулаторот по поднесените пријави.

II. ПОСТАПКА ЗА ИЗДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ ЗА ЧИНОТ НА ПРЕНΟΣ НА ДОЗВОЛАТА

1. Пренос на дозволата во случај на статусни промени

Барање за издавање согласност

Член 2

Дозволата издадена на јавен конкурс не може да се пренесе, освен во случај на статусна промена на носителот на дозволата, во смисла на законот што го регулира статусот на компаниите, и под услов тоа да не доведе до повреда на медиумскиот плурализам во смисла на прописите со кои се регулираат јавното информирање и медиумите.

Носителот на дозволата за обезбедување на медиумски услуги (во натамошниот текст: носителот на дозволата) поднесува, директно или по пошта, до Регулаторот барање за издавање согласност за пренос на дозволата.

Доколку во постапката за спроведување на статусна промена има повеќе од еден носител на дозволата, тие заеднички го поднесуваат барањето од ставот 2 на овој член.

Содржина на барањето

Член 3

Во барањето за издавање согласност мора да се наведе каков вид на статусна промена има намера да направи носителот на дозволата, кои правни лица учествуваат во промената на статусот, и кое правно лице ќе биде носител на дозволата по статусната промена.

Документите што се поднесуваат со барањето

Член 4

Заедно со барањето за издавање на согласност се доставува и нацрт-договор за статусната промена, односно нацрт план за поделба доколку само едно правно лице учествува во статусната промена.

Ако во постапката за статусна промена учествува правно лице кое не е носител на дозвола, и кое не е поврзано со кој било друг носител на дозвола, заедно со документот од ставот 1 на овој член се приложуваат и следниве документи:

- 1) извод од регистарот којшто го води надлежниот орган за тоа правно лице;
- 2) изјава што содржи податоци за правното лице (име, седиште, сопственичка структура и матичен број) или физичкото лице (име, место на престој и ЕМБГ или број на пасош и име на земјата што го издала пасошот ако е странец) кое директно или индиректно, преку други лица, има удел (акции, и сл.) во сопственичката структура на тоа правно лице, како и податоци за висината на уделот, за чија точност одговара подносителот со својот потпис;
- 3) доказ дека правното лице коешто ќе биде носител на дозволата по статусната промена ќе ги исполни техничките и организациските услови за продукција на програма, врз основа на кои е издадена дозволата, како и организациско-техничкиот концептуален план и кадровската структура.

Доколку во процесот на статусна промена учествуваат повеќе од еден носител на дозвола или правно лице поврзано со друг носител на дозвола, заедно со документот од ставот 1 на овој член се приложуваат и следниве документи:

- 1) изјава што содржи информации со кој носител на дозвола е поврзано тоа правно лице и на кој начин;
- 2) изјава на правните застапници на подносителот, односно подносителите дека заради статусната промена нема да има повреда на медиумскиот плурализам, согласно член 45 став 1 алинеја 2 и член 46 од Законот за јавно информирање и медиуми („Службен весник на РС“, бр. 83/14 и 58/15), или податок од регистриран истражувач на јавното мислење дека слушаноста/гледаноста во подрачјето што го покрива во календарската година пред спојувањето не надминува 35% од вкупната слушаност/гледаност во тоа подрачје.

Подносителот е должен исто така да поднесе и други документи што ги бара Регулаторот согласно законот.

Подносителот може исто така да достави и други документи, доколку смета дека можат да бидат релевантни при одлучувањето.

Документите се поднесуваат во оригинал или како заверена копија.

Ако документите што се поднесени се на странски јазик истите мора да бидат преведени на српски јазик и заверени од овластен судски преведувач.

Комплетност на барањето

Член 5

Доколку барањето е нецелосно или содржи неточни податоци, односно ако документите што се приложени со барањето се нецелосни, Регулаторот му

остава на подносителот соодветен рок, којшто не може да биде подолг од 30 дена, за да ги отстрани идентификуваните недостатоци.

Доколку подносителот не ги отстрани недостатоците во утврдениот рок, барањето се одбива во согласност со член 58 став 2 од Законот за општа управна постапка („Службен весник на РС“ бр. 33/97 и 31/01 и „Службен весник на РС“, бр. 30/10).

Заштита на медиумскиот плурализам

Член 6

Доколку процесот на статусна промена вклучува повеќе носители на дозвола или правно лице поврзано со друг носител на дозвола, Регулаторот во согласност со методологијата пропишана со актот што го носи, согласно член 22 став 1 точка 16) од Законот за електронски медиуми, утврдува дали заради планираната статусна промена може да дојде до нарушување на медиумскиот плурализам.

Одлучување по барањето

Член 7

Регулаторот го одбива барањето со одлука доколку утврди дека правното лице што би било носител на дозволата по статусната промена не ги исполнува условите од член 4 став 2 точка 3) од овој Правилник или ако утврди дека со статусната промена би се нарушил медиумскиот плурализам.

Регулаторот дава согласност за актот со кој се пренесува дозволата доколку утврди дека правното лице што би било носител на дозволата по промената на статусот ќе ги исполни условите наведени во член 4 став 2 точка 3) од овој Правилник или ако утврди дека промената на статусот не би го нарушила медиумскиот плурализам.

Со одлуките од ставот 2 на овој член му се наложува на правното лице на кое му се пренесува дозволата со статусната промена да достави потпишан договор за статусната промена, план за поделба, како и доказ дека статусната промена е направена.

2. Пренесување на дозволата издадена по барање

Барање за согласност

Член 8

Дозволата издадена по барање може да се пренесе на друго лице само ако тоа лице ги прифати сите обврски што произлегуваат од дозволата.

Носителот на дозволата поднесува, директно или по пошта, до Регулаторот барање за издавање согласност за пренос на дозволата.

Доколку дозволата се пренесе на носител на дозвола, носителите на дозволата кои учествуваат во преносот, заеднички ќе го поднесат барањето од ставот 2 на овој член.

Содржина на барањето

Член 9

Во барањето за издавање согласност потребно е да се наведе кое правно лице ќе биде носител на дозволата по преносот.

Документи што се поднесуваат со барањето

Член 10

Заедно со барањето за издавање согласност, се доставува и нацрт договор за пренос на дозволата и изјава на правниот застапник на правното лице на кое ќе му биде пренесена дозволата дека лицето ги прифаќа сите обврски што произлегуваат од таа дозвола.

Доколку дозволата се пренесе на правно лице кое не е носител на дозвола, ниту е поврзано со некој носител на дозвола, заедно со документите од став 1 на овој член се приложуваат и следниве документи:

- 1) извод од регистарот којшто го води надлежниот орган за тоа правно лице;
- 2) изјава што содржи податоци за правното лице (име, седиште, сопственичка структура и матичен број) или физичкото лице (име, место на престој и ЕМБГ или број на пасош и име на земјата што го издала пасошот ако е странец) кое директно или индиректно, преку други лица, има удел (акции, и сл.) во сопственичката структура на тоа правно лице, како и податоци за висината на таквиот удел, за чија точност одговара подносителот со својот потпис;
- 3) доказ дека правното лице коешто ќе биде носител на дозволата по промената на статусот ќе ги исполни техничките и организациските услови за продукција на програма, врз основа на кои е издадена дозволата, како и организациско-техничкиот концептуален план и кадровската структура.

Доколку дозволата се пренесе на правно лице кое е носител на дозвола, или правно лице поврзано со носител на дозвола согласно условите утврдени во ставот 1 на овој член, се приложуваат и следниве документи:

- 1) изјава со информации со кој носител на дозвола е поврзано тоа правно лице и на кој начин;
- 2) изјава од правните застапници на подносителот, односно подносителите, дека заради промената на статусот нема да има повреда на медиумскиот плурализам, согласно член 45 став 1 алинеја 2 и член 46 од Законот за јавно информирање и медиуми („Службен весник на РС“, бр. 83/14 и 58/15), или податок од регистриран истражувач на јавното мислење дека слушаноста/гледаноста во подрачјето што го покрива во календарската година пред спојувањето не надминува 35% од вкупната слушаност/гледаност во тоа подрачје.

Подносителот на барањето е должен исто така да поднесе и други документи што ги бара Регулаторот согласно законот.

Подносителот може исто така да достави и други документи, доколку смета дека можат да бидат релевантни при одлучувањето.

Документите се поднесуваат во оригинал или како заверена копија.

Ако документите што се поднесени се на странски јазик истите мора да бидат преведени на српски јазик и заверени од судски преведувач.

Проценка на комплетноста на барањето

Член 11

Доколку барањето е нецелосно или содржи неточни податоци, односно ако документите што се приложени со барањето се нецелосни, Регулаторот му одредува на подносителот соодветен рок, којшто не може да биде подолг од 30 дена, за да ги отстрани идентификуваните недостатоци.

Доколку подносителот не ги отстрани недостатоците во утврдениот рок, барањето се одбива во согласност со член 58 став 2 од Законот за општа управна постапка („Службен весник на РС“ бр. 33/97 и 31/01 и „Службен весник на РС“, бр. 30/10).

Заштита на медиумскиот плурализам

Член 12

Доколку дозволата треба да се пренесе на правно лице кое е носител на дозвола или на правно лице поврзано со носител на дозвола, Регулаторот во согласност со методологијата пропишана со актот што го носи, согласно член 22 став 1 точка 16) од Законот за електронски медиуми, утврдува дали планираното пренесување на дозволата може да доведе до нарушување на медиумскиот плурализам.

Одлучување по барањето

Член 13

Регулаторот со својата одлука го одбива барањето доколку утврди дека правното лице на кое би се пренела дозволата не ги исполнува условите од член 10 став 2 точка 3) од овој Правилник или ако утврди дека со преносот на дозволата би се нарушил медиумскиот плурализам или ако утврди дека правното лице на кое би му била пренесена дозволата не ги прифаќа сите обврски од дозволата.

Регулаторот издава согласност за чинот со кој се пренесува дозволата доколку утврди дека правното лице на кое ќе му биде пренесена дозволата ќе ги исполни условите од член 10 став 2 точка 3) од овој Правилник, или доколку утврди дека преносот на дозволата нема да доведе до ситуација што би го нарушила медиумскиот плурализам, или доколку правното лице на кое би била пренесена дозволата ги прифаќа сите обврски од дозволата.

Со одлуката од став 2 на овој член, му се наложува на подносителот на барањето да го достави потпишаниот договор за пренос на дозволата.

III. ПОСТАПУВАЊЕ ПО ПРИЈАВА ЗА ПРОМЕНА НА СОПСТВЕНИЧКАТА СТРУКТУРА

Пријава за промена на сопственичката структура

Член 14

Носителот на дозволата го известува Регулаторот на писмено за секоја промена во сопственичката структура на основниот капитал (промена на основачот или промена во уделот на основачот во капиталот) со поднесување на пријава за промена на сопственичката структура.

За промена во сопственичката структура од ставот 1 на овој член се смета секаква промена во основниот капитал на носителот на дозволата, како и во основниот капитал на правното лице кое директно или индиректно учествува во сопственичката структура.

Носителот на дозволата доставува до Регулаторот пријава за промена на сопственичката структура директно или по пошта.

Содржина на пријавата

Член 15

Во пријавата за промена на сопственичката структура, потребно е да се наведе видот на промената на сопственичката структура што се планира да се изврши (односно промена на основачот или промена на уделот на основачот во основниот капитал), податоци за правните лица кои би учествувале во таа промена, како и сопственичката структура по промената (основачи и нивниот удел во основниот капитал).

Документи поднесени со пријавата

Член 16

Доколку промената на сопственичката структура исто така вклучува и правно лице кое е носител на дозвола, и има директен или индиректен удел во основниот капитал на друг носител на дозвола или е поврзано со друг носител на дозвола, пријавата за промена на сопственичката структура ги вклучува и следниве информации:

- 1) податоци за дозволата што ја поседува лицето односно за тоа со кој носител на дозвола е поврзано ова лице и на кој начин;
- 2) изјава од правните застапници на подносителот на пријавата дека заради промената во сопственичката структура нема да има повреда на медиумскиот плурализам, согласно член 45 став 1 алинеја 2 и член 46 од Законот за јавно информирање и медиуми („Службен весник на РС“, бр. 83/14 и 58/15), или податок од регистриран истражувач на јавното мислење дека слушаноста/гледаноста во подрачјето што го покрива во календарската година пред спојувањето не надминува 35% од вкупната слушаност/гледаност во тоа подрачје.

Доколку промената во сопственичката структура вклучува правно лице кое не е носител на дозвола и кое не е поврзано со носител на дозвола, пријавата за промена на сопственичката структура ја вклучува следнава документација:

- 1) ако идниот основач е правно лице:
  - (1) извод од регистарот којшто го води надлежниот орган за тоа правно лице;
  - (2) изјава што содржи податоци за правното лице (име, седиште, сопственичка структура и матичен број) или за физичкото лице (име, место на престој и ЕМБГ или број на пасош и име на земјата што го издала пасошот ако е странец) кое директно или индиректно преку други лица, има удел (акции, и сл.) во сопственичката структура на такво правно лице, како и податоци за висината на таквиот удел, за чија точност одговара подносителот со својот потпис;
  - (3) изјава со податоци за правното лице (име, седиште, сопственичката структура и број на регистрација) во кое основачот или идниот основач на подносителот на пријавата има удел во основниот капитал и податоци за правното лице со кое идниот основач на правното лице што поднесува пријава е поврзан во смисла на законот што го регулира правниот статус на компаниите, за чија точност одговара подносителот со својот потпис;
- 2) ако идниот основач е физичко лице:
  - (1) копија од личната карта на тоа лице, или копија од пасош ако е странец;
  - (2) изјава со податоци за правното лице (име, седиште, сопственичката структура и број на регистрација) во кое физичкото лице има удел во основниот капитал и податоци за правното лице со кое ова физичко лице е поврзано во смисла на законот што го регулира правниот статус на компаниите, за чија точност одговара подносителот со својот потпис;

Подносителот на пријавата е должен исто така да поднесе и други документи што ги бара Регулаторот согласно законот.

Подносителот на пријавата може исто така да достави и други документи, доколку смета дека можат да бидат релевантни при одлучувањето.

Документите се поднесуваат во оригинал или како заверена копија.

Ако документите што се поднесени се на странски јазик истите мора да бидат преведени на српски јазик и заверени од судски преведувач.

Проценка на комплетноста на извештајот

Член 17

Доколку извештајот е нецелосен или содржи неточни податоци, односно ако документите што се приложени со него се нецелосни, Регулаторот му одредува

на подносителот соодветен рок, којшто не може да биде подолг од 30 дена, за да ги отстрани идентификуваните недостатоци.

Доколку подносителот на извештајот не ги отстрани недостатоците во утврдениот рок, истиот се одбива во согласност со член 58 став 2 од Законот за општа управна постапка („Службен весник на РС“ бр. 33/97 и 31/01 и „Службен весник на РС“, бр. 30/10).

Утврдување на нарушување на медиумскиот плурализам

Член 18

Регулаторот, во согласност со методологијата пропишана со актот што го носи, согласно член 22 став 1 точка 16) од Законот за електронски медиуми, утврдува дали планираната промена во сопственичката структура може да доведе до состојба што го нарушува медиумскиот плурализам.

Одлучување по пријавата

Член 19

Доколку утврди дека планираната промена во сопственичката структура на носителот на дозволата нема да создаде состојба што го нарушува медиумскиот плурализам, Регулаторот носи решение со кое се утврдува тоа.

Доколку утврди дека планираната промена во сопственичката структура на носителот на дозволата може да резултира со состојба којашто го нарушува медиумскиот плурализам, Регулаторот носи одлука со која му се препорачува на носителот на дозволата да ги усогласи промените за да се избегне таква состојба.

Доколку носителот на дозволата не постапи согласно препораката на Регулаторот, поради што се јавува нарушување на медиумскиот плурализам согласно законот, Регулаторот ќе му ја одземе дозволата во согласност со член 89 став 1 точка б) на Законот за електронски медиуми.

Анекс 2:

Случаи поврзани со медиумскиот плурализам

---

1. АЛБАНИЈА

Одлуки на АМА

За време на разгледувањето на барањата за издавање дозволи за емитување, се дискутирало за ова прашање. Меѓу нив, имало појаснување на ситуациите на вкрстена сопственост (пр. матичната компанија) што ја зела во предвид вкрстената сопственост на акционерските друштва со две други компании, при што секоја има дозвола на пазарот на радиодифузната дејност.

Одлуки на други тела

Одлуката на Органот за конкуренција, од 25 јуни 2018 година, „За издавање одредени препораки за Агенцијата за аудиовизуелни медиуми“, во врска со гореспоменатата одлука на АМА, којашто ја зеде предвид вкрстената сопственост на акционерско друштво со две други компании, при што секоја има дозвола на пазарот на радиодифузната дејност.

2. БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Транспарентноста на медиумската сопственост во Босна и Херцеговина е само делумно регулирана преку процесот на регистрирање на бизнисите и организациите во сопственост на медиуми.

РАК води регистар³⁸ на сите свои носители на дозволи, којшто содржи информации за правното или физичкото лице коешто е сопственик на давателот на медиумски услуги во прашање, но нема информации за сопственичката структура на носителите на дозволи, односно за индиректната сопственост. Иако РАК сакала и овие информации да ги направи јавни, не добила позитивно мислење по ова

---

38 Достапен овде: <https://rak.ba/bs-Latn-BA/brdst-license-holders>

прашање од Агенцијата за заштита на податоци заради мешање во правото на приватност и обработка на лични податоци.

Меѓутоа, дури и ако РАК може да води таков регистар, ова би било ограничено на електронските медиуми, што претставува само дел од вкупниот медиумски пазар. Советот за печатени и онлајн медиуми на Босна и Херцеговина целосно ја оневозможува оценката на мешаната сопственост.

Немањето соодветна законска регулатива особено се отсликува кај онлајн медиумите, коишто честопати не се дури ни регистрирани како медиумски бизниси. Нема еден единствен регистар на онлајн медиумите, туку само оние што се формирани како деловни субјекти, коишто ги има во низа различни регистри, во зависност од судот каде била направена регистрацијата. Никој не го знае точниот број на онлајн медиуми во Босна и Херцеговина, и за многу од нив информациите за сопственичката структура, методите на финансирање и вработените се апсолутно непознати. Онлајн медиумите со национален домен (.ba) нудат одредена транспарентност благодарение на информациите обезбедени од Универзитетскиот информативен центар којшто е одговорен за издавање на „ba“ домени. На нивната веб страница www.nic.ba, можно е да се утврди сопственоста на секоја веб страница со национален домен, но овие информации не нудат детален увид за постоењето на индиректни или поврзани сопственици³⁹.

Одлуки на РАК

Во процесот на издавање дозволи за терестријално емитување, во случаи кога има двајца или повеќе баратели во иста географска област коишто ги исполнуваат сите критериуми за да им се додели дозвола, РАК применува компаративна анализа при што се дава предност на барателот што нуди програмска содржина којашто или ја нема воопшто или ја нема доволно во таа географска област.

Во однос на сопственичките прашања, постои ограничување за сопственост на политички партии. Имено според Законот за финансирање на политичките партии, член 2, компаниите во сопственост на политички партии⁴⁰ можат да спроведуваат само активности поврзани со култура или издавачки активности. Ова значи дека политичка партија не може да биде сопственик на компанија носител на дозвола за радиодифузна дејност.

Исто така, одредени ограничувања важат и за странски инвестиции и сопственост на странски компании во согласност со Законот за политиката за директните странски инвестиции во Босна и Херцеговина⁴¹, член 4:

„(а) Без разлика на политиката за слободни директни странски инвестиции во Босна и Херцеговина утврдена во членот 4 од овој закон, странскиот влог во

39 <https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2019/09/Media-Ownership-Transparency.pdf>

40 <http://www.ohr.int/ohr-dept/legal/laws-of-bih/pdf/New2015/BH%20Law%20on%20Political%20Party%20Financing%2095-12.pdf>

41 http://www.fipa.gov.ba/publikacije_materijali/zakoni/05.08.2016.Cleansed%20text%20of%20the%20LAW%20ON%20THE%20POLICY%20OF%20FOREIGN%20DIRECT%20INVESTMENT%20IN%20BiH.pdf

основниот капитал на некој деловен субјект што се занимава со производство и продажба на оружје, муниција, експлозивни за воена употреба, воена опрема и медиуми не смее да надмине 49% од основниот капитал на тој деловен субјект.

(б) Во случај на инвестиции во сектори што подлежат на ограничувањата на коишто се упатува во ставот (а) од овој член, странските инвеститори мора да добијат претходно одобрение од надлежниот орган на соодветниот Ентитет.“

Во таа смисла, во процесот на лиценцирање или барања согласност за промена во сопственичката структура што вклучува странски инвестиции, РАК бара од подносителите да го приложат мислењето од надлежниот орган.

Според мислењата примени од РАК во претходни случаи, случаите во кои компанија основана во Босна и Херцеговина е во странска сопственост не претставува директна странска инвестиција.

РАК одлучува по барања за пренос на дозволи или промени во првичната сопственост на носителот на дозволата што надминува 5% од уделот, во согласност со членот 22 став (2) и (3) од Правилото 77/2015 за обезбедување на аудиовизуелни медиумски услуги. Во текот на оваа постапка, Агенцијата испитува дали промената на сопственичката структура ќе ги обезбеди барем истите стандарди и услови врз основа на кои била издадена првично дозволата. За да се утврди тоа Агенцијата бара од подносителот да ја обезбеди релевантната финансиска документација, писмена согласност од сите сопственици, како и изјави за секаква промена во програмата, и за техничките или финансиските операции што се случиле од издавањето на дозволата.

Треба да се посочи дека промената во сопственичката структура на една компанија не е директна надлежност на Агенцијата. Затоа судот не бара претходна согласност од Агенцијата за да ја направи промената. Се бара согласност од Агенцијата за да се задржи дозволата за емитување како гаранција дека новите сопственици ќе продолжат да ги почитуваат истите услови коишто биле одобрени од Агенцијата кога ја издала дозволата.

Во случаи кога ќе се утврди дека настанала промена на сопственичката структура што надминува 5% од уделот без претходна согласност од РАК, Агенцијата може да изрече санкција за повреда на Правилото 77/2015. Без разлика на утврдената повреда, таа сепак може да ја спроведе предвидената постапка и да издаде последователна согласност.

Одлуки на други тела

Советот за конкуренција има донесено три одлуки поврзани со дистрибуцијата на каналот „Спорт Клуб“ во 2013, 2015 и 2017 година.

Правна основа: Законот за конкуренција на Босна и Херцеговина⁴² член 10 (Злоупотреба на доминантна позиција):

(1) Се забранува секаква злоупотреба на доминантна позиција од еден или повеќе економски субјекти на релевантниот пазар.

⁴² <http://bihkonk.gov.ba/en/competition-act-unofficial-consolidated-text.html>

(2) Злоупотребата на доминантна позиција, особено се однесува на следново:

- а) директно или индиректно наметнување на нелојални купопродажни цени или други услови за трговија што ја ограничуваат конкуренцијата;
- б) ограничување на производството, пазарите или техничкиот развој на штета на клиентите;
- в) примена на различни услови за исти или слични трансакции со други страни, и со тоа се ставаат во нееднаква и неповолна конкурентна позиција;
- г) склучување на договори што подложат на прифаќање на дополнителни обврски од страна на другата страна, кои по својата природа или согласно трговската пракса немаат врска со предметот на таквиот договор.

1) Во првата одлука беше утврдено дека компанијата ИКО Балкан С.Р.Л, Г-Р.А.Л Давид Прапогеску, Романија, директно и/или индиректно преку својот претставник Спорт Клуб ДОО Сараево ја злоупотребила својата доминантна позиција на пазарот на дистрибуција на спортски канали со фудбалска содржина, што вклучувало пакет за стриминг во живо на англиската Премиер лига во Босна и Херцеговина, преку наметнување на задолжителен минимум број на претплатници во Договорот за дистрибуција на каналите на Спорт Клуб, склучен со кабелските оператори во Босна и Херцеговина. Ова претставува директно или индиректно наметнување на други комерцијални услови со коишто се ограничува конкуренцијата во рамките на значењето на членот 10 (2) (а) од Законот за конкуренција и примена на различни услови во Договорите за дистрибуција на Спорт Клуб со операторите во Босна и Херцеговина, со што ги ставиле во нееднаква и неповолна конкурентска позиција во рамките на значењето на членот 10 (2) (в) од Законот за конкуренција. Советот за конкуренција исто така наложил договорите за дистрибуција на Спорт Клуб да се усогласат со Законот за конкуренција и им изрекол парична казна од 125.000 КМ.

2) Во втората одлука од 2015 година Советот за конкуренција утврдил дека компанијата „Јунајтид Медиа Дистрибушн СРЛ“ Г-РАЛ Давид Прапогеску, Романија преку претставникот Спорт Клуб ДОО Сараево, не ја спровела првата одлука и продолжила да ја злоупотребува доминантната позиција. Повторно, им било наложено веднаш да прекинат со оваа пракса и да склучат договор за дистрибуција со сите заинтересирани даватели на услуги во Босна и Херцеговина согласно истите услови како и договорите склучени со „Тотал ТВ БХ“ и „Телемах“. Треба да се спомене дека во времето на започнување на оваа постапка, „Јунајтид Медиа“ биле под контрола на „Јунајтид Медиа Лтд“, компанија регистрирана во Кипар и поврзана со СББ, Телемах, Спорт Клуб и Тотал ТВ Босна и Херцеговина. Била изречена парична казна во износ од 250.000 КМ.

3) Третата одлука од 2017 година ја утврдила истата пракса на „Јунајтид Медиа Дистрибушн СРЛ“ Г-РАЛ Давид Прапогеску, Романија преку нивниот претставник Спорт Клуб ДОО Сараево со намерно одложување и одбивање да потпишат договор за дистрибуција на каналот Спорт Клуб со Телеком БХ. Во текот на преговорите тие постојано наметнувале дополнителни услови коишто не биле пропишани со

Општите услови и Условите за давање услуги, и коишто не биле исполнети од компаниите коишто веќе имале договори за дистрибуција за споменатиот канал, со што го ограничиле релевантниот пазар на сметка на корисниците на Телеком БХ. Била изречена парична казна во износ од 250.000 КМ.

3. ХРВАТСКА

Има мал број на случаи во кои давателите на медиумски услуги се пријавиле на тендер, но АЕМ ХР утврдила дека постои случај на ограничување на концентрација. Тендерот бил поништен и давателот на медиумски услуги го решил прашањето и повторно се пријавил на тендерот. Случајот на концентрација меѓу Словенија Бродбенд СРЛ и Нова ТВ ДД Словенија Бродбенд не успеал да добие одобрение од АЕМ ХР и Агенцијата за конкуренција не ја одобрила концентрацијата.

4. КОСОВО*

Прашањата за медиумскиот плурализам/сопственост се земаат предвид за време на процесот на издавање дозволи од страна на НКМ, иако нема случаи за кои требало да одлучат други органи, имено Органот за конкуренција.

5. ЦРНА ГОРА

Одлуки на АЕМ ЦГ

После разгледувањето на сите релевантни информации и изјави на радиодифузерот во случајот со компанијата „Јумедиа Монт“ ДОО, директорот на АЕМ ЦГ на 18 јуни 2013 година донел Одлука во која се утврдува постоење на недозволена медиумска концентрација заради вкрстената сопственост на сопственикот на оваа компанија како регионален радиодифузер на електронскиот медиум „Радио Д“ и дневниот печатен медиум „Дан“ во случаите на:

сопственоста на Младен Милутиновиќ (сопственик на радиодифузерот) во основниот капитал на „М.Д. Компани“ ДОО, регионален радиодифузер на електронскиот медиум „Радио Д Плус“ што достигнала 50%, и;

сопственоста на Славица Јовановиќ и Војин Јовановиќ (сопственици на радиодифузерот), како роднини во права линија до прво колено, во основниот капитал на компанијата „МД Компани“ ДОО, регионалниот радиодифузер на електронскиот медиум „Радио Д Плус“, што индивидуално достигнале 25%, а кумулативно 50%.

Со споменатата Одлука, компанијата „Јумедиа Монт“ ДОО добила упатства за усогласување на сопственичката структура во рок од 3 месеци со цел да се отстрани утврдената недозволена медиумската концентрација, со што уделот на Младен Милутиновиќ и кумулативниот удел на Славица Јовановиќ и Војин Јовановиќ, како роднини во права линија до прво колено, во основниот капитал на компанијата „МД Компани“ ДОО, да не достигнува повеќе од 30%.

На таков начин, сопственичката структура би била усогласена со членовите 132 и 133 од Законот за електронски медиуми. Имено, членот 132 точка 3) пропишува, меѓу другото, дека постои нелегална медиумската концентрација кога радио или телевизиски радиодифузер со дозвола да емитува на локално или регионално ниво учествува во основниот капитал на друг радиодифузер на регионално или локално ниво во истата област со повеќе од 30% удел. Дополнително, членот 133 од истиот закон пропишува дека постои недозволена медиумска концентрација кога, како што се упатува во предметот, физичко лице коешто е основач на радиодифузер или лица коишто му се роднини во права линија до второ колено или сопружник, учествуваат во основниот капитал на друг радиодифузер или основач на дневен печатен медиум или новинска агенција преку утврден износ на основен капитал.

Компанијата „Јумедиа Монт“ ДОО од Подгорица поднела жалба против Одлуката и побарала нејзино поништување бидејќи, како што е проценето, не се засновала на соодветно и целосно утврдени факти, одредби од материјалното право, Законот за електронски медиуми и Законот за општа управна постапка.

Постапувајќи по жалбата на субјектот, Советот на АЕМ ЦГ утврдил дека постапката којашто ѝ претходела на првостепената одлука била соодветно спроведена и дека Одлуката била правилна и заснована на закон, и дека жалбата била неоснована. Затоа, ѝ се наложило на компанијата „Јумедиа Монт“ ДОО од Подгорица да ја усогласи сопственичката структура во рок од три месеци со цел да се отстрани незаконската медиумската концентрација. Радиодифузертот поднел тужба пред Управниот суд, којашто подоцна била отфрлена, и Уставниот суд донел Одлука за прекин на постапката.

Од друга страна, во временскиот рок утврден од Советот на Агенцијата, радиодифузертот ја информирал АЕМ ЦГ дека неговите основачи и основачите на компанијата „МД Компани“ одлучиле да ја сменат сопственичката структура на „МД Компани“ ДОО и да ја отстранат медиумската концентрација заради вкрстена сопственост на сопствениците на двете компании, а сопственичката структура на компанијата „Јумедиа Монт“ ДОО да остане несменета.

Во согласност со гореспоменатото, после добивањето на одобрение од Советот на АЕМ ЦГ во однос на значителната промена во сопственичката структура на компанијата „М.Д. Компани“ ДОО, 50% од уделот на основачот Младен Милутиновиќ од Подгорица бил пренесен на Љиљана Мартиновиќ, а 25% од уделот на секој од основачите Славица Јовановиќ и Војин Јовановиќ бил пренесен на Дејан Ражнатовиќ од Подгорица којшто на тој начин се стекнал со 50% од уделот во основачкиот капитал.

Во однос на „М.Д. Компани“ ДОО, после разгледувањето на сите релевантни информации и изјави на радиодифузертот, директорот на АЕМ ЦГ донел Одлука на 18 јуни 2013 година во која се утврдило постоење на недозволена медиумска концентрација заради вкрстената сопственост на сопственикот на „М.Д. Компани“ ДОО како регионален радиодифузер на електронскиот медиум „Радио Д“ во случаите на:

- сопственоста на Младен Милутиновиќ (сопственик на радиодифузертот) во основниот капитал на „Јумедиа Монт“ ДОО, регионален радиодифузер

на електронскиот медиум „Радио Д“ и издавач на дневниот печатен медиум „Дан“ што достигнала 50%, и;

- сопственоста на Славица Јовановиќ и Војин Јовановиќ (сопственици на радиодифузерот), како роднини во права линија до прво колено, во основниот капитал на компанијата „Јумедиа Монт“ ДОО, регионалниот радиодифузер на електронскиот медиум „Радио Д“ и издавач на дневниот печатен медиум „Дан“, што индивидуално достигнале до 25%, и кумулативно до 50%.

Со споменатата Одлука, на компанијата „М.Д. Компани“ ДОО ѝ било наложено да ја усогласи сопственичката структура во рок од 3 месеци со цел да ја отстрани утврдената незаконска медиумската концентрација така што уделот на Младен Милутиновиќ и кумулативниот удел на Славица Јовановиќ и Војин Јовановиќ, како роднини во права линија до прво колено, во основниот капитал на компанијата „Јумедиа Монт“ ДОО, да не изнесува повеќе од 30%. Постапувајќи по жалбата на субјектот, Советот на Агенцијата утврдил дека постапката која што ѝ претходела на првостепената одлука била соодветно спроведена, дека Одлуката била правилна и заснована на закон, и дека жалбата била неоснована. Затоа, ѝ се наложи на компанијата „Јумедиа Монт“ ДОО од Подгорица да ја усогласи сопственичката структура во рок од три месеци со цел да се елиминира незаконската медиумска концентрација.

Радиодифузерот повторно поднел жалба до Советот на АЕМ ЦГ против одлуката во прв степен и побарал нејзино поништување со оглед дека, како што било проценето, не била заснована на правилно и целосно утврдени факти, одредби од материјалното право, Законот за електронски медиуми и Законот за општа управна постапка. Постапувајќи по жалбата, Советот на АЕМ ЦГ утврдил дека постапката која што ѝ претходела на првостепената одлука била соодветно спроведена и дека Одлуката била правилна и заснована на закон, и дека жалбата била неоснована. Затоа, ѝ наложил на компанијата „М.Д. Компани“ ДОО од Подгорица да ја усогласи сопственичката структура во рок од три месеци со цел да се отстранинедозволената медиумска концентрација.

За да ја поништи второстепената одлука, радиодифузерот поднел тужба пред Управниот суд, којашто подоцна била отфрлена, и Управниот суд донел Одлука за прекин на постапката.

Како што веќе беше наведено, во временскиот рок одреден за отстранување на недовозената медиумска концентрација, радиодифузерот повел постапка за добивање согласност од Советот на АЕМ ЦГ во врска со значителните промени во сопственичката структура. Имено сопствениците на овој радиодифузер одлучиле да ја пренесат својата сопственост во целост на други лица и на тој начин да ја отстранат недовозената медиумска концентрација. По добивањето согласност од Советот на АЕМ ЦГ, сопственичката структура на „М.Д. Компани“ ДОО се сменила на начин што 50% од уделот на основачот Младен Милутиновиќ од Подгорица бил пренесен на Љиљана Мартиновиќ, а 25% од уделот на секој од основачите Славица Јовановиќ и Војин Јовановиќ бил пренесен на Дејан Ражнатовиќ од Подгорица, кој на тој начин се стекнал со 50% од уделот во основачкиот капитал⁴³.

43 Одлука бр. 01- 897/1 од 27.09.2013

Била започната постапка за утврдување недоволена медиумска концентрација во однос на вкрстената сопственост на сопствениците, физичките лица Жељко Ивановиќ, Катерина Перовиќ и Љубиша Митровиќ како основачи на компанијата „Телевизија Вјести“ ДОО (емитувач на „Радио Вјести“ и „Телевизија Вјести“), во уделот на капиталот на компанијата „Дејли Прес“ ДОО како основач на дневниот печатен медиум „Вјести“.

Иако радиодифузерот првично го оспорил образложението за спроведување на постапката, побарал продолжување на временскиот рок за давање изјава со цел повнимателно да ги разгледа сите релевантни аспекти на ова прашање. На 25 јуни 2013 година компанијата „Телевизија Вјести“ ДОО ја информирала АЕМ ЦГ дека промената на сопственичката структура на овој радиодифузер била во тек и во таа прилика бил побаран дополнителен временски рок за поднесување на информациите што требале да бидат земени предвид (со оглед дека можеле да влијаат на исходот) кога се одлучувало во постапката за субјектот во однос на утврдувањето на постоење на недоволена медиумска концентрација. Врз основа на поднесеното барање, земајќи ја предвид важноста на изјавата на сведокот како и фактот дека било потребно дополнително време за нејзиното изготвување, АЕМ ЦГ го продолжила рокот за поднесување на изјавите за компанијата „Телевизија Вјести“ ДОО.

Во меѓувреме, радиодифузерот започнал постапка за добивање согласност од Советот на АЕМ ЦГ во врска со значителна промена во сопственичката структура заради преносот на сопственичките удели во капиталот на „Телевизија Вјести“ ДОО од членовите Миодраг Перовиќ во износ од 6,54% и Катарина Перовиќ во износ од 6,68% на Андреј Перовиќ од Подгорица, чиј целосен удел во Компанијата после промената изнесувал 13,22%.

Советот на АЕМ ЦГ одлучил да ја одобри планираната промена на сопственичката структура по чие спроведување радиодифузерот поднел информации за новата сопственичка структура. Врз основа на тоа било утврдено дека Жељко Ивановиќ, Катарина Перовиќ и Љубиша Митровиќ немале сопственички удел во капиталот на компанијата „Телевизија Вјести“ ДОО, бидејќи тие ги префрлиле своите акции на други сопственици (Миро Перовиќ, Славољуб Шќекиќ) или нови сопственици (Андреј Перовиќ).

Со оглед дека после промената на сопственичката структура било утврдено дека нема вкрстена сопственост во радиодифузерот „Телевизија Вјести“ ДОО и издавачот на дневен печатен медиум „Дејли прес“ ДОО, директорот на АЕМ ЦГ издал Заклучок за прекин на постапката за утврдување на постоење на недоволена медиумска концентрација.

6. СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Одлуки на АВМУ

АВМУ ја зема предвид заштитата на медиумскиот плурализам кога се доделуваат дозволи. Пред да се објави конкурс за доделување дозвола за телевизија или

радио емитување преку ограничен ресурс, АВМУ е обврзана најпрво да спроведе истражување за да се утврди дали објавувањето на таков конкурс е оправдано во смисла на остварувањето на целите на законодавството за медиумите и во смисла на потребите на публиката.

Овие студии вклучуваат:

1. економска анализа (анализа на релевантниот пазар, оценка на концентрацијата на пазарот и анализа на потенцијалната инвестиција);
2. анализа на постојната медиумска понуда (анализа на форматите на програмските сервиси, јазикот на емитувањето, понудената програмска содржина по жанр) и дали емитува програма на државно или регионално ниво;
3. анализа на потребите на публиката (преку анкета на публиката, којашто обезбедува информации за тоа дали публиката е задоволна со понудата на домашните телевизиски станици и во која мерка, која програмска содржина недостасува од програмската понуда на домашните телевизиски станици и податоци за ставот на публиката во врска со квалитетот на понудената програмска содржина).

Од 2014 година спроведени се вкупно 13 такви студии, три за доделување на дозволи за телевизиско емитување и десет за доделување на дозволи за радио емитување.

Кога се доделуваат дозволи АВМУ исто така го зема предвид и плурализмот на медиумската сопственост, односно утврдува дали кандидатот на конкурсот ги исполнува условите за стекнување сопственост. АВМУ го прави ова преку преземање податоци од Централниот регистар на Република Северна Македонија за сите трговски друштва во сопственост на кандидатот. АВМУ нема да додели дозвола доколку се утврди дека кандидатот е сопственик на други медиуми во обем што ги надминува праговите што се утврдени со законот, или дека кандидатот е сопственик на издавач на печатен медиум којшто издава дневен весник во областа каде што би се емитувала програмата; новинска агенција; рекламна и маркетинг компанија; компанија за дистрибуција на аудиовизуелни дела; компанија за филмска продукција; оператор на електронски комуникациски мрежи што обезбедува реемитување или емитување на радио/телевизиски програми или компанија којашто спроведува истражување на пазарот или анкети на јавното мислење.

Во 2019 година АВМУ усвоила вкупно шест одлуки со кои се одобрила промената на сопственоста на пет радиостаници и една телевизиска станица и донела една одлука со којашто се забранила планираната промена на сопственичката структура на една радио станица откако заклучила дека тоа би довело до креирање на недозволена медиумска концентрација.

Истата година АВМУ изрекла мерки против два радиодифузери (една телевизиска и една радио станица) заради промената на нивната сопственичката структура без претходно да ја известат АВМУ и да побараат согласност за промената.

На една од своите седници во февруари 2019 година, Советот на АВМУ дискутирал за започнување на постапка против телевизиска станица со цел да утврди повреда на

одредба од законот, според која носители на јавна функција и членовите на нивните семејства не можат да вршат радиодифузна дејност, ниту можат да бидат основачи, ко-основачи или да се стекнат со дел од сопственоста на радиодифузер. Причината за ова бил фактот дека сопругата на еден од сопствениците на оваа телевизиска станица била именувана на јавна функција од страна на македонското Собрание. Истиот ден кога била одржана седницата (агендите на седниците на Советот се јавни и се објавуваат на веб страницата и Фејсбук профилот на АВМУ најмалку 24 часа пред одржувањето на седниците), оваа телевизиска станица ја информирала АВМУ дека ден претходно сопругата на сопственикот на телевизиската станица поднела неотповиклива оставка од јавната функција (седум дена по нејзиното именување). Македонското собрание ја прифатило нејзината оставка и нејзиниот мандат како носител на јавна функција престанал, со што била отстранета причината за повредата на законот).

Неколку месеци подоцна, АВМУ започнала постапка против истата телевизиска станица за да утврди дали ја повредила забраната за таен содружник, бидејќи таен содружник не може да учествува во сопственоста на радиодифузер со паричен или непаричен влог. Постапката била започната бидејќи лице, коешто според официјалната документација не било сопственик на ниту еден дел од оваа телевизиска станица, се претставувало како негов сопственик. АВМУ презела низа активности за да дојде до релевантни материјални докази за да може темелно да испита дали наводите за повреда на забраната за таен содружник биле основани. Меѓутоа дозволата на оваа телевизиска станица ѝ била одземена по друг основ пред завршувањето на гореспоменатата постапка.

АВМУ исто така повела постапка за утврдување на недозволена медиумска концентрација во случај со радио станица бидејќи дознала дека управителот на правното лице кое било сопственик на оваа радио станица исто така било сопственик на компанија за дистрибуција на филмска, видео и телевизиска програма. Согласно законот, АВМУ побарала радио станицата да ја поднесе целата документација што била релевантна за да може да донесе одлука. Наместо да поднесе документи, радио станицата ја информирала АВМУ дека по поведувањето на постапката од страна на АВМУ, лицето за кое станува збор било сменето од раководната позиција.

7. СРБИЈА

РЕМ нема да издаде дозвола за обезбедување на медиумски услуги ако утврди дека тоа ќе доведе до нарушување на медиумскиот плурализам во смисла на законот со којшто се уредува јавното информирање и медиумите.

Согласно членот 82 од Законот за електронски медиуми, барањето за дозвола меѓу другото вклучува:

- информации за сопственичката структура на подносителот, вклучително и информации за правното лице (име, седиште и сопственичката структура) или физичкото лице (име, место на престој и државјанство), коишто директно или индиректно, преку други субјекти учествуваат (со акции, и сл.) во сопственичката структура на подносителот, како и информации за големината на делот;

- изјава дека издавањето на дозвола нема да креира услови коишто го нарушуваат медиумскиот плурализам.

РЕМ ја одзема дозволата за обезбедување медиумски услуги ако, заради промената во сопственичката структура на давателот на медиумски услуги, после издавањето на дозволата не е можно со сигурност да се утврди кој има контрола врз давателот на медиумски услуги во рамките на значењето на законот што ја уредува областа на заштита на конкуренцијата (член 89 став 1 точка 9 од Законот за електронски медиуми).

Одлуки на РЕМ

Дозвола издадена на јавен конкурс не може да биде пренесена, освен во случај на статусни промени кај носителот на дозволата во согласност со законот што го уредува статусот на компаниите и под услов со ова да не се нарушува медиумскиот плурализам во однос на прописите што се однесуваат на медиумското и јавно информирање.

Дозволата издадена по барање може да се пренесе на друго лице само ако тоа лице ги прифати сите обврски што произлегуваат од дозволата.

Преносот може да се случи само ако е направен на писмено и Регулаторот претходно дал согласност.

Секаква промена во сопственичката структура на основниот капитал (т.е. промена на основачот или промена во износот на уделот на основачот во капиталот) мора да се пријави на Регулаторот однапред и на писмено.

Доколку РЕМ утврди дека со планираните промени во сопственичката структура на основниот капитал може да дојде до нарушување на медиумскиот плурализам, ќе му препорача на носителот на дозволата за обезбедување медиумски услуги да ги прилагоди промените на начин со којшто ќе се избегне ваквата состојба.

Ако носителот на дозволата за обезбедување медиумски услуги не се придржува на препораката на РЕМ, што предизвикува некои од законски пропишаните случаи на повреда на медиумскиот плурализам, РЕМ му ја одзема дозволата во согласност со одредбите од Законот за електронски медиуми.

РЕМ ги образложува сите одлуки во врска со медиумскиот плурализам на својата веб страница. Тоа ги вклучува и издадената согласност за промените во медиумската сопственост или случаите во кои РЕМ ја одзема дозволата.

Одлуки на други тела

Комисијата за концентрација има обврска да донесе одлука по пријавата за концентрација во рок од еден месец од датумот на прием на пријавата, а релевантната пракса на ова тело е достапна овде и овде.

Анекс 3:

Предвидени законодавни мерки

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Како што веќе е споменато во Табела 1: Ставови на засегнатите страни, постои нацрт Закон за транспарентност на медиумската сопственост којшто бил изготвен од група невладини организации, но неговиот законодавен пат во моментот е несигурен.

Министерството за комуникации и транспорт на Босна и Херцеговина формирало Работна група задолжена да изготви закони за електронските комуникации и електронските медиуми. Според Министерството, овој нацрт закон бил предвиден да ја опфати областа на транспарентност на медиумската сопственост и да ја ограничи концентрацијата на медиумската сопственост, но не би ги опфатил печатените медиуми. РАК предложил, преку својот ангажман во гореспоменатата работна група задолжена за изготвување на закони за електронските комуникации и електронските медиуми, формирање на фонд за медиумски плурализам, но за ова прашање допрва ќе се одлучува.

Покрај работата за изготвување на законот за електронски комуникации и електронски медиуми, во којшто е предвидено да бидат вклучени одредени општи одредби делумно транспонирајќи ја ревидираната ДАВМУ (како што е давањето надлежност на РАК да ги регулира платформите за споделување на видео), РАК во моментот ја ревидира својата регулатива за да ги спроведе преостанатите одредби од ДАВМУ. Според регистарот на РАК, Босна и Херцеговина има голем број на радио и телевизиски радиодифузери: 3 јавни радиодифузни сервиси, 38 ТВ станици со терестријално (аналогно) емитување, 62 ТВ станици коишто емитуваат преку други комуникациски мрежи – кабел, DTH, IPTV, и 152 радио станици. Меѓутоа, големиот број на радиодифузери и достапност на медиумска содржина на сите нивоа, од локално до национално, даваат само илузија на медиумски плурализам и разновидност на медиумската содржина. Бројните извештаи укажуваат дека постои поларизација на медиумите коишто ја отсликуваат политичката поделба на државата и дека медиумите главно нудат пристрасни и еднострани информации коишто им служат на политичките елити, а не на јавниот интерес. Се нагласува дека немањето законска рамка за медиумската сопственост и забраната на

медиумската концентрација може да доведе до случаи на значителна медиумска концентрација, односно повеќекратна или мешана сопственост што може да претставува потенцијална закана по медиумскиот плурализам и лојалната и отворената пазарна конкуренција. Ова исто така може да претставува проблем при обезбедувањето на правото на слобода на изразување. Исто така е неопходно да се имаат на ум потенцијалните идни случувања во медиумскиот сектор, како што е приватизацијата на локалните радиодифузери, појавата на нови учесници преку процесот на дигитална телевизија и особено влезот на меѓународните медиумски корпорации во Босна и Херцеговина. Сето ова би можело значително да го смени медиумскиот пејзаж во Босна и Херцеговина.

2. ХРВАТСКА

Во моментот се работи на нов Закон за електронски медиуми. Во периодот февруари-март 2020 година имало јавна дебата за истиот. Меѓутоа, работата била забавена заради пандемијата со корона вирусот, а потоа хрватскиот парламент донел одлука да се распушти на 18 мај 2020 година. Нацрт законот во моментот е во парламентарна процедура. Предлозите за точките што се однесуваат на сопственоста се следниве:

Член 61

(1) Давателите на медиумски услуги се должни да ги поднесат до Агенцијата за електронски медиуми податоците за правното лице и неговото седиште, односно името, презимето и местото на постојан престој на сите правни и физички лица кои директно или индиректно станале иматели на акции или удел во давател на медиумски услуги, заедно со податоците за процентот на акции или уделот што го поседуваат.

(2) Давателите на медиумски услуги се должни да достават до Агенцијата за електронски медиуми заверени копии на потврди за стекнатите акции или удели во тој давател на медиумски услуги во текот на претходната година, како и извадок од Регистарот на вистински сопственици. Такви потврди не се поднесуваат за акциите или уделот до 1% од вредноста на капиталот.

(3) Писмена опомена се доставува до давател на медиумски услуги кој не ја почитува обврската од ставовите 1 и 2 на овој член, со образложение за можни санкции за непочитување на обврската.

(4) Давател на медиумски услуги е должен да објави во Службен весник секаква промена во својата сопственичка структура. Податоците за имателите на акции или удел до 1% од вредноста на капиталот се објавуваат колективно.

(5) Забрането е прикривање на сопственичката структура на давател на медиумски услуги или сопственоста на иматели на акции или удел во давател на медиумски услуги преку каква било трансакција. Трансакциите што ја кријат сопственичката структура на давател на медиумски услуги или сопственоста на иматели на акции или удел во давател на медиумски услуги, се ништовни.

Член 62

(1) Давателите на медиумски услуги мора писмено да го известат органот надлежен за заштита на пазарната конкуренција за секаква намера да се реализира концентрација на претпријатија, којашто ги исполнува условите за настанување на обврска за известување за намерата да се реализира концентрација во смисла на прописите што ја регулираат заштитата на пазарната конкуренција.

(2) Давателите на медиумски услуги кои имаат концесија и/или дозвола за вршење на медиумски услуги мора писмено да ја известат Агенцијата за електронски медиуми, без одложување, за секоја намера за спојување или преземање, намера за која било друга форма на заедничко вложување или координирана акција, и секаква промена на сопственоста, без оглед на барањата утврдени во регулативите со кои се регулира заштитата на пазарната конкуренција.

(3) На барање на органот надлежен за заштита на пазарната конкуренција, Агенцијата за електронски медиуми доставува стручно мислење во рок од триесет дена од денот на приемот на таквото барање. Доколку Агенцијата не го достави бараното мислење по истекот на овој рок, ќе се смета дека Агенцијата нема забелешки за реализација на пријавената концентрација од став 1 на овој член.

(4) Органот надлежен за заштита на пазарната конкуренција го проценува известувањето за концентрација од став 1 на овој член и донесува одлука во согласност со одредбите на регулативата со која се регулира заштитата на пазарната конкуренција.

Член 63

(1) Агенцијата за електронски медиуми го оценува известувањето за концентрација на кое се упатува во член 62 став 2 и ефектите од истото во однос на заштитата на плурализмот и разновидноста на електронските медиуми.

(2) Спојувањето или преземањето или која било друга форма на заедничко вложување или координирана акција и промена на сопственоста во однос на заштитата на плурализмот и разновидноста на електронските медиуми се смета за недозволиво во следниве случаи:

- давател на медиумски услуги кој има концесија на државно ниво и удел од над 25% од капиталот на друг давател на медиумски услуги со исто или пониско ниво на покриеност, и обратно;
- давател на медиумски услуги кој има концесија на државно ниво и удел од над 10% од капиталот на издавач кој издава дневни весници печатени во повеќе од 3.000 примероци и обратно;
- давател на медиумски услуги кој има концесија на државно ниво и истовремено издава дневни весници отпечатени во повеќе од 3.000 примероци;
- давател на медиумски услуги кој има концесија на регионално или локално ниво и има удел од над 30% од капиталот на друг давател на медиумски

услуги во истата област, т.е. во областа на повисоко или пониско ниво на покриеност и обратно;

- давател на медиумски услуги кој има концесија и удел од над 10% од капиталот на правно лице чија активност е собирање, обликување и посредување при рекламирање и обратно.

(3) Барањата од ставот 2 на овој член подеднакво се применуваат на физичките и правните лица кои имаат удел во давател на медиумски услуги.

(4) Барањата наведени во став 2 од овој член се применуваат и на давателите на медиумски услуги кои обезбедуваат сателитски, интернет или кабелски преноси и други дозволени начини на пренесување, на давателите на медиумски услуги на барање, на платформите за споделување видео, како и на давателите на електронски публикации.

(5) Поврзаните лица во смисла на овој закон се утврдуваат во согласност со одредбите на законот што ги регулира општите прашања за оданочување.

Член 64

(1) Доколку уделот во гледаноста/слушаноста/читаноста на сите програми на поединечен давател на медиумски услуги достигне просечен годишен удел од 45%, се смета дека овој давател на медиумски услуги има доминантна позиција на пазарот на Република Хрватска, што резултира со нарушување на плурализмот и разновидноста на електронските медиуми.

(2) Ако давател на медиумски услуги се стекнал со доминантна позиција на пазарот, тој не може да се стекне со акции во други даватели на медиумски услуги, покрај оние што веќе ги има, ниту може да добие нова концесија и/или дозвола од страна на Советот за електронските медиуми, ниту може да биде давател на нова електронска публикација со којашто ќе ги прошири своите деловни активности.

(3) Советот за електронски медиуми утврдува методи, барања и средства за пресметување на досегот на уделот во гледаноста/слушаноста или досегот на електронска публикација.

Член 65

(1) Советот за електронски медиуми нема да додели концесија на најповолниот понудувач избран во постапката за доделување на концесија доколку се утврди дека доделувањето на концесијата би резултирало со нарушување на плурализмот и разновидноста на електронските медиуми во смисла на член 62 став 2 и член 64 став 2 од овој закон.

(2) Секој понудувач којшто ќе се пријави на јавен тендер за доделување на концесија е должен да приложи кон понудата заверена изјава што укажува дека можното доделување на концесија нема да резултира со нарушување на

плурализмот и разновидноста на електронските медиуми во смисла на овој закон.

(3) Давателот на медиумски услуги од членот 92 на овој закон е должен кон барањето за дозвола за сателитски, интернет, кабелски или друг начин на пренос на аудиовизуелна и/или радио програма да приложи изјава во која се наведува дека издавањето на оваа дозвола нема да резултира со нарушување на плурализмот и разновидноста на електронските медиуми во смисла на овој закон.

Член 66

(1) Доколку во постапката спроведена во согласност со член 62 став 2 од овој закон се утврди дека настанатите промени резултираат со нарушување на плурализмот и разновидноста на електронските медиуми, на давателот на медиумски услуги ќе му се наложи да ги потврди промените, во соодветен рок, на начин што не е во спротивност со одредбите на овој закон.

(2) Доколку давателот на медиумски услуги не ја испочитува наредбата од ставот 1 на овој член, се применуваат одредбите од овој закон во врска со укинувањето на важноста на концесијата пред истекот на рокот за кој е доделена или оние во врска со укинувањето на важноста на дозволата за сателитско, интернет, кабелско или на друг начин пренесување на аудиовизуелна и/или радио програма, а одлуката за одземање на концесијата или дозволата ќе ја донесе Советот за електронски медиуми.

3. ЦРНА ГОРА

Се очекува дека нов закон за АВМ услуги ќе го замени Законот за електронски медиуми од 2010 година. Законот за медиуми и Законот за РТЦГ (националниот јавен радиодифузен сервис), донесени во 2020 година, се очекува да бидат ревидирани до крајот на 2021 година и усвоени заедно со новиот Закон за АВМ услуги.⁴⁴

Предложениот нов Закон за медиуми воведува серија на мерки за подобрување на достапноста и транспарентноста на севкупните податоци за јавно финансирање и воведува Фонд за промоција на медиумскиот плурализам и разновидност. Исто така АЕМ ЦГ продолжува со мониторингот на сопственоста на АВМУ согласно идниот закон за АВМУ. Нацрт законот за АВМУ исто така вклучува препораки за механизми за саморегулирање и корегулирање, особено за платформите за споделување видео. Други одлики на нацртот вклучуваат разлика во одвојувањето на давателите на АВМ услуги на барање од „кабелските оператори“ (дистрибуција на радио и телевизиски програми до крајните корисници). Друга новина е одредбата којашто утврдува дека правата и одговорностите на електронските публикации (веб-базирани портали) ќе бидат уредени со Законот за медиуми каде што тие се назначени како „веб-базирани публикации“. Нацртот и понатаму

44 Извор: Нацрт работен план на Владата на Црна Гора за 2021 година, достапен на: https://gsv.gov.me/spi/Program_rada_Vlade.

предвидува постоење на независен регулатор за АВМ услуги (денешната Агенција за електронски медиуми би била преименувана во Агенција за АВМ услуги). Тој ќе обезбеди јасна дефиниција за нејзиниот мандат, финансирање, работа, управување, како и правата и одговорностите за остварување на нејзината функција на отчетен, транспарентен и професионален начин, во согласност со значителното јакнење на улогите и обврските на независните регулатори. Нацртот понатаму предвидува подобрување на постапката за назначување и разрешување на АЕМ ЦГ и на советите на јавните радиодифузери, вклучувајќи ја и можноста за судско разгледување на одлуките од релевантните парламенти за назначување или разрешување на членовите на советот, итн. АЕМ ЦГ не е надлежна да врши надзор на придржувањето на професионалните стандарди од страна на електронските медиуми со оглед дека овие прашања треба да се решат преку саморегулирање согласно Законот за медиуми.

4. СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

На барање на АВМУ, изготвена е студија како дел од проектот JUFREX 2 за да процени дали постојните правни одредби во врска со медиумската сопственост во законодавството обезбедуваат заштита на плурализмот и фер конкуренција на пазарот, но исто така и развој на пазарот или дали тие веќе се застарени и премногу рестриктивни за условите во дигиталната средина, односно веќе претставуваат пречка за развојот на пазарот. Студијата понатаму обезбедува насоки во врска со можните нови ограничувања на сопственоста и праговите за утврдување на недозволена медиумска концентрација, како и во врска со можното отфрлање или релаксирање на некои од постојните ограничувања. АВМУ ќе ја достави студијата до надлежното министерство за да може да ги земе во предвид наодите кога ќе ги осмислуваат прописите.

Библиографија и извори

- Член 11 – Слобода на изразување и на информации од Повелбата на ЕУ за основни права, достапен на: <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/11-freedom-expression-and-information>
- Council of Europe's Recommendation of the Committee of Ministers to member States on media pluralism and transparency of media ownership, достапна на: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680790e13
- Council of Europe's Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the role and responsibilities of internet intermediaries, достапна на: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680790e14
- Council of Europe's Committee of Ministers declaration on sustainability of quality journalism in the digital age, 2019 достапна на: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=090000168092dd4d
- Council of Europe, Commissioner for the Human Rights, Media Pluralism and human rights, 2011, достапен на: <https://rm.coe.int/16806da515>
- Council of Europe's Recommendation of the Committee of Ministers to member states on measures to promote media pluralism, 1999 достапна на: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804fa377
- Студија на Советот на Европа: “Pluralism of media ownership in the new media environment”, 2020, достапна на: <https://www.coe.int/en/web/skopje/-/pluralism-of-media-ownership-in-the-new-media-environment-new-study-published>
- Публикација на Советот на Европа: „Регулаторните тела за медиуми и заштитата на малолетните лица“, достапна на: <https://rm.coe.int/media-regulatory-authorities-and-protection-of-minors/1680972898>
- Council of Europe, Resolution on Media economics and political and cultural pluralism adopted at the third European Ministerial Conference on Mass Media, 1991, достапна на: <https://rm.coe.int/16806461fb>
- Council of Europe, Resolution on Journalistic freedoms and human rights adopted at the fourth European Ministerial Conference on Mass Media, 1994, достапна на: <https://rm.coe.int/16806461fb>
- Council of Europe, Resolution towards a new notion of media adopted at the Conference of Ministers responsible for Media and New Communication Services, 2009, достапна на:

<http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/mars/source/resources/references/04%20%20CM%20Conclusion%20and%20Declaration%20MC%20on%20Media%202009.pdf>

Council of Europe, Resolution on Preserving the essential role of media in the digital age at the Conference of Ministers responsible for Media and Information Society, 2013, сите достапни на: <https://rm.coe.int/16806461fb>

Студија на хрватското граѓанско општество: “Uska grla lokalnih radija u Hrvatskoj”, достапна на: https://www.gong.hr/media/uploads/20140212_analiza_uska_grla_lokalnih_radija_u_hrvatskoj_finalno.pdf

Пакет на законите за дигитални услуги што ги вклучува Digital Services Act (DSA) и Digital Markets Act (DMA), достапен на: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>

Директива (ЕУ) 2018/1808 на Европскиот парламент и на Советот од 14 ноември 2018 година за измена и дополнување на Директивата 2010/13/ЕУ за координација на одредени одредби утврдени со закон, регулатива или управен акт во земјите членки поврзани со давањето аудиовизуелни медиумски услуги (Audiovisual Media Services Directive) со оглед на пазарните реалности што се менуваат, достапна на: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj>

Извештаи и упатувања на Европската комисија за медиумскиот плурализам, достапни на: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/media-freedom-and-pluralism>

Дигиталната агенда на Европската комисија од 2010, достапна на: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF>

Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms), достапна на: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF) Media Pluralism Monitor (MPM), достапен на: <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>

Council of the European Union Conclusions on the strengthening of European content in the digital economy, 2018, достапни на: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018XG1219\(01\)&from=GA](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018XG1219(01)&from=GA)

EC Action Plan against Disinformation, May 2018, достапен на: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/54866/action-plan-against-disinformation_en

EC Code of Practice on disinformation, достапен на: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/news-redirect/660940>

EC Colloquium on Fundamental Rights dedicated to Media Pluralism and Democracy, 2016, достапен на: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=31198.

EC 2010 Digital Agenda, достапна на: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF>.

- European regulators Group for Audiovisual Media (ERGA) Report of the activities carried out to assist the European Commission in the intermediate monitoring of the Code of practice on disinformation, достапен на: https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf
- ERGA Report on disinformation: Assessment of the implementation of the Code of Practice, достапен на: <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2020/05/ERGA-2019-report-published-2020-LQ.pdf>
- European Audiovisual Observatory Yearbook 2019/2020 Key Trends, достапен на: <https://rm.coe.int/yearbook-keytrends-2019-2020-en/16809ce58d>
- Evens, Tom and Donders, Karen (2018) Platform Power and Policy in Transforming Television Markets. Palgrave Global Media Policy and Business. Упатување исто така има во Воведниот документ на EPRA: Reconciling regulatory and market approaches: Understanding key market trends, 2020., достапна на: https://cdn.epra.org/attachments/files/3672/original/Understanding_market_trends_introduitory_paper.pdf?1589806403
- Проект во Босна и Херцеговина финансиран од ЕУ: “Media and Public Reputation” чија цел е да се промовира транспарентност на медиумската сопственост и легитимни форми на финансирање на медиуми и рекламирање во медиумите во Босна и Херцеговина, достапен на: <https://europa.ba/wp-content/uploads/2017/11/transparency-ownership-financing-media-eng.pdf>
- I. Berlin, “Two Concepts of Liberty”, in Four Essays on Liberty, Oxford 1969. Cf. W. Galston, Liberal Pluralism, Cambridge 2002, стр. 6, достапен на: https://cactus.dixie.edu/green/B_Readings/I_Berlin%20Two%20Concpets%20of%20Liberty.pdf
- Заедничка изјава на претседателот на француското регулаторно дело CSA, Рош Оливие Метр (Roch-Olivier Maistre) и директорот на германското регулаторно тело DLM, Тобиас Шмид (Tobias Schmid), во која поддржуваат нова европска регулатива, достапна на: <https://www.csa.fr/Informer/Espace-presse/Interventions-publiques/Tribune-commune-de-Roch-Olivier-Maistre-et-Tobias-Schmid-en-faveur-d-une-nouvelle-regulation-europeenne>
- Kevin R. Davis, “John Milton”, достапен на: <https://www.mtsu.edu/first-amendment/article/1259/john-milton>
- Media Pluralism Monitor 2020, достапен на: <https://cmpf.eui.eu/mpm2020-results/>
- Mill, J.S., On Liberty. Indianapolis: Hackett Publishing. 1978.
- Анализа на Македонскиот институт за медиуми: „Улогата на регулаторните тела во обликувањето на структурниот плурализам во ТВ-секторот во Македонија, Хрватска и во Црна Гора“, достапна на: https://mim.org.mk/attachments/article/1093/Analiza_Ulogata%20na%20regulatorenite%20tela%20vo%20oblikuvanje%20na%20strukturiniot%20pluralizam%20vo%20TV%20sektorot.pdf

Студија на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги на Северна Македонија „Политичкиот плурализам за време на изборна кампања“, достапна на: https://avmu.mk/wp-content/uploads/2017/05/Politickiot_pluralizam_za_vreme_na_izborna_kampanja.pdf

Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги на Северна Македонија Регулаторна стратегија за развој на аудио и аудиовизуелната дејност за периодот од 2019 до 2023 година, достапна на: <https://avmu.mk/wp-content/uploads/2019/03/Регулаторната-стратегија-за-периодот-од-2019-до-2023-година.pdf>

Одлука на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги на Северна Македонија за доделување финансиска помош, достапна на: <https://avmu.mk/wp-content/uploads/2020/03/Odluka-za-dodeluvanje-finansiska-pomos-donacija-koronavirus.pdf>

Ofcom UK' COVID-19 news and information: consumption and attitudes, Results from weeks one to three of Ofcom's online survey, April 2020, достапни на: https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0031/194377/covid-19-news-consumption-weeks-one-to-three-findings.pdf

Raphael Satter, “Deepfake used to attack activist couple shows new disinformation frontier”, достапен на: <https://www.reuters.com/article/us-cyber-deepfake-activist/deepfake-used-to-attack-activist-couple-shows-new-disinformation-frontier-idUSKCN24G15E>.

Reuters Digital News report 2020, достапен на: <http://www.digitalnewsreport.org/>

Thomas Poell, University of Amsterdam, David Nieborg, University of Toronto, Jose van Dijck, Utrecht University, “Platformisation”, достапна на: https://www.researchgate.net/publication/337717560_Platformisation

UNESCO 2005 Convention on Cultural Diversity, достапна на: <https://en.unesco.org/creativity/convention/texts>

World Press Freedom Index 2020, Entering a decisive decade for journalism, exacerbated by coronavirus, достапен на: <https://rsf.org/en/2020-world-press-freedom-index-entering-decisive-decade-journalism-exacerbated-coronavirus>.

Главната цел на оваа публикација е да придонесе за пошироко разбирање на концептот на медиумскиот плурализам, неговата институционална и стратешка важност, и суштинската улога на регулаторните тела за медиуми во оваа област. Таа го анализира прашањето на медиумскиот плурализам низ призмата на европските стандарди, законодавство и институционални рамки, постојни практики и предложени мерки во насока на унапредување на разновидноста.

Оваа публикација е изработена со средства од Европската Унија и Советот на Европа. Тука искажаните мислења нужно не го одразуваат официјалното мислење на ниедна од страните.

MKD

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа има 47 земји членки, вклучувајќи ги сите членки на Европската Унија. Сите земји членки на Советот на Европа се потписнички на Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права врши надзор на спроведувањето на Конвенцијата во земјите членки.

www.coe.int

Земјите членки на Европската Унија решија да ги здружат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој, истовремено одржувајќи ја културната разноликост, толеранцијата и индивидуалните слободи. Унијата е посветена на споделување на своите достигнувања и вредности со земји и народи вон своите граници.

www.europa.eu

Финансирано
од Европската Унија и
Советот на Европа

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Имплементирано
од Советот на Европа